

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE**  
**FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD**  
INSTITUT SOCIOLOGICKÝCH STUDIÍ

**Diplomová práce**

**Kristýna Aichingerová**

**2009**

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE**  
**FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD**  
INSTITUT SOCIOLOGICKÝCH STUDIÍ

**Kristýna Aichingerová**

## **Sexuální zneužívání dětí v ČR**

*Diplomová práce*

Praha 2009

Autor práce: Bc. Kristýna Aichingerová

Vedoucí práce: Mgr. Zdeněk Sloboda

Datum obhajoby: 2009

## **Bibliografický záznam**

AICHINGEROVÁ, Kristýna. *Sexuální zneužívání dětí v ČR*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, 2009. 107 s. Vedoucí diplomové práce Mgr. Zdeněk Sloboda.

## **Anotace**

Diplomová práce „Sexuální zneužívání dětí v ČR“ pojednává o vývoji a především současném stavu v naší republice ohledně této problematiky. Práce v prvních dvou částech zkoumá problematiku sexuálního zneužívání z mnoha pohledů, jací aktéři vstupují do problematiky, co to znamená sexuální zneužívání dětí a jaké má formy, analyzuje problémy při řešení tohoto jevu v České republice. V druhé části se diplomová práce zabývá možnostem řešení problematiky sexuálního zneužívání dětí v České republice. Za pomoci evaluace různých variant, kde za příklady stojí některé zahraničí modely, je v této práci navrženo několik opatření, které by bylo vhodné v České republice zavést k efektivnímu řešení problematiky.

## **Annotation**

Diploma thesis „Child sexual abuse in Czech republic“ deals with the development and especially with the stage in our republic about this issue. The thesis in the first two parts examine the issue of child sexual abuse from number of points of view, which are the actors how enter to the issue, what does the child sexual abuse mean and which are its forms, analyse the problems during the solution of this issue in Czech republic. In the second part the diploma thesis goes in for the possibilities of solution of the issue in Czech republic. With the help of the evaluation of some options, where as examples are some foreign models, in this thesis there are proposed some proceedings which would be advisable to introduce in Czech republic for the effective solution of the issue.

## **Klíčová slova**

Sexuální zneužívání, děti, komerční sexuální zneužívání, prostituce, pornografie, pedofilie, sexuální deviace, prevence, represe

## **Keywords**

Sexual abuse, children, commercial sexual abuse, prostitution, pornography, paedophilia, sexual deviation, precaution, repression

### **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne:

Kristýna Aichingerová

## **Poděkování**

Chtěla bych poděkovat zejména mému konzultantovi Zdeňku Slobodovi, který se svými cennými názory a připomínkami podílel na vzniku této diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat všem, kteří odpověděli na mé dotazy ohledně problematiky sexuálního zneužívání dětí (jsou citováni v příloze). V neposlední řadě též děkuji své matce Evě Aichingerové za pomoc při stylistické úpravě diplomové práce.

## Obsah

TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE .....	9
ÚVOD .....	18
1. CÍLE PRÁCE .....	19
2. METODOLOGIE .....	21
3. TEORETICKÉ KOCEPTY .....	22
4. SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ – VYMEZENÍ .....	25
4.1 <i>Bezdotykové sexuální zneužívání</i> .....	26
4.2 <i>Dotykové sexuální zneužívání</i> .....	26
4.3 <i>Komerční sexuální zneužívání dětí</i> .....	27
4.4 <i>Pedofilie jako sexuální deviace</i> .....	27
5. ANALÝZA PROBLÉMU .....	30
5.1 <i>Analýza aktérů</i> .....	30
5.2 <i>Strom problémů</i> .....	45
5.3 <i>Sexuální zneužití dítěte a jeho následky</i> .....	46
5.4 <i>Vývoj sociální ochrany v ČR</i> .....	51
5.5 <i>Kriminalita spojená se sexuálním zneužíváním dětí</i> .....	54
5.5.1 <i>Obchod s dětmi</i> .....	56
5.5.2 <i>Dětská pornografie</i> .....	57
5.5.3 <i>Dětská prostituce</i> .....	60
5.5.4 <i>Sexuální turistika</i> .....	61
5.6 <i>Legislativní úprava</i> .....	62
5.7 <i>Analýza zdrojů a financování systému a řešení problematiky</i> .....	70
5.7.1 <i>Finanční zdroje</i> .....	71
5.7.2 <i>Personální zdroje</i> .....	72
5.7.3 <i>Materiální zdroje</i> .....	74
6. ANALÝZA MOŽNOSTÍ ŘEŠENÍ .....	75
6.1 <i>Strom cílů</i> .....	75
6.2 <i>Varianty řešení</i> .....	77
6.3 <i>Shrnutí variant – návrhy možných řešení</i> .....	83
ZÁVĚR .....	86
SOUHRN .....	87
SUMMARY .....	88
POUŽITÁ LITERATURA .....	89
Seznam příloh .....	94
PŘÍLOHY .....	95



# TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE

## PŘEDPOKLÁDANÁ STRUKTURA DIPLOMOVÉ PRÁCE:

Úvod

- Metodologie a teoretická východiska

- Sexuální zneužívání dětí

*Sexuální zneužití dítěte a jeho následky*

*Aktéři*

- Problém pedofilie

*Pojem pedofilie od historie do současnosti*

*Pedofilie jako sexuální deviace*

- Strategie ČR při vnímání a řešení problému sexuálního zneužívání dětí

*Legislativní úprava*

*Politika pro ochranu dětí v ČR*

*Sociálně právní ochrana dětí v ČR*

*Financování systému a řešení problematiky*

**- Možnosti vývoje řešení problému sexuálního zneužívání dětí do budoucna**

**Závěr**

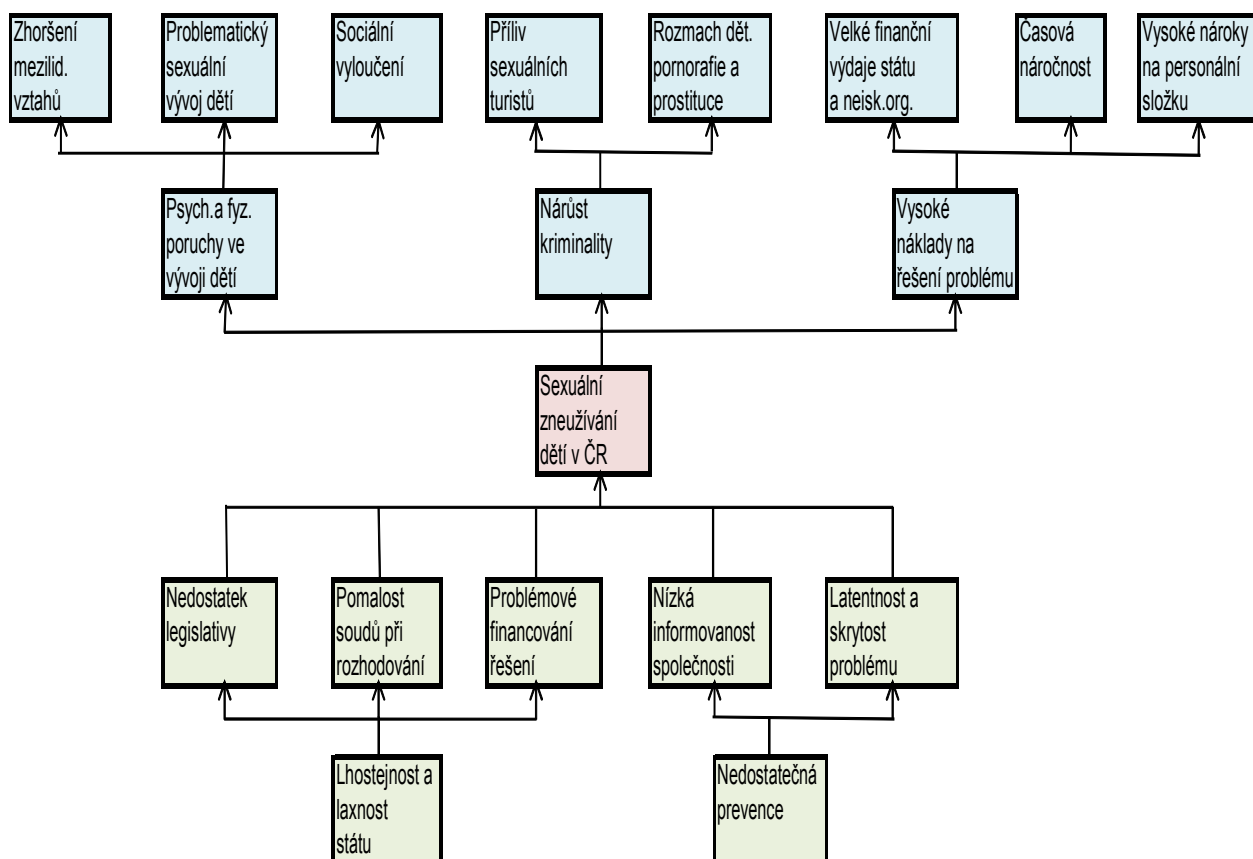
## Úvod a výzkumný problém

Zastřešující téma této diplomové práce „sexuální zneužívání dětí v České republice“ je tématem denně diskutovaným v našich médiích a obecně v celé společnosti. Je to proto, že sexuální zneužívání a především dětí je jedním z nejzávažnějších sociálních problémů, které se v současné době České republiky týkají. Není to samozřejmě jediný sociální problém, ale jako ženu a časem i budoucí matku, mě toto téma zvláště zajímá a chtěla bych jeho studiem přispět k větší ochraně dětí.

Sexuální zneužití dítěte obnáší nejen sexuální uspokojování dospělého člověka dítětem, případně snaha o sexuální uspokojení dítěte dospělým, ale i využívání dítěte k prostituci či tvorbě pornografických materiálů. Problém sexuálního zneužívání dětí je velmi široký a musíme se na něj dívat z několika úhlu pohledu. Za prvé se jedná o pohled ze strany samotné oběti zneužívání, za druhé z pohledu pachatele. Ti se totiž ještě člení na sexuální agresory se změnami ve svém psychickém vývoji a na pachatele s poruchou v sexuální preferenci – pedofily. Ti bývají nejčastějšími konzumenty dětské pornografie vytvářené obvykle nepedofilními pachateli. Zásadními problémy – následky sexuálního zneužívání dětí je jejich následný horší psychický a sexuální vývoj. Tomu je nutné zabránit nejen rozvinutým preventivním systémem, ale i změněním postoje společnosti, například větší informovaností o problematice. Další pohled, ten, kterým by se měla zejména zabývat tato diplomová práce, je ze strany veřejné a sociální politiky. Není pochyb o tom, že sexuální zneužívání dětí je v současnosti veřejně-sociálním politickým problémem.

Je nutno dbát na zdravý fyzický i psychický vývoj dětí, a proto je třeba tuto problematiku předem dobře prostudovat, abychom mohli v jejím řešení postupovat správně a ne překotně a bezhlavě, jak to občas dělají naši političtí představitelé. Tato diplomová práce by tedy měla sloužit k analyzování současného stavu ve strategii řešení problému sexuálního zneužívání dětí v České republice, respektive jak se tento problém řeší právními úpravami a na poli veřejné a sociální politiky.

K lepší představě o celkové problematice, o příčinách a důsledcích sexuálního zneužívání dětí použiji následující strom problémů:



## Teoretická východiska a metodologie

Pro analýzu jednotlivých okruhů v diplomové práci využiji především metodu studia a analýzy dokumentů (zejména vydaných zákonů, novel a předpisů, pak také odborné literatury, odborných časopisů a denního tisku). Dále bude zahrnuta sekundární analýza dat (zejména již provedených statistických výzkumů a výzkumů veřejného mínění). V neposlední řadě využiji metodu analýzy implementace veřejné a sociální politiky do praxe. K celkové analýze problému použiji pomocných metod stromu problémů k zřehlednění celkového pohledu na problematiku a analýzy aktérů ke kategorizování jednotlivých hráčů, kteří vstupují do problematiky, jaký mají vzhledem k tématu status – odborník, laik, postižený (např. pedofil, či rodič zneužitého dítěte) a postojů, které zaujímají, do jaké míry mají zájem na řešení problému, jaký má tato problematika na ně dopad a zdo jaké míry mohou řešení problematiky ovlivnit.

Teoretické koncepty, týkající se tématu sexuálního zneužívání dětí a politiky navrhuující řešení této problematiky jsou několikeré. Já bych je rozdělila na dvě skupiny. Veřejně-politickou a sociologickou. Pro veřejně-politickou část využívám hlavně proces tvorby veřejné politiky a koncept veřejného zájmu. Pro sociologickou část využívám teorii

labellingu a dále jsem si také vypůjčila teorii Birminghamské školy z oblasti radikální kriminologie a teorii sociální kontroly (Munková, 2001).

#### *Proces tvorby veřejné politiky*

Jelikož jedním z cílů práce je navrhnout varianty řešení, které by mohly být i právně zakotveny, je třeba, aby byl správně dodržen proces tvorby veřejné politiky. Tento můžeme rozdělit na základní fáze (viz Potůček, 2005): definování problému, analýza a návržení variant řešení, výběr vhodné varianty, implementace politiky, následné zhodnocení politiky. Pokud je nějaká z fází provedena chybně, nemůže být úspěšně vyřešena daná problematika. Jedná se o dosti kontroverzní téma a záleží z jakého úhlu se na ně podíváme. Při procesu tvorby veřejné politiky můžeme udělat chybu už v první fázi – to znamená ve špatném definování problému. Ten můžeme definovat z několika možných stran – pozic, je proto nutné si dobře uvědomit, co vlastně problémem je (nedostatečnost legislativy, stigmatizace pachatelů, nízké tresty apod.).

#### *Veřejný zájem*

Veřejný zájem je koncept odkazující k všeobecnému dobru a společenskému blahobytu. Obecně je za veřejný zájem označována takové směřování politiky, které podporuje rozvoj společnosti a řešení jejich reálných problémů. Bohužel s tím je spojen fakt, že identifikace a uznání veřejných zájmů může být a často také bývá ve společnosti zdrojem konfliktů, neboť představy o tom, co je pro společnost dobré a jaké jsou její problémy, se liší. Ve společnosti proto probíhají boje o identifikaci, uznání a prosazení různých veřejných zájmů. Uznané veřejné zájmy mohou být formulovány v právních normách.<sup>1</sup> Veřejné zájmy však nemají univerzální platnost. Co je v jednom časovém období či v určité kultuře veřejným zájmem, v jiné době či společnosti jím být vůbec nemusí. To chci ukázat v kapitole o vývoji pedofilie v historii a s čímž souvisí i teorie labellingu.

#### *Teorie labellingu*

Je to jedna z teorií sociálních deviací, která předpokládá, že deviace jsou jen sociálním konstruktem. To znamená, že to co společnost uzná za deviantní – nenormální, to se stává deviací. Proto neexistuje jednotná norma pro všechny společnosti a všechna časová období, která by nějaký sociální fenomén uznávala za deviantní. Samotný pojem labelling označuje nálepkování „deviantů“ širší společností. U sexuálních deviantů se to v naší společnosti děje obzvláště. Bohužel však toto nálepkování může zpětně ovlivňovat další jednání „deviantů“, jsou stigmatizováni a to nejen státem (zákonem), ale právě i společností, což negativně ovlivňuje jejich další život a počínání.

#### *Teorie Birminghamské školy*

---

<sup>1</sup> [http://cs.wikipedia.org/wiki/Veřejný\\_zájem](http://cs.wikipedia.org/wiki/Veřejný_zájem)

Tato teorie souvisí opět se sociálními deviacemi a zapadá do širšího okruhu radikální kriminologie. Hlavním konceptem je podstata analyzování reakce společnosti na deviace a s tím související kriminalitu. Je totiž otázkou, jestli je reakce přiměřená a oprávněná a jestli není nějak zvenčí ovlivněná. O tom hovoří koncept morální paniky, což je záměrně vyprovokovaná reakce určitým směrem (například státem nebo médii). Následkem toho může být kriminalizován jeden (například postava pedofila – tak jak ho chápe sexuologie) jako v podstatě obětní beránek a na něho je pak svalována vina za všechny podobné činy. To znamená, že jakýkoli sexuální delikt spáchaný na dítěti je přisuzován pedofilovi, což nemusí být nutně pravda.

#### *Teorie sociální kontroly*

V neposlední řadě se k tomuto fenoménu velmi hodí teorie sociální kontroly. Předpokladem je, že lidské touhy a potřeby jsou neomezené a je tedy naprosto přirozené je uspokojovat. Záleží pouze na míře sociální kontroly, případně sebekontroly, do jaké výše budou dodržovány normy. Je potřeba, aby byl jedinec úspěšně začleněn do společnosti, aby se s ní mohl do určité míry identifikovat, a aby se k ní připojal. To je předpokladem pro dodržování norem určených touto společností.

## **Cíle**

Ve své diplomové práci bych chtěla zpracovat a odpovědět na několik výzkumných otázek týkajících se problematiky sexuálního zneužívání dětí a její řešení. Hlavní otázky budou:

Má počet sexuálně zneužitých dětí tendenci se zvyšovat či spíše snižovat?

Jaká je současná legislativní úprava a do jaké míry je účinná?

Jak je činnost na poli řešení problematiky financována?

Jaká jsou možná řešení problematiky do budoucna?

Hlavními hypotézami, které bych chtěla v diplomové práci dokázat, a které souvisí též s již uvedeným stromem problémů jsou:

V ČR zatím není dobře rozvinutý systém prevence.

Společnost, zejména děti, není dostatečně informována o tomto problému a o fenoménu pedofilie, vše se omezuje na informace z médií.

Jsou jisté nedostatky ve financování na poli řešení problematiky (např. nedostatečné financování neziskových organizací a léčeben pro pachatele).

ČR je stále brána jako oblíbená destinace sexuálních turistů.

Cílem diplomové práce tedy bude analyzovat jednotlivé aspekty sexuálního zneužívání dětí, jednotlivé aktéry (pomocí metody analýzy aktérů) a současnou situaci na poli veřejné a sociální politiky při strategii a způsobech řešení problému sexuálního zneužívání dětí. Bude se jednat zejména o zkoumání zaváděných politik pro ochranu dětí před sexuálním zneužíváním, zkoumání minulé a zejména existující sociálně právní ochrany dětí na území České republiky. Budu se zabývat nástroji používanými v této problematice, tedy jakým způsobem například vláda ČR zasahuje do řešení této problematiky, jak jsou přijímána její opatření a mimo jiné také například postupy při formování a fungování dětských krizových center.

Za použití komparativní metody (srovnání situace a způsobů řešení problematiky v jiných zemích) a rozhovorů s experty a zainteresovanými aktéry, se v posledních kapitolách této diplomové práce budu snažit navrhnout vhodná řešení problematiky sexuálního zneužívání dětí v jednotlivých analyzovaných oblastech do budoucnosti a podat konkrétní návrhy opatření a politiky.

## POUŽITÁ LITERATURA

### **Neperiodická literatura**

ALEXA J. (2002), *Žil jsem jako pedofil*, ISBN: 80-7178-675-6, Praha: Portál.

- Annual editions – Human sexuality* (1996/1997), Connecticut: Dushkin Publishing Group/Brown & Benchmark Publisher.
- BAGLEY CH., KING K. (1998), *Child sexual abuse: The search for healing*, ISBN: 8071696293, Praha: Grada Publishing.
- BENTOVIM A. (1998), *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*, ISBN: 0-415-00606-6, New York: Routledge.
- BLISSETT L. (1997), *Lasciate che i bimbi...*, ISBN: 8882100332, Roma: Castelvechi.
- BRICHICIN S. (1996), *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, ISBN: 80-85121-16-6, Praha: Psychiatrické centrum.
- DKC Praha (1995), *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*, Bulletin č.1, Praha: Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR.
- DUNOVSKÝ J. (2005), *Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání u nás a ve světě*, ISBN: 80-247-1201-6, Praha: Grada Publishing.
- GOFFMAN, E. (1981), *Forms of Talk*, ISBN 978-0-8122-1112-2 , Oxford: Blackwell, kapitola 3 – reading eight: Footing.
- HALFAROVÁ H. (2002), *Sexuální zneužívání dětí a jeho následky In: Rizikové chování dospívajících a jeho prevence, 3.odborný seminář, SZÚ 9.-11.9.2002*, RIAPS.
- KOMENDA A. (1999), *Sociální deviace*, ISBN: 80-244-0019-7, Olomouc: Univerzita Palackého.
- KREBS V. (2007), *Sociální politika*, ISBN: 978-80-7357-276-1, Praha: ASPI.
- MILFAIT R. (2008), *Komerční sexualizované násilí na dětech*, ISBN: 978-80-7367-320-8, Praha: Portál.
- MUNKOVÁ G. (2001), *Sociální deviace*, ISBN: 80-246-0279-2, Praha: Karolinum.
- NEČAS P. RNDr. (2007), *Práva dětí a jejich ochrana v ČR*, Ministerstvo práce a sociálních věcí.
- POTŮČEK M. a kol. (2005), *Veřejná politika*, ISBN: 80-86429-50-4, Praha: SLON.
- SCHULZ W., HAGEN L., SCHERER H., REIFOVÁ I. (1998), *Analýza obsahu mediálních sdělení*, ISBN: 80-246-0827-8, Praha: Karolinum.
- SILVERMAN D. (1993). *Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*, ISBN: 0761968652 , London: Sage.
- STORR A. (1970), *Sexual deviation*, ISBN: 0140206493, Penguin Books.
- VANÍČKOVÁ E., PROVAZNÍK K., HADJ-MOUSS Z. (1997), *Sexuální zneužívání dětí. 1. díl*, ISBN: 80-7184-479-9, Praha: Karolinum.
- VANÍČKOVÁ E., PROVAZNÍK K., HADJ-MOUSS Z. (1999), *Sexuální zneužívání dětí. 2. díl*, ISBN: 80-7184-878-6, Praha: Karolinum.
- VONDRÁČEK V., HOLUB F. (1972), *Fantastické a magické z hlediska psychiatrie*, ISBN: 80-7249-139-3, Praha: Avicenum – Zdravotnické nakladatelství.



WEISS P., ZVĚŘINA J. (2002), *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*, ISBN: 80-7178-558-X, Praha: Portál.

WEISS P. (2002), *Sexuální deviace*, ISBN: 80-7178-634-9, Praha: Portál.

WEISS P. A KOL. (2000), *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*, ISBN: 80-7169-795-8, Praha: Grada.

### **Periodická literatura**

DRAŽAN J., PERGLER J. (1996), Nevyléčitelná pedofilie, *Týden*, Roč. 3, č. 38 (19960916), s. 24-25.

JÍLKOVÁ M. (2007), Povolme animované dětské porno, říká sexuolog Weiss, *MF DNES*, Roč. 18, č. 236 (20071010), s. A/10.

KODRIKOVÁ Z. JUDr. (2007), Držení dětské pornografie trestným činem, *Právo a rodina*, Roč. 9, č. 12.

KOLOMAZNÍKOVÁ J., BRICHČIN S. (1997), Každý pedofil používá svoji osvědčenou metodu : Samo vězení nemůže nikoho vyléčit, říká sexuolog, *Mladá fronta Dnes*, Roč. 8, č. 294 (19971216), s. 6.

MAYRING, P. (2000), Qualitative Content Analysis, *Forum: Qualitative Social Research*, Vol. 1, č. 2: <http://www.qualitative-research.net/fqs-texte/2-00/2-00mayring-e.htm>

NOVOTNÁ V. (1999), Zvýšit sociálně právní ochranu dětí, *Sociální politika*, roč. 25, č. 7-8, str. 8-9.

POKORNÝ J. (2007), Dětské porno jen jako, *Mladá fronta Dnes* Roč. 18, č. 233 (20071011), s. 4.

RADVANOVÁ S. (1996), K sociálněprávní ochraně dětí, *Sociální politika*, roč. 22, č. 3, str. 9-11.

### **Internetové zdroje**

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Pedofilie>

<http://www.detskaprava.cz>

<http://www.ditekrize.cz>

<http://www.mpsv.cz>

<http://www.mvcr.cz>

<http://portal.gov.cz>

<http://www.strada.cz>

<http://ceskaskola.cz>

<http://www.vscr.cz>

<http://www.idnes.cz>

## **Další zdroje**

BELL I., PICKAR A. (2006), *Zpráva o obchodování s dětmi v České republice*, analýza.

ČÍŽKOVÁ L. (1997), *Týrání a sexuální zneužívání dětí*, dipl. práce Akademie tělesné výchovy a sportu Palestra, konzultantka: PhDr. Jarmila Mojžíšová, PhD.

DKC (2007), *Výroční zpráva*.

PERRY, A.R., DiLILLO, D.K. (2007), *Child sexual abuse*, Psychology, Department of Faculty Publications, Department of Psychology.

ŠIMICOVÁ Š. (2000), *Sexuální zneužívání dětí a možnosti sociální intervence*, dipl. práce FSV UK, konzultantka: PhDr. Gabriela Munková CSc.

ŠŤASTNÁ J. (1997), *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*, dipl. práce FSV UK, konzultantka: PhDr. Gabriela Munková CSc.

## **ÚVOD**

Dítě, stejně jako dospělý jedinec, je lidskou bytostí. O tom není nejmenších pochyb. Od 20. století, kdy se po občanských právech za Velké francouzské revoluce a politických právech za doby obrození 1848, začala dodržovat i práva sociální, je i dítě bráno jako samostatný a právoplatný občan, jehož potřeby a práva se mají dodržovat. Bohužel ne vždy tomu tak je a některé děti, nejen v České republice, prožívají mnohá utrpení, která mohou zahrnovat právě i sexuální zneužívání.

Problematiku sexuálního zneužívání dětí jsem si vybrala pro svou diplomovou práci proto, že je v současné době jedním z nejdiskutovanějších témat v českém, ale i světovém politickém i vědeckém prostředí a tím pádem i v širší společnosti. Je to proto, že sexuální zneužívání, a to především dětí, je jedním z nejzávažnějších sociálních problémů, se kterými se Česká republika v současné době potýká. Vystává tedy naléhavá potřeba ho nějakým účinným způsobem řešit. Vím, že to samozřejmě není jediný sociální problém, ale jako ženu a časem i budoucí matku, mě toto téma obzvláště zajímá a chtěla bych jeho studiem přispět k větší ochraně nejen mých budoucích, ale i dalších dětí. Jsme srozuměni s tím, že je nutno dbát na zdravý fyzický i psychický vývoj dětí, a proto je třeba tuto problematiku předem dobře prostudovat a analyzovat, abychom mohli v jejím řešení postupovat správně a ne překotně a bezhlavě, jak to občas dělají naši političtí představitelé. Jedná se o komplexní problém, do nějž vstupuje mnoho aktérů, přičemž každý z nich se na něj může dívat z jiného pohledu. Nicméně se téměř všichni aktéři shodnou, že sexuální zneužívání dětí je v naší společnosti závažným sociálním problémem. I z tohoto důvodu zahrnuji do své práce analýzu aktérů. Zaměřuji se nejen na analýzu samotné problematiky sexuálního zneužívání dětí z historického a současného hlediska, ale zkoumám i její legislativní ukotvení a s tím související současné možnosti řešení. Následně se snažím přijít s návrhem takových řešení, která by byla v našem prostředí co nejúčinnější a společensky nejpříjemnější.

## 1. CÍLE PRÁCE

Ve své diplomové práci se snažím odpovědět na několik výzkumných otázek týkajících se problematiky sexuálního zneužívání dětí a zpracovat její řešení. Hlavní otázky znějí:

- Je problém sexuálního zneužívání dětí v současnosti rozsáhlý nebo spíše marginální?
- Jaké jsou následky sexuálního zneužívání?

- Jaká je současná legislativní úprava a do jaké míry je účinná?
- Jak je činnost na poli řešení problematiky financována a jaké další zdroje jsou do řešení vkládány?
- Jaká jsou možná řešení problematiky do budoucna (s ohledem na možnosti řešení téhož problému v jiných zemích)?

Hlavními hypotézami, které bych chtěla v diplomové práci dokázat, a které souvisí též se stromem problémů, který uvedu v průběhu práce, jsou:

- V ČR zatím není dostatečně rozvinutý systém prevence.
- Společnost, zejména děti, není dostatečně informována o tomto problému a o fenoménu pedofilie. Vše se omezuje na informace z médií.
- Je nedostatečně rozvinut systém monitoringu fenoménu sexuálního zneužívání dětí a systém sdílení dat například v řadách policie apod.
- Jsou jisté nedostatky ve financování a dalších zdrojích na poli řešení problematiky (např. nedostatečné financování neziskových organizací a léčeben pro pachatele).
- ČR je stále brána jako oblíbená tranzitní i cílová země pro komerční sexuální zneužívání dětí.

Cílem mé diplomové práce tedy bude analyzovat jednotlivé aspekty sexuálního zneužívání dětí, jednotlivé aktéry (pomocí metody analýzy aktérů) a současnou situaci v České republice na poli veřejné a sociální politiky při strategii a způsobech řešení problému sexuálního zneužívání dětí. Bude se jednat zejména o zkoumání zaváděných politik pro ochranu dětí před sexuálním zneužíváním, zkoumání minulé a zejména existující sociálně právní ochrany dětí na území České republiky. Budu se zabývat nástroji používanými v této problematice, tedy jakým způsobem například vláda ČR zasahuje do řešení problémů spojených se sexuálním zneužíváním dětí, jak jsou přijímána její opatření a mimo jiné také například postupy při formování a fungování dětských krizových center.

Za použití komparativní metody (srovnání situace a způsobů řešení problematiky v jiných zemích) a rozhovorů s experty a zainteresovanými aktéry se v posledních kapitolách této diplomové práce budu snažit navrhnout vhodná řešení problematiky sexuálního

zneužívání dětí v jednotlivých analyzovaných oblastech do budoucna a podat konkrétní návrhy opatření a politiky.

## **2. METODOLOGIE**

Moje diplomová práce Sexuální zneužívání dětí v ČR se pomyslně dělí na tři části, a to teoretickou, analýzu problému a následně na část praktickou, kde se snažím evaluovat různé možnosti řešení a následně navrhnout možné směry řešení do budoucna. Z toho důvodu i metody, které k vypracování používám, souvisejí se všemi třemi výše uvedenými částmi. Kromě sekundární analýzy dat, které pocházejí většinou ze zdrojů jednotlivých ministerstev nebo nestátních organizací zabývajících se dětskými oběťmi trestných činů a studií dokumentů, které provázejí celou práci, využívám k analýze strom problému pro jeho přehlednější vymezení a dále analýzu aktérů k vymezení a setřídění možných aktérů, vstupujících do této problematiky.

V praktické části jsem použila metodu stromu cílů – opět k přehlednému a názornému předvedení cílů politiky. Pro bližší seznámení se s možnostmi řešení tohoto problému jsem zorganizovala i dotazníkové šetření mezi experty, politiky a dalšími zainteresovanými osobami. Toto šetření jsem prováděla pomocí elektronické pošty. Všem zúčastněným jsem položila stejných 6 otázek<sup>2</sup>, které se týkají jejich vlastního pohledu na celkový problém sexuálního zneužívání dětí a na strategii řešení v české republice na straně státu i na straně dalších aktérů. K prokázání zkoumaných jevů a problémů využívám i různé kazuistiky a osobní zpovědi lidí, kteří se s problémem sexuálního zneužívání dětí setkali. V závěru, pro zhodnocení různých variant řešení dokazovaných na jednotlivých scénářích, používám metodu multicílové analýzy k předvedení uceleného pohledu na řešení problematiky sexuálního zneužívání dětí a k uvedení vhodných návrhů k budoucímu řešení.

### 3. TEORETICKÉ KOCEPTY

Teoretické koncepty, týkající se tématu sexuálního zneužívání dětí a politiky navrhuující řešení této problematiky jsou několikeré. Rozdělila bych je na dvě skupiny - veřejně-politickou a sociologickou. Pro veřejně-politickou část využívám hlavně proces tvorby veřejné politiky a koncept veřejného zájmu. Pro sociologickou část využívám teorii labellingu a dále také představuji teorii Birminghamské školy v oblasti radikální kriminologie a teorii sociální kontroly (Munková, 2001).

#### *Proces tvorby veřejné politiky*

Jelikož jedním z cílů mé diplomové práce je navrhnout varianty řešení, které by bylo možné i právně zakotvit, je nezbytně nutné, aby byl správně dodržen proces tvorby veřejné

---

<sup>2</sup> Viz Příloha 1

politiky. Ten můžeme rozdělit na základní fáze (viz Potůček, 2005): definování problému, analýza a návrh variant řešení, výběr vhodné varianty, implementace politiky, následné zhodnocení politiky. Pokud je nějaká z fází provedena chybně, nemůže být úspěšně vyřešena daná problematika. Protože se jedná o dosti kontroverzní téma, pak velmi záleží na tom, z jakého úhlu se na něj podíváme. Při procesu tvorby veřejné politiky se musíme vyvarovat udělat chybu už v první fázi – to znamená špatným definováním problému. Ten můžeme definovat z několika možných stran – pozic, je proto nutné si dobře uvědomit, co vlastně za problém považujeme (nedostatečnost legislativy, stigmatizace pachatelů, nízké tresty apod.).

### *Veřejný zájem*

Veřejný zájem je koncept odkazující k všeobecnému dobru a společenskému blahobytu. Obecně je za veřejný zájem označováno takové směřování politiky, které podporuje rozvoj společnosti, vychází vstříc jejím potřebám a řešení jejích reálných problémů. Bohužel s tím je spojen fakt, že identifikace a uznání veřejných zájmů může být a často také bývá ve společnosti zdrojem konfliktů, neboť představy o tom, co je pro společnost dobré a jaké jsou její problémy, se liší. Ve společnosti proto probíhají boje o identifikaci, uznání a prosazení různých veřejných zájmů. Uznané veřejné zájmy mohou být formulovány v právních normách.<sup>3</sup> Lze však konstatovat, že veřejné zájmy nemají univerzální platnost. Co je v jednom časovém období či v určité kultuře veřejným zájmem, v jiné době či společnosti jím být vůbec nemusí. Na to chci poukázat v kapitole o vývoji pedofilie v historii. Souvisí s tím i teorie labellingu.

### *Teorie labellingu*

Je to jedna z teorií sociálních deviací, která předpokládá, že deviace jsou jen sociálním konstruktem. To znamená, že to co společnost uzná neboli „onálepkuje“ za deviantní – nenormální, to se následně stává deviací. Proto neexistuje jednotná norma pro všechny společnosti a všechna časová období, která by nějaký sociální fenomén uznávala za deviantní. Samotný pojem labelling označuje nálepkování „deviantů“ širší společností, které často začíná na popud nějaké vědecké kategorizace, především medicínské. U sexuálních deviantů se to v naší společnosti děje obzvláště. Bohužel však toto nálepkování může zpětně ovlivňovat další jednání „deviantů“, kteří jsou v jejím důsledku stigmatizováni a to nejen

---

<sup>3</sup> [http://cs.wikipedia.org/wiki/Veřejný\\_zájem](http://cs.wikipedia.org/wiki/Veřejný_zájem)

státem (zákonem), ale právě i společností, což negativně ovlivňuje jejich další život a počínání.<sup>4</sup>

#### *Teorie Birminghamské školy*

Tato teorie souvisí opět se sociálními deviacemi a zapadá do širšího okruhu radikální kriminologie. Hlavním konceptem je podstata analyzování reakce společnosti na deviace a s tím související kriminalitu. Je totiž otázkou, jestli je reakce veřejnosti přiměřená a oprávněná a jestli není nějak zvenčí ovlivněná. O tomto jevu hovoří koncept morální paniky, což je záměrně vyprovokovaná reakce určitým směrem (například státem nebo médií). Následkem toho může být kriminalizován jedinec (například pedofil – tak jak ho chápe sexuologie) jako v podstatě obětní beránek a na něho je pak svalována vina za všechny podobné činy. To znamená, že jakýkoli sexuální delikt spáchaný na dítěti je přisuzován pedofilovi, což nemusí být nutně pravda.

#### *Teorie sociální kontroly*

V neposlední řadě se k tomuto fenoménu velmi hodí teorie sociální kontroly. Předpokladem je, že lidské touhy a potřeby jsou neomezené a je tedy naprosto přirozené je uspokojovat. Záleží pouze na míře sociální kontroly, případně sebekontroly, do jaké výše budou dodržovány společenské a právní normy. Je potřeba, aby byl jedinec úspěšně začleněn do společnosti, aby se s ní mohl do určité míry identifikovat a aby se k ní připoutal. To je předpokladem pro dobrovolné a vědomé dodržování norem určených touto společností.

#### *Média*

V analýze problému pracuji také s konceptem médií, a to obzvláště jakým způsobem ovlivňují myšlení a život občanů. V jejich moci je nastolovat témata, o kterých se bude hovořit, a naopak mohou některá témata přehlížet. Média velkou měrou, především kvůli stereotypizaci, zájmu o kontroverze a skandály, přispívají ke stigmatizaci pachatelů a dětských obětí, což na některých případech ukazují. Přístup médií je tedy klíčový pro řešení uvedené problematiky.

---

<sup>4</sup> Více viz Goffman E., Stigma, 1963



### *Koncept sexuální výchovy*

S tímto konceptem přicházím především v praktické části této práce. Považuji ho za jeden z klíčových momentů pro vytvoření dobrého systému prevence.

## **4. SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ – VYMEZENÍ**

Pro analýzu mnou zvolené problematiky je třeba nejdříve ozřejmit, co vlastně termín sexuální zneužití dítěte znamená. Pojem je velmi široký a každý si pod ním může představit více různorodých činů. K základnímu definování pojmu sexuálního zneužívání dětí nám poslouží definice Rady Evropy. *„Je to nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, aktivitě či chování. Zahrnuje jakékoliv sexuální dotýkání, obcování nebo vykořisťování kýmkoliv, v jehož péči bylo dítě zanecháno, nebo jednotlivcem, který pobírá výhody z péče o dítě. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný nebo dobrovolný pracovník nebo cizí osoba. Sexuální zneužití lze dělit na zneužití bez kontaktu a s kontaktem. Bezkontaktní zneužití zahrnuje například setkání s exhibicionistou a zapojení do sexuální aktivity (např. sledování pornografického materiálu) bez tělesného kontaktu. Kontaktní zneužití **označuje** chování zahrnující tělesný kontakt, včetně laskání prsou, genitálií, pohlavní, orální nebo anální styk“* (Vaníčková, Provazník, Hadj-Mouss, 1997).

Abychom se později vyhnuli případným pochybnostem, jednotlivé typy sexuálního zneužívání dětí zde podrobněji popíšu.

#### **4.1 Bezdotykové sexuální zneužívání**

Přestože mnohé formy bezdotykového sexuálního zneužívání mohou být brány jen jako nemravné, stále se jedná o nebezpečné chování ohrožující další psychický a sociální vývoj dítěte. Mezi bezdotykové sexuální zneužívání dětí patří především voyeurství, při kterém dochází k sexuálnímu uspokojování jedince sledováním jiných osob při svlékání, nahých atd. Někdy si toho dítě nemusí být vědomo, že je objektem voyera, jindy je ke svlékání osobně nuceno. Patří sem i takové zneužívání, kdy je dítě nuceno k sexuálním aktivitám, kterých se pachatel přímo nezúčastní, pouze je sleduje. Dále sem patří setkání s exhibicionistou. Pachatel – exhibicionista dosahuje sexuálního uspokojení, pokud může odhalovat své genitálie před dítětem. V neposlední řadě do této kategorie zapadá i verbální sexuální zneužívání, kdy se může jednat o různé obscénní řeči, používání obscénních výrazů, anonymní telefonní hovory s použitím sexuálně zabarveného obsahu hovoru, popřípadě internetová komunikace s tímž obsahem, atd. Sexuální obtěžování lze vymezit jako jakékoliv aktivity, které mohou mít sexuální podtext, jsou dítěti nepříjemné a nelíbí se mu (Vaníčková, Provazník, Hadj-Mouss, 1997).

#### **4.2 Dotykové sexuální zneužívání**

Nejobecněji to můžeme popsat tak, že při dotykovém sexuálním zneužívání dochází k sexuálnímu kontaktu mezi pachatelem a dítětem. Patří sem dotýkání včetně laskání prsou a pohlavních orgánů a orální, interfemorální (mezi stehna), vaginální či anální styk. Do hry mohou vstupovat i nejrůznější sexuální odchylky, jako frotérství (jedinec se uspokojuje tím, že se otírá o jinou osobu), sadomasochismus, nekrofilie (uspokojení při souloži s mrtvolou), fetišismus apod. (Vaníčková, Provazník, Hadj-Mouss, 1997).

Je pravda, že hranice mezi normálním a sexuálně motivovaným tělesným kontaktem mezi dítětem a dospělou osobou je neostrá. V různých společnostech se na fyzický kontakt mezi dítětem a dospělým pohlíží různě. Na rozdíl od naší společnosti, kdy rodičům a příbuzným nedělá problémy vzít dítě do náruče, hladit je a líbat, aniž by to bylo pokládáno, za nepřístojné, lze pozorovat rozdílné chování rodičů např. v USA, kdy podobné situace řeší pouze verbálně. V naší společnosti může být pak problematické identifikovat, a to obzvláště v rodinách, zda se již jedná o sexuální zneužívání dítěte, nebo o normální spontánní projev náklonnosti. Toto rozlišení je pak zvláště obtížné pro dítě samo.

### **4.3 Komerční sexuální zneužívání dětí**

Komerční sexuální zneužívání dítěte patří mezi nejtěžší formy syndromu sexuálně zneužívaného dítěte, tzv. CSA. Soustřeďuje na sebe pozornost jak odborné, tak laické veřejnosti. Jedná se nejen o zásah do statusu dítěte, ale hlavně o vážné poškození jeho psychického a sociálního vývoje až do dospělosti. Obecně je definováno jako „každé užití dětí pro sexuální účely za finanční či jinou odměnu“ (Dunovský, 2005). Dítě se v tomto případě tedy stává zbožím poskytovaným dealery různým zájemcům. Komerční sexuální zneužívání dětí má tři hlavní formy:

Obchodování s dětmi je jakákoli transakce, kde je dítě předáno jednou osobou nebo skupinou jiné osobě nebo skupině osob výměnou za úplatu nebo jinou odměnu.

Dětská prostituce představuje využívání dětí při sexuálních aktivitách za peníze nebo jinou odměnu.

Dětská pornografie je jakékoli zobrazování, ať už zvukové nebo obrazové, ve kterém se používá dítě ke skutečné nebo předstírané sexuální aktivitě. (Dunovský, 2005).

### **4.4 Pedofilie jako sexuální deviace**

Se sexuálním zneužíváním dětí úzce souvisí pojem pedofilie. Tuto souvislost můžeme vidět ve dvou případech. Za první, pokud se jedná o pedofilního pachatele sexuálního zneužití dítěte, za druhé, při mediální a společenské mytizaci pachatelů (používání termínu pedofilie i v situacích, kdy není na místě).

Pedofilie pochází z řeckých slov pais – hoch, dítě a philós – milovník. Pedofil je tudíž ten, kdo miluje děti. „U této deviace jde o erotické (erotosexuální) zaměření na objekty v prepubertálním věku (tedy na chlapce a dívky bez znaků dospívání) (Weiss, 2002). Ve starověkém Řecku bylo pedofilní chování (z našeho pohledu), zvláště to homosexuální, naprosto běžnou společensky přijatelnou záležitostí. Starší muži svým spermatem vzdělávali ty mladší. Nikoho by nenapadlo v té době se nad ním pohoršovat. S příchodem křesťanství se pohled na pedofilní chování obrátil na opačnou stranu a pedofilové začali být odsuzováni a postihováni.

Pedofilova osobnost je strukturována podobně jako osobnost dítěte. Rozumí dětem a je v dětském kolektivu obvykle velmi oblíben. Žije jakoby v dětském světě, kde dělá dětem staršího kamaráda. Často se tedy uplatní v zaměstnání a aktivitách spojených s kontaktem s dětmi. Pokud udrží své pudy na uzdě a nepodlehne svým sexuálním pohnutkám, mohou být v takovém zaměstnání velmi úspěšní (Weiss, 2002). U normálně sexuálně orientovaných lidí, není naštěstí sexuální orientace na děti běžná. Přesto však takoví lidé, kteří jsou sexuálně přitahováni dětskými objekty existují, jejich přesný počet však není znám. Naprostá většina pedofilů svojí touhu nikdy neukojí v praxi a omezuje se pouze na své představy a sebeukájení (Storr, 1970). Pravá pedofilie je charakterizována hlavně pedofilní proceptivitou – tzn. pedofilně zaměřenými úvodními, pregenitálními fázemi sblížení. To se projevuje tak, že pedofil tráví s dětmi hodně času, věnuje se jim, rozvíjí jejich myšlení a těší se z pozorování projevů dětské psychiky. Pedofilové nejsou v zásadě nebezpeční pro tělesné zdraví a život dětí. Spíše může docházet k psychickým poruchám dětí a k narušení jejich budoucích interpersonálních vztahů v případě, pokud pedofil překročí mez a přistoupí k bližšímu intimnímu kontaktu s dítětem, které se v naprosté většině omezuje na nekoitální formy styku jako dotýkání se, hlazení, mazlení apod. (Weiss, 2002).

Pedofilie je jednou ze sexuálních deviací. Jak již naznačuje označení „deviace“, pedofilové jsou jedinci, kteří se svou sexuální orientací a potažmo chováním navenek odchylojí od zaběhnutých a kodifikovaných společenských norem. Pokud pedofil neprojevuje svojí sexuální orientací navenek, troufám si říci, že nepředstavuje pro společnost žádný

problém. Psycholožka Jana Procházková, která přednáší budoucím pedagogům na univerzitě, prosazuje tento názor: „Strach z pedofilů je trochu přehnaný. V osmdesáti procentech případů, kdy je dítě zneužíváno nebo týráno, to má na svědomí rodič nebo jiný příbuzný.“ (Nejezchlebová, 2007). To však nevylučuje fakt, že i jeden z rodičů – často otec nebo jiný příbuzný mužského pohlaví, může být pedofilem. Jak již vyplývá z výše uvedeného, problém u pedofilie nastává, pokud své sklony pedofil nedokáže udržet na uzdě a ventiluje je navenek. To samozřejmě ohrožuje děti, které si pedofil vybere jako objekt svého zájmu. Tento zájem může mít formu pouze slovního obtěžování nebo voyerství, ale může docházet i k obtěžování fyzickému. Tím je ohrožena dětská psychika a budoucí vývoj dětí.

Ne každý pachatel sexuálního zneužití dítěte je však pedofil - deviant. Pedofilní a nepedofilní pachatelé mají odlišnou motivaci k činu. Pedofilové jsou primárně motivováni svojí sexuální preferencí, kdežto nepedofilní pachatelé mohou sexuálně zneužívat děti například proto, že nedokážou navázat kontakt s dospělým sexuálním partnerem, pro peníze nebo jinou úplatu apod.

## 5. ANALÝZA PROBLÉMU

Problematika sexuálního zneužívání dětí je velmi komplexní, zasahuje do mnoha sfér života občanů a státu. Vstupuje do ní i několik různých aktérů, kteří se na problém dívají z rozdílných hledisek. Je nutno tedy problematiku důkladně analyzovat, abychom mohli dospět k nějakému vhodnému řešení.

### 5.1 Analýza aktérů

Jelikož je sexuální zneužívání dětí v ČR zrající sociální problém na národní úrovni a je dlouhodobého charakteru, můžeme vysledovat mnoho zainteresovaných aktérů (zneužívané děti, rodiny dětí, pachatele, média, občanský sektor, státní a veřejnou správu atd.).

Aktéry bych rozdělila na primární a sekundární, přičemž primární jsou ti, kterých se tento problém a politika s ním spojená přímo osobně dotýká, tedy zneužívané děti, jejich rodiče a pachatelé, případně lékaři dětí a oněch pachatelů. Ostatní aktéři jako např. političtí představitelé, média či neziskové organizace patří mezi aktéry sekundární, protože se na politice sice podílejí, ale přímo osobně je nezasahuje. Orientační seznam aktérů tedy vypadá takto:

<b><u>PRIMÁRNÍ AKTÉŘI</u></b>	<b><u>SEKUNDÁRNÍ AKTÉŘI</u></b>
Zneužívané děti	Exekutiva
Rodiče dětí	Legislativa
Pachatelé	Soudy

Lékaři, experti	Média
	Školy
	Neziskové organizace
	Věznice a nápravná zařízení

Aktéry jsem posuzovala podle toho, jaký mají vztah k problematice sexuálního zneužívání dětí, zájem na řešení této politiky – tedy v jaké míře se jich osobně dotýká a ovlivňuje je. Dále jakou moc mají v rámci této politiky – to znamená jaký mají na tvorbu politiky a následné řešení vliv, jak účinně mohou do výsledného řešení zasáhnout a nakonec jaký má na ně dopad výsledné řešení tohoto problému. Pro přehlednost tyto vztahy ukazují na následující matici, kterou jsem pro účely analýzy aktérů vytvořila:

	Vztah k problematice	Míra zájmu	Vliv na politiku	Dopad na aktéra
Děti	- nemožnost vlastního rozhodnutí - špatné psychické a fyzické následky při trvání problému	Velká	Malý	Velký
Rodiče	- zájem na zdravém vývoji svých dětí, na jejich bezpečí a potrestání případných viníků	Velká	Malý	Velký
Pachatelé	- zájem na co nejděravějších zákonech pro klidný průběh jejich činnosti - hédonistické uspokojení jejich vlastních potřeb	Střední	Malý	Velký
Lékaři, experti	- mít co nejmenší počet případů zneužitých dětí na řešení a nápravná léčba pachatelů	Velká	Střední	Velký
Exekutiva	- snaha o zajištění bezpečí a zdraví občanů	Střední	Velký	Střední
Legislativa	- potírání sexuálních deliktů na dětech – zneužívání, kuplířství, prostituce, pornografie (schvalováním zákonů apod.)	Střední	Velký	Malý
Soudy a policie	- vyšetřování jednotlivých případů - řešení jednotlivých případů zneužívání dětí	Střední	Střední	Střední
Média	- zájem na maximální medializaci případů zneužívání, navrhované politiky a výsledných zákonů	Střední	Střední	Střední
Školy	- informovanost dětí, jejich zdravý vývoj	Střední	Malý	Střední
Neziskové organizace	- pomoc zneužitým dětem, snaha o nápravu škod	Velká	Střední	Velký
Věznice a nápravná zař.	- trestání pachatelů - primární či následná náprava pachatelů	Střední	Malý	Střední

Podívejme se na jednotlivé aktéry ještě trochu podrobněji:



## *Děti*

U orientace na nedospělé objekty, tedy děti pod zákonnou hranicí 15-ti let, je problém, že tyto objekty zájmu se nemohou svobodně rozhodnout, zda budou k intimnímu styku či vztahu svolné. Tak se to alespoň předpokládá v naší společnosti. Je to dáno především nedostatkem informací a životních zkušeností těchto dětí. Svobodné a vědomé rozhodování se vyvíjí s věkem člověka a ten dokáže být zodpovědný za své počínání až po nabytí určitých zkušeností. Děti jsou v této situaci aktéry na prvním místě, protože se jich bezprostředně týká, to ony se stávají oběťmi. Obětí by se v podstatě mohlo stát úplně každé dítě, avšak existují jisté rizikové faktory sociálního prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, případně rizikové charakteristiky dítěte, které mohou zvýšit riziko sexuálního zneužití. U osobní charakteristiky může jít například o snahy vlichotit se do přízně dospělého nebo o vyžadování splnění nějakého přání za každou cenu (koupení hračky apod.). Vysoká pravděpodobnost sexuálního zneužití je i u dětí, které mají nízké sebevědomí a jsou tak závislé na svém okolí. Tyto faktory pak mohou být zneužity dospělými osobami. Co se týče faktorů sociálního prostředí, může se jednat o různé charakteristiky rodinného života. Pokud dítě nevyrostá v harmonické a funkční rodině, která má nad dítětem dostatečný dohled, může se stát obětí pachatelů mimo rodinu a ani nebude mít možnost a vůli se rodině s problémem svěřovat. Ani příliš ochránářská rodina není nejlepším případem, protože se dítě nemá možnost naučit samo správně reagovat na vzniklou situaci, při které může dojít k sexuálnímu zneužití. K dalším rizikovým faktorům patří také rozpad rodiny. Dítě pak žije jen s jedním rodičem a obzvláště v případě děvčat, může být zneužíváno nevlastním rodičem. V neposlední řadě jsou ohrožené děti s nějakým stupněm postižení, většinou psychickým. Pachatel pak spoléhá na to, že takové dítě není věrohodným svědkem. Co se týče pohlaví oběti, mnohem více jsou ohrožená děvčata. Podle průzkumů Vaníčkové vychází poměr zneužitých děvčat a chlapců na 10:1 (Vaníčková, Provazník, Hadj-Mouss, 1997). Neznamená to však, že by chlapci zneužívání nebyli. Ti jsou především ohroženi neznámými homosexuálními pachateli.

Nestátní organizace registrují každoročně o něco více případů sexuálního zneužití. Růst počtu takových případů se za posledních 15 let o něco zvýšil, jak je vidět v následujících tabulkách 1 a 2, které se primárně týkají všech deliktů na dětech (týrání, zanedbávání, sexuální zneužívání...).

Tabulka č.1: Analýza klientely Dětského krizového centra v letech 1992 - 1994

	%	Počet klientů
Týrání dětí fyzicky	15	75
Týrání dětí psychicky	25	126
Sexuální zneužívání	10	50
Hrubé zanedbávání	17,5	88
Ostatní problematika	32,5	163
<b>Celkem</b>	<b>100</b>	<b>502</b>

Zdroj: DKC (1995), *Bulletin č.1*

Tabulka č.2: Počet klientů v péči DKC v roce 2007 dle diagnostických subkategorií

Diagnostická subkategorie	Péče nově zahájené v roce 2007	Klienti z předchozích let	Počet klientů v roce 2007 celkem	Konzultace v roce 2007 celkem
Fyzické týrání	17	9	26	432
Psychické týrání	9	4	13	178
Sexuální zneužívání	67	32	99	1891
Ohrožující prostředí	18	11	29	333
Spor o dítě	71	26	97	1518
Jiná problematika	70	26	96	813
<b>Celkem</b>	<b>252</b>	<b>108</b>	<b>360</b>	<b>5165</b>

Zdroj: DKC (2007), *Výroční zpráva*

Bílý kruh bezpečí ve svých statistikách uvádí po propočítání počtu oznámení za jednotlivé roky průměrně 22,25 případů na 950 celkových nahlášených trestných činů, přičemž mezi roky 2006 a 2008 došlo k nepatrnému snížení počtu nahlášených případů

sexuálního zneužívání.<sup>5</sup> Pokud se podíváme na statistiky Ministerstva práce a sociálních věcí ČR zjistíme, že během posledních 4 let se počet ohlášených případů sexuálního zneužívání dětí mírně snižuje či stagnuje.<sup>6</sup> Je to především proto, že se o problému začíná na veřejnosti více mluvit a je větší zájem na jeho řešení. Dopad vybrané politiky je na tyto aktéry tedy velký a úzce souvisí s budoucím vývojem dětí. Sexuální zneužívání se na nich podepisuje špatnými psychickými, někdy i fyzickými následky, které jim zabraňují vést normální a plnohodnotný život. Proto je jejich míra zájmu na vyřešení problému velmi vysoká (i když třeba oběti v útlejším věku ještě nedokážou pochopit, o co jde). Jako nezletilí občané však mají na politiku minimální nebo lépe řečeno vůbec žádný vliv. Je proto potřeba zapojit do problematiky další aktéry, kteří by byli schopní řešit problém a vstupovat do politiky za děti – oběti.

### *Rodiče*

Rodiče jsou též jedním z primárních aktérů, protože se starají o své děti a tvoří jejich život, vkládají jim do vínku své vědomosti a zkušenosti. Mají v naprosté většině zájem na zdravém fyzickém i psychickém vývoji svých dětí, dbají na jejich bezpečí a pokud dojde k sexuálnímu zneužití, mají zájem na potrestání viníků (ať už měli ke zneužití jakýkoli motiv). Bohužel však nezřídka i rodič (nejčastěji otec) stojí v roli pachatele. Zájem na řešení problematiky u rodičů je tedy opět značně vysoký. Potřebují, aby jim daná politika pomohla ochránit jejich děti. Ovlivnit to však mohou jen minimálně. Dopad dané politiky na rodiče je téměř stejně vysoký jako na děti, ať už jsou v roli starostlivého rodiče nebo pachatele.

### *Pachatelé*

Dalšími primárními aktéry, stojící na stejné úrovni jako děti – oběti a jejich rodiče, jsou samotní pachatelé, bez kterých by nebylo možné problém sexuálního zneužívání dětí řešit. Do skupiny pachatelů jsou zahrnováni především pedofilové. Patří do ní však i osoby, jejichž sexuální orientace se dá označit za běžnou či v naší společnosti za normální. Tito lidé páchají sexuální trestné činy na dětech často proto, že mají tendenci využít své nadřazenosti a slabosti oběti, aby mohli uspokojit své potřeby (např. vybití různých i nesexuálních frustrací atp.)<sup>7</sup> Patří sem tedy jakýkoli člověk, který se dopustí sexuálního zneužití na dítěti.

---

<sup>5</sup> [http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id\\_categoryNode=246](http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=246)

<sup>6</sup> Viz <http://www.mpsv.cz/cs/4306>

<sup>7</sup> Takoví lidé mohou mít například problémy s navazováním vztahů s osobami ve své věkové kategorii, proto se uchýlí k obtěžování dětí; mohou být psychicky nevyrovnaní již z dětství následkem výchovy v rodině. Do této

Naprostá většina pachatelů sexuálního zneužívání dětí, až 80%, je mužského pohlaví. Pachatelkou se samozřejmě může stát i žena. V těchto případech je však velmi složité rozpoznat rozdíly mezi péčí o tělesný stav dítěte a sexuálním zneužíváním. Největší počet pachatelů pochází z vlastní rodiny nebo z okruhu nejbližších příbuzných, proto bývá mnohdy tak těžké takový čin odhalit. Další charakteristiky pachatelů jsou velmi různé. Nelze přesně určit jakou socioekonomickou úroveň, povolání, vzdělání, náboženství nebo věk pachatelé mají. V každé z uvedených skupin se nějaký pachatel může najít. Co se týče povolání, pachatelé často vyhledávají pracovní místa, kde by byli v co nejbližším styku s dětmi, tzn. různé zájmové kroužky, turistické oddíly apod. Můžeme nalézt čtyři kategorie podmínek, které obvykle vedou k sexuálnímu zneužívání:

#### *Motivace k sexuálnímu zneužívání dětí*

Každý pachatel musí mít určitou motivaci k činu. Někteří jedinci se narodí se svojí sexuální preferencí na dětské (nedospělé) objekty, jiní ji získají také jako důsledek vlastních zkušeností většinou z dětství. Jiní pachatelé zase sexuálně zneužívají děti, aby dosáhli pocitu moci, protože chtějí někoho ovládat a například u dospělé osoby by se jim to těžko podařilo.

#### *Překonání vnitřních zábran*

Každý máme jisté zábrany, které jsou nám vštípeny výchovou a které mají svůj základ v kulturních normách a společnosti. Každý pak podléhá sociální kontrole. Pro některé pachatele je lehké tyto zábrany překonat a sociální kontrole se vymanit, jiným v tom brání jejich svědomí a konvence.

#### *Překonání vnějších zábran*

Pro většinu pachatelů je důležité provozovat své intimní praktiky s dětmi někde v soukromí, mimo dohled ostatních, aby se na jejich čin nepřišlo. K tomu využívají různých způsobů, jako například volbu profese či jiný kontakt s dětmi (mezi přáteli, v rodině...). Často se také pachatelé snaží zajistit, ať už sliby, výhrůžkami nebo vraždou, aby je později dítě nemohlo udat.

### *Překonání odporu dítěte*

Nejčastěji se setkáme s případy, kdy pachatel překonává odpor dítěte velmi jemně, dává mu svoji pozornost, cit, čímž získá jeho důvěru. Občas se však stává, že se pachatel pokusí použít k překonání odporu dítěte fyzickou, někdy i brutální sílu. S takovými případy se pak často setkáváme v médiích (Vaničková, Provazník, Hadj-Mouss, 1997).

Pokud se podíváme na osobní charakteristiky pachatelů, pak se mezi nimi nejčastěji objevují takoví, kteří mají nízké sebevědomí, velmi těžko navazují a udržují sociální vztahy a trpí pocity izolace a osamění. To vše se spojuje s obtížemi s vyrovnáním se s takovými pocity. Velmi důležitým spouštěčem je také sexuální orientace pachatelů (pedofilie, homosexuální pedofilie apod.). Samotní pachatelé též často svádějí své činy na duševní nemoc nebo vliv alkoholu či drog (Vaničková, Provazník, Hadj-Mouss, 1997).

Rok od roku se počet pachatelů obviněných z jednotlivých paragrafů týkajících se jakéhokoli zneužití dítěte podle statistik Ministerstva spravedlnosti ČR zvyšuje. Na ukázkou jsem srovnávala dva roky, 1995 a 2008, aby byl lépe patrný rozdíl.

Tabulka č.3: Počet trestných činů v letech 1995 a 2008 dle jednotlivých paragrafů

## STATISTIKA KRIMINALITY: ROKY 1995 a 2008

	1995		2008
§204 Kuplířství	69		101
§205 Ohrožování mravnosti			20
§215a Týrání osoby žijící ve spol.obývaném bytě nebo domě			524
§215 Týrání svěřené osoby	50		131
§216a Obchodování s dětmi			3
§217a Svádění k pohl.styku			25
§217 Ohrožování výchovy mládeže	289		810
§241 Znásilnění	182		498
§242 Pohl.zneužívání	341		652
§243 Pohl.zneužívání			18
§245 Soulož mezi příbuznými			37

Poznámka: čísla v tabulce označují celkový počet trestných činů v jednotlivých paragrafech za daný rok

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR

Z tabulky je vidět, že s narůstající kriminalitou v jistých oblastech, jako například obchodování s dětmi, musely být schváleny či pozměněny nové paragrafy, které by uvedenou kriminalitu lépe postihovaly. I z toho důvodu celkový počet pachatelů v posledních letech narostl. Některá čísla jsou však pouze orientační, protože čin mohl být spáchán na dospělém i na dítěti (znásilnění apod.). Většina pachatelů má zájem na co nejděravější legislativě, aby mohli nerušeně a beztrestně páchat tyto činy a zvláště, aby mohli hédonisticky uspokojovat své potřeby (ať už sexuální nebo citové). Míra zájmu na řešení problematiky je podle mého názoru spíše střední až nízká, protože právě z důvodu, že pachatelé chtějí páchat své činy i nadále, stojí o nulové řešení této problematiky. Střední míra zájmu na řešení by mohla být zachována v případě, že by mohli pachatelé předpokládat takové řešení, které by jim umožňovalo plnohodnotný život (i za předpokladu, že intimní styk s dítětem zůstane trestný). S tím souvisí dopad na pachatele, který je jako u dětí asi největší, protože na dané politice závisí, jestli budou pachatelé podléhat spíše represi nebo jestli bude pro ně vyvinut systém účinné prevence. Stejně jako předchozí aktéři nemají na navrhovanou politiku příliš velký vliv, pokud nejsou shodou okolností současně členy moci zákonodárné, nebo výkonné.

*Lékaři, experti*

Do poslední skupiny primárních aktérů zahrnuji nejen lékaře, kteří léčí jak oběti, tak pachatele, ale i různé experty, kteří se touto problematikou zabývají. Tedy sexuology, psychology, soudní znalce apod. Z nejnámějších českých expertů na tuto problematiku mohu jmenovat například známého českého sexuologa Petra Weisse, který se zabývá klinickou psychologií v sexuologickém ústavu. Orientuje se především na sexuální dysfunkce, deviace a transsexualitu. Je soudním znalcem v odvětví psychiatrie (specializace na klinickou psychologii) a sexuologie. Často bývá kontaktován médii a vyjadřuje se v rozhovorech nebo vlastních článcích v roli odborníka. Dalším známým sexuologem v tomto oboru je Jaroslav Zvěřina, který je předsedou Sexuologické společnosti České lékařské společnosti, politikem a členem evropského parlamentu ve skupině Evropských demokratů. Mimo jiné je též členem výboru pro právní záležitosti. Dále je třeba jmenovat doktora Jiřího Dunovského, který se zabývá komerčním sexualizovaným násilím na dětech a sociální pediatrií, Reného Milfajta, působícího na 3. Lékařské fakultě Univerzity Karlovy. Za lékaře, kteří se přímo zabývají sexuálními deviacemi a starají se o léčbu sexuálních deviantů v Psychiatrické léčebně Bohnicích, budu jmenovat Slavoje Břichcína.

Tito aktéři mají především zájem, aby jejich působení v této oblasti bylo co nejúčinnější, a aby se co nejvíce omezily dlouhodobé dopady jak na oběti, tak na pachatele. Zájem na řešení problému mají tedy opět značně vysoký, stejně tak, jako na míře dopadu řešení na tyto aktéry (lékaře, experty), protože dobře zvolená politika zamezí nárůstu problematických pacientů a pachatelů sexuálního zneužívání vůbec. Naopak špatně zvolená politika přispěje k nárůstu počtu pacientů a tedy i bude klást větší nároky na práci lékařů a expertů. Vliv těchto aktérů (zvláště expertů) na danou politiku je o něco vyšší než u předchozích aktérů, protože političtí představitelé se často na experty obracejí s žádostí o analyzování situace a problémů, často jsou přizýváni jako experti do médií. Jejich úkolem je také často dělat odborné posudky na pachatele sexuálního zneužívání dětí při soudních procesech. Jejich hlavním posláním v tomto ohledu je rozpoznat, zda delikvent trpěl v době činu duševní nebo sexuální poruchou a posoudit jeho společenskou nebezpečnost z lékařského hlediska (Alexa, 2002).

### *Exekutiva*

Jedním z prvních sekundárních aktérů v této problematice je exekutiva, tedy zvláště vláda a jednotlivé ministertstva. Za péči o dítě odpovídá několik státních institucí zároveň – Ministerstvo zdravotnictví ČR, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR a

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Z tohoto důvodu je systém vnitřně rozštěpen a je těžko koordinovatelný (Dunovský, 2005). Zájem tohoto aktéra na řešení problému není malý, protože předpokladem exekutivy je, že se snaží zajistit výkon schválených zákonů, které chrání bezpečí občanů, potvrzují možnost dovolání se u soudu atd. Ani dopad na samotnou exekutivu není zanedbatelný, protože řešení problému ovlivňuje státní finance, zapojení státních orgánů apod. Míra vlivu je samozřejmě velmi velká, protože exekutiva má možnost předkládat patřičné zákony, vydávat různé vyhlášky apod.

### *Legislativa*

Není pochyb o tom, že skupina sekundárních aktérů – legislativců (zákonodárců), je jednou z nejdůležitějších. Zákonodárci navrhnou zákony a další opatření, která by měla řešit problém sexuálního zneužívání dětí. Navrhovanými zákony se snaží potírat zločinnost v této oblasti a zajistit obětem právní podporu. Vliv na tuto politiku mají tedy rozhodně nemalý. Zájem této skupiny aktérů se v České republice však nezdá příliš vysoký (i když poslední novela zákona proběhla v roce 2007), ale i přesto tam stále zájem pozorovat můžeme i když to evidentně není jejich prioritou. Pokud se někoho ze zákonodárců tento problém netýká vyloženě osobně, nemá na ně řešení přílišný dopad.

### *Soudy a policie*

U výčtu aktérů nesmím zapomenout ani na soudy a policii, kteří vyšetřují, řeší a soudí ohlášené, resp. zjištěné sexuální zneužití dětí. Pro činnost policie při řešení případů sexuálně zneužívaných dětí je závazný pokyn policejního prezidenta č. 4 z 30. června 1994, který upravuje systém v oblasti práce s mládeží. Takto je například upraven postup při výslechu dítěte, vztah policisty k rodičům či k jiným odpovědným osobám a péči o dítě po zadokumentování a objasnění skutkové podstaty (Šťastná, 1997). Ve složkách kriminální policie fungují specialisté na problematiku dětí a mládeže, ale protože je takových specialistů nedostatek, musí se sexuálním zneužíváním dětí zabývat i neškolení kriminalisté. Ti se však musí věnovat i jiným druhům trestné činnosti a nemají tudíž dostatek času a prostoru zabývat se pouze případy sexuálních zneužití, což je pak na úkor řešení tohoto problému. Bohužel dosud také nefunguje mezinárodní výměna registrů, ve kterých by byli zaznamenáni diagnostikovaní pedofilové a pachatelé sexuálního zneužívání dětí obecně. Její sdílení by značně ulehčilo práci policie.



Na soudech a soudcích je, aby rozhodly, o jaký typ pachatele jde a zda půjde do vězení či jen bude muset podstoupit psychiatrickou léčbu apod. Během soudních procesů do hry vstupují také odborníci - znalci, kteří vypracovávají, jako podklad pro rozhodování soudů, posudky na jednotlivé pachatele a zkoumají, zda se u nich projevila nějaká sexuální deviace. V tomto ohledu je v ČR spolupráce, i podle samotných odborníků, na dobré úrovni. Lze konstatovat, že míra zájmu policie a soudů na řešení problematiky není úplně nízká, protože ne vždy je jednoduché takovéto případy řešit a soudit. S tím úzce souvisí i zpětný dopad na soudy a soudní procesy. Vliv soudů a policie na politiku uvádím jako střední, protože do hry vstupuje kromě klasických soudů ještě Ústavní soud ČR, podle něhož se musí řídit běžně vydávané zákony a opatření.

### *Média*

Média v této problematice rozhodně patří mezi relevantní aktéry. Hrají velmi důležitou roli při informování veřejnosti o stupni kriminality, trendech v násilí, riziku sekundárního poškození obětí a také o možnostech, jak se proti kriminalitě bránit a o příslušných legislativních opatřeních. Média společnosti zprostředkovávají naprostou většinu informací o této problematice. Jejich moc je tedy poměrně vysoká, obzvláště v rámci sdělování informací a (spolu)vytváření postojů veřejnosti. Jejich zájmem je medializovat a prezentovat spáchané činy sexuálních zneužití a průběh vyšetřování pachatelů. Zaměřují se především na nejrůznější kontroverze a skandály. Mytizují postavu pedofila a celý pojem pedofilie, což velmi přispívá ke stigmatizaci pedofilů a dalších deviantů. To pak značně zhoršuje postup při řešení této problematiky. Informování společnosti o kriminalitě má vždy jisté mínusy. Jde o to, že uvnitř médií zápolí dvě zásady – právo veřejnosti na informace a právo obětí a jejich rodin na soukromí. Existuje však etický kodex<sup>8</sup>, který toto upravuje, a novináři by se podle něho měli řídit. Zájem médií na řešení problému lze hodnotit jako maximálně střední, protože je zajímaví především extrémní situace a kontroverznosti, ne tolik podoba či tvorba politiky. Zpětný dopad politiky potírání sexuálního zneužívání dětí na média spatřuji v tom, že jejich obliba a čtenost závisí na obsahu sdělení, který podávají občanům.

### *Školy*

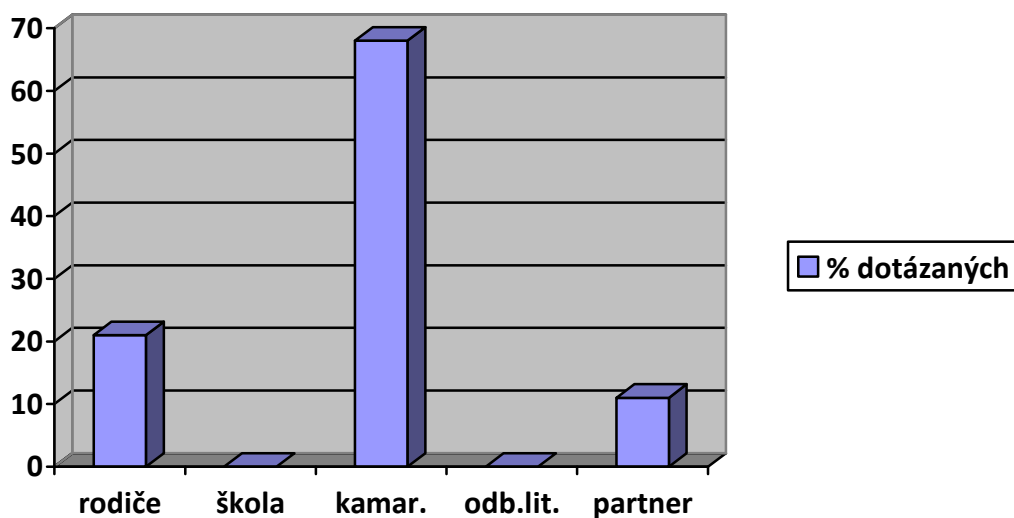
Školy zastupují poměrně důležitého aktéra v této problematice, protože jejich úkolem je vzdělávat, informovat a případně i z části vychovávat děti a mladistvé. Právě jejich

---

<sup>8</sup> Viz Etický kodex novináře (Syndikát novinářů ČR) a Tiskový kodex (Unie vydavatelů z roku 2000 pro země EU)

prostřednictvím (kromě rodiny), by se děti měly dozvídat o existenci problému sexuálního zneužívání dětí a možnostech, jak ho rozpoznat a řešit. Z grafu v tabulce č.4 je patrné, odkud lidé (děti) získávají nejdůležitější informace o sexu a intimním životě. Anonymní průzkum, z něž graf vychází, byl proveden v roce 1997 retrospektivní metodou. Sledovaný soubor obsahoval celkem 473 respondentů a respondentek. Jednalo se o student(k)y gymnázií či vysokoškoláky, protože u nich byla prokázána větší míra ochoty odpovídat na dané otázky. Z průzkumu vyplývá, že škola v té době hrála velmi malou, nebo spíše téměř žádnou, roli v přenosu informací a ve vzdělávání dětí v oblasti sexuální výchovy.

Tabulka č.4: Zdroj nejdůležitějších informací



Zdroj: Vaničková, Provazník, Hadj-Mouss (1997), Sexuální zneužívání dětí, 1. Díl.

Podle výkonného ředitele Společnosti pro plánování rodiny a sexuální výchovu Radima Uzla se výuka sexuální výchovy v českých školách rok od roku zlepšuje. Kvalita výuky vzrůstá a ve většině škol ji lze nyní hodnotit jako uspokojivou. Čeští školáci se podle něj o sexu začínají učit většinou ve věku kolem 12ti let. Sexuální výchova by měla připravit mladé lidi na pohlavní život. Klade důraz na používání antikoncepce, prevenci chorob i problémy spojené s partnerským vztahem. Upozorňuje na zneužívání dětí a sexuální kriminalitu a vede i k toleranci k sexuálním menšinám. Sexuální výchova však není v Česku samostatným předmětem, ale je součástí rodinné výchovy. Záleží na rozhodnutí ředitelů škol, zda sexuální výchovu zahrnou do svých osnov. Jednotliví učitelé též přiznávají, že před žáky cítí ostych a zaměřují se tedy spíše jen na prevenci a rizika pohlavních nemocí.<sup>9</sup> Zájem škol na řešení problematiky sexuálního zneužívání dětí a dopad na ně, považuji za téměř vyrovnaný (v tabulce uvádím jako střední). Školy mají zájem na úspěšném vzdělání a vývoji svých svěřenců a při úspěšném řešení této problematiky budou dosahovat větších úspěchů ve vedení k samostatnému životu dětí.

### *Neziskové organizace*

Neziskové organizace hrají jako aktér důležitou roli zejména pro oběti sexuálních zneužití. Z těch nejdůležitějších bych chtěla jmenovat Bílý kruh bezpečí, Dětské krizové centrum, Naše dítě atd.

Dětské krizové centrum bylo založeno v roce 1992 Jiřím Dunovským jako první zařízení v ČR orientované na problematiku dětí týraných, zneužívaných a zanedbávaných (odborně se syndromem CAN). Činnost této organizace je zaměřena na prevenci, diagnostiku, terapii, právní poradenství i odborné posuzování. Její snahou je též usilovat o naplňování Úmluvy o právech dítěte, kterou přijala v roce 1989 Organizace spojených národů v New Yorku a ČSFR ji ratifikovala v roce 1990.<sup>10</sup>

---

<sup>9</sup> <http://ceskaskola.cz/Ceskaskola/AR.asp?ARI=101427&CAI=2123>

<sup>10</sup> [http://www.dkc.cz/o\\_nas.php#o\\_sdruzeni](http://www.dkc.cz/o_nas.php#o_sdruzeni)

Nadace Naše dítě je nestátní organizací založenou v roce 1993 Zuzanou Baudyšovou, která je sama o sobě velmi důležitou aktérkou na poli veřejné diskuze na toto téma. Cílem organizace je pomoci dětem, které se dostanou do těžkých životních situací. Jedná se o podporu dětí týraných, sexuálně či jinak zneužívaných. Nadace pomáhá i dětem handicapovaným, opuštěným a dětem, které se ocitly v krizi. Provozuje svojí Linku právní pomoci, a to jak na telefonu, tak na internetu.<sup>11</sup>

Bílý kruh bezpečí je občanské sdružení založené roku 1991 a jeho hlavním posláním je bezprostřední, bezplatná, odborná a diskrétní pomoc obětem v síti poraden BKB (které jsou dostupné na území celé republiky) formou morální, psychologické a právní pomoci. Mimo jiné se též snaží o zlepšení právního postavení poškozených v trestním řízení a ve společnosti, o zvýšení informovanosti občanů i veřejné správy o problémech obětí trestné činnosti a o zpracovávání a předkládání podnětů k zákonodárným iniciativám, spolupráci při tvorbě zákonů.<sup>12</sup>

Tito aktéři se snaží o minimalizaci následků – většinou psychických. Pomáhají lidem znovu se začlenit do společnosti, žít plnohodnotný život a vyrovnat se se svým údělem. Tvoří ve své podstatě druhou rodinu člověka, proto zájem na řešení a dopad na jejich činnost považují za podobně významný jako u rodičů obětí a obětí samotných. Jejich vliv je však o něco větší, jelikož neziskové organizace mají vlastní statut, na základě kterého mohou jednat. Z výše uvedené pozice a zkušeností z praxe pak předkládají například návrhy na legislativní řešení a spolupracují při tvorbě zákonů.

### *Věznice, nápravná zařízení*

V neposlední řadě musím zmínit i tyto aktéry – věznice, nápravná zařízení a současně i psychiatrické léčebny, resp. detenční ústavy apod. Tito aktéři se snaží o nápravu, převýchovu či léčbu pachatelů. Tzn. například formou dodržování pořádku a kázně ve věznicích, odpovídajícími pobytovými podmínkami v nápravných zařízeních a léčebnách, důsledným dodržováním léčebných programů apod. Tito aktéři hrají podstatnou roli v řešení ex post, případně i v prevenci recidivy. Jejich kvalita by pak měla být hodnocena podle kvality výsledků práce s pachateli. Problémem je, že mimo jiné, prostřednictvím těchto institucí jsou pachatelé velmi stigmatizováni. Podle dostupných informací je v českých

---

<sup>11</sup> <http://www.nasedite.cz/webmagazine/kategorie.asp?idk=435>

<sup>12</sup> [http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id\\_categoryNode=240](http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=240)

věznicích ze všech odsouzených 1% těch, kteří spáchali trestný čin sexuálního zneužití.<sup>13</sup> Odsouzení za sexuální zneužití dětí jsou zvláštním způsobem ve výkonu trestu zranitelní. Vyžadují speciální péči a obecně by měla panovat snaha, aby se nezveřejňoval druh jejich trestné činnosti. Je ovšem třeba říci, že zvláštní způsob „mezivězeňské informační soustavy“<sup>14</sup> tuto skutečnost většinou odhalí. Mezi vězni a ani mezi pracovníky vězeňské služby jsou značně neoblíbeni, protože zločiny páchané na dětech jsou i v tomto prostředí morálně odsuzovány. Často tedy dochází jak k verbálním, tak i fyzickým výpadům na tyto odsouzené.<sup>15</sup> To je problematické obzvláště pro samotné pedofily.

Mezi nápravná zařízení patří například i část Psychiatrické léčebny Bohnice. Zde jsou pedofilové a další devianti internováni po výkonu trestu či dobrovolně, pokud sami uznají za vhodné, či pokud jim to nařídí lékař nebo soud. Protože není dostatek místa ani personálu, jsou na jednom pavilonu uzavřeni všichni sexuální devianti zároveň. Tedy i tací, co znásilnili ženu nebo sadisté apod. Stejně jako ve věznicích, i zde mají pedofilové ztížený pobyt, protože jsou u ostatních pacientů v nemilosti. Terapie pro pedofily v psychiatrické léčebně není zaměřena na úplné vyléčení (to ani nelze předpokládat), ale spíše na snížení rozporu mezi touhou a naléhavostí jejího naplnění. Je tedy třeba vyvinout v pacientech respekt k dětské nedotknutelnosti. Kvůli prostředí a chování okolí, jsou pacienti často morálně deprivováni, sami sebe odsuzují, stupňuje se jejich obava z vyloučení na okraj společnosti, což může vést i k sebevraždě (Alexa, 2002). Jelikož však tyto aktéři (léčebny) nemají na starosti pouze problematiku sexuálního zneužívání dětí, jejich zájem na řešení a zpětný dopad na tyto aktéry není příliš velký. Vliv na politiku je podle mého názoru malý, byť většina z nich patří ke státním zařízením.

## **5.2 Strom problémů**

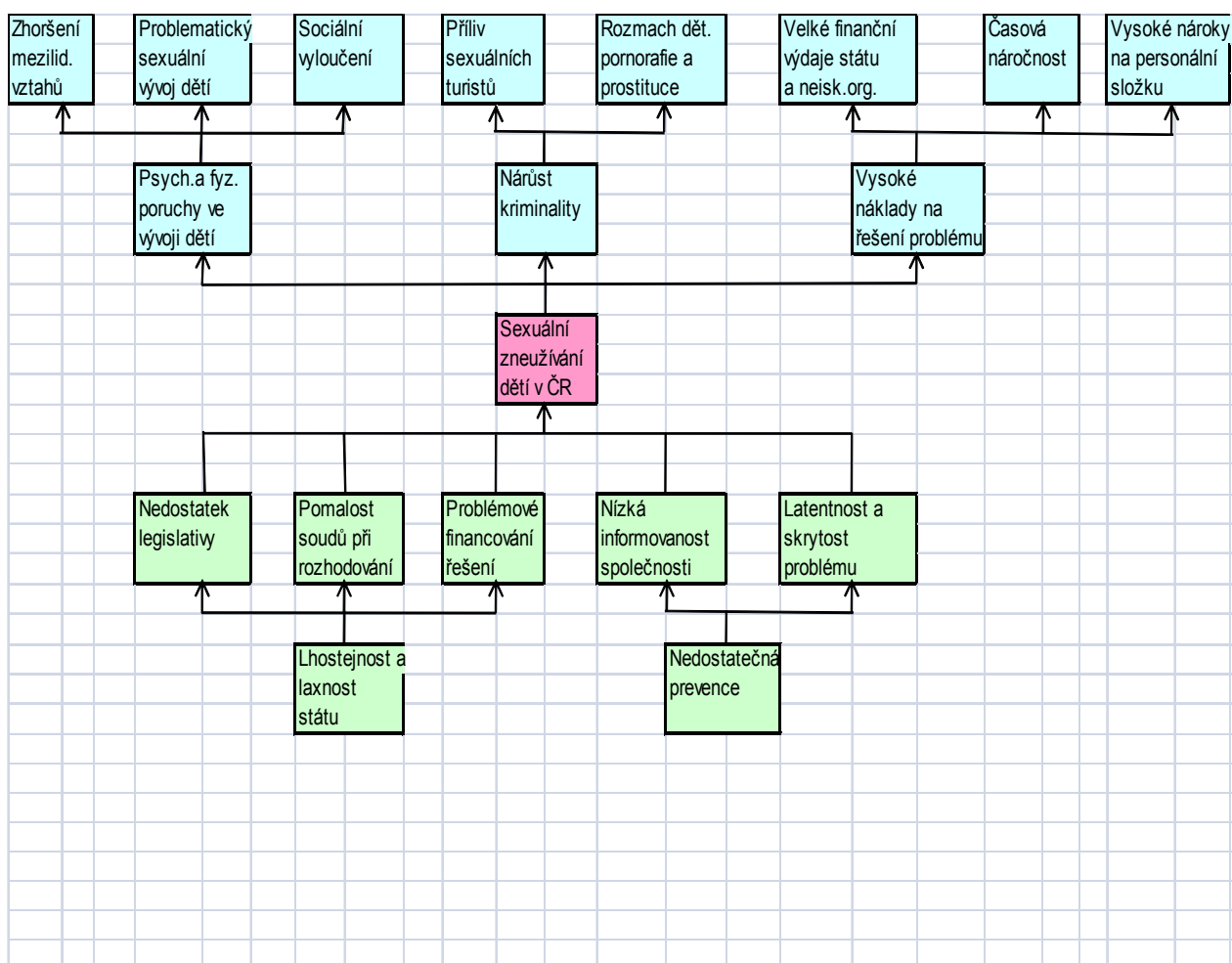
K přehlednějšímu zachycení problematiky sexuálního zneužívání dětí mi slouží strom problémů, který je pak rozveden v jednotlivých kapitolách.

---

<sup>13</sup> [http://www.vscr.cz/clanky/?cl\\_id=264](http://www.vscr.cz/clanky/?cl_id=264)

<sup>14</sup> Takto se označuje ve věznicích systém předávání informací mezi vězni a zaměstnanci věznic. Viz Vězeňská služba ČR

<sup>15</sup> [http://www.vscr.cz/clanky/?cl\\_id=264](http://www.vscr.cz/clanky/?cl_id=264)



Ze stromu problémů je patrné, co má sexuální zneužívání dětí za následky (modře vyznačená políčka), a co za příčiny (zeleně vyznačená políčka). V následujících kapitolách se budu věnovat analýze jednotlivých aspektů následků a příčin problému, protože v návaznosti na ně budu moci evaluovat současné možnosti řešení a jejich případné změny do budoucna.

### **5.3 Sexuální zneužití dítěte a jeho následky**

Můžeme říci, že v České republice je na tom oběť sexuálního zneužívání ze všech aktérů nejhůře. Je to jak v očích veřejnosti, tak z pohledu české legislativy. Někdy se může také stát, že je oběť postavena do role viníka. Pokud se jedná o starší oběť a sexuální

zneužívání v rodině otcem, matka se často uchyluje k názoru, že dítě (v naprosté většině případů dcera) pachatele samo svádělo nebo obecně svým chováním a přístupem otce k činu vyprovokovalo. Velmi nebezpečný je následný tlak na oběť. Může dojít i k vynucenému odvolání výpovědi (samotným pachatelem nebo například rodinou, pokud se jedná o sexuální zneužívání v rodině a ta by pak utrpěla třeba ztrátou živitele apod.).

Sexuální zneužívání dětí mívá velmi závažné sociální, psychologické a někdy i zdravotní následky. Již dříve se předpokládalo, že jeho důsledkem je především sexuální dysfunkce v dospělosti, s výskytem depresí a nízkým sebevědomím jedince. V dnešní době, po bližším studiu problematiky psychology a sociology, byly zjištěny další psychické následky, které se obvykle projevují prakticky hned po zneužití v dětství. Jsou to: „bezmocnost, stigmatizace, zrada a traumatická sexualizace“ (Halfarová, 2002.). Následující kazuistika dokládá odbornou citaci uvedenou výše.

Kazuistika: 15ti letá dívka vypovídala: *„Když jsem slyšela jeho kroky, jak jde po schodech ke mně do pokojíku, přestala jsem cítit své tělo. Po celou dobu jsem pak počítala obrázky na tapetě, abych neslyšela to funění. Nikdy na to nezapomenu.“* (Vymětal, Vitoušová, 2008).

Bezmocnost je doprovázena nepříjemnými pocity, které vyplývají z narušování tělesné integrity dítěte. Dítě se samo o sobě nedokáže bránit, a proto ztrácí důvěru vůči sobě i nejbližším osobám, protože zneužití považuje za zradu jeho samotného. Ztráta takovéto základní důvěry poznamená děti často na celý život. Stigmatizace zase znamená, že dítě je přesvědčeno o vlastní špinavosti, špatnosti a vině. Příčinou traumatické sexualizace dítěte je předčasná sexuální stimulace dítěte dospělým. Dětské tělo fyziologicky reaguje na tuto stimulaci a dochází k pocitu sexuálního napětí a potřebě sexuálního vybití. Dítě se tak může pohybovat v začarovaném kruhu příjemných pocitů a následných výčitek a pocitů hanby (Halfarová, 2002). Tento pocit může vycházet z toho, že v naší společnosti není intimní kontakt dítěte s dospělým považován za přípustný a není společensky uznávaný. Dítě pak může mít strach ze stigmatizace ze strany rodičů, dalších rodinných příslušníků a známých, má obavy že bude označeno za špatné, zkažené. Pokud by tedy sexuální uspokojování s dospělým nebylo společensky, medicínsky ani psychologicky považováno za škodlivé a nežádoucí, k těmto nepříjemným pocitům by nemuselo nutně docházet. Žijeme ovšem ve společnosti, kde je sexuální styk dítěte s dospělým nežádoucí, dokonce trestný. Proto tedy

nutně dochází k odsuzování ze strany společnosti, nálepkování a stigmatizace pachatelů, ale současně bohužel i samotných dětí - obětí.

Existují různé rizikové faktory, které mohou větší či menší mírou přispívat k možnosti sexuálního zneužívání dětí:

- Sociální prostředí, které může sexuálnímu zneužití dítěte bránit nebo je naopak usnadňovat.
- Dysfunkčnost rodiny
- Způsob výchovy v rodině
- Nemoc v rodině
- Nedostatečná sexuální výchova a informovanost dítěte
- Děti, které mají nízké sebehodnocení a jsou závislé na svém okolí
- Otevřenost, možnost svěřit se někomu
- Dítě s určitým stupněm postižení (Braun, 2003)

Bohužel, ve většině případů sexuálního zneužití dítěte je pachatelem otec (nebo jiný mužský člen rodiny). Nejedná se tedy jen o čistě sexuální zneužití, ale i o velké psychické trauma dítěte. Otec totiž má být něco jako vzor, rádce. Tato představa se však sexuálním zneužitím hroutí. Často při tom býváme svědky tzv. mezigeneračního násilí. To znamená, že dospělé osoby, které byly v dětství zneužívány, se často dopouští zneužívání svých dětí. Čím větší stupeň zneužívání a násilí je, tím jsou pak děti hrubější ke svým sourozencům, případně k dalším dětem v kolektivu (například ve škole). Takové chování lze vysvětlit několika způsoby:

#### *Psychopatologické vysvětlení*

Zde se jedná především o neschopnost sebekontroly. Nízká sebekontrola tak vede k násilnému chování proti partnerům a dětem. V pachateli mohou existovat hluboce zakořeněné pocity nespokojenosti a hněvu. Poznatky potvrzují, že lidé dopouštějící se zneužívání druhých jsou většinou impulzivní, nezralí a mají sklony k depresi.

#### *Ekologické vysvětlení*



Můžeme mluvit o sociálně-kulturním modelu, který je založen na předpokladu, že lidské chování by mělo být posuzováno v širším kontextu. Tedy záleží též na vnějších okolnostech, které působí na člověka a mohou způsobit změny v jeho chování. Společenská a ekonomická deprivace mění vysoce rizikové jedince s patřičnými předpoklady v pachatele týrání a zneužívání a násilí. Tímto způsobem se pachatelé snaží vyrovnat se s událostmi, které je stresují.

### *Sociálně-reakční vysvětlení*

Toto vysvětlení je založeno na interakčních procesech mezi rodičem a dítětem jak v rodinném kontextu, tak i v kontextu širších sociálních struktur. Vliv zde má nenávislné chování, neúčinné tresty, negativní citové reakce a podrážděnost projevovaná vůči dětem. Dítě, které vyrůstá v takovéto rodině a následně zažívá ve škole postavení outsidera, je náchylnější stát se obětí (Braun, 2003).

Z výše řečeného tedy vyplývá, že sexuální zneužití či násilí způsobené cizím člověkem, zanechá na dítěti menší následky, než opakované sexuální zneužívání v rodině nějakým blízkým rodinným příslušníkem, kterému dítě důvěřuje. Jde zde totiž o problém sociální izolace. Pokud je dítě zneužito cizí osobou, má větší šanci na pomoc od okolí. Zvláště pokud došlo i k fyzickému zranění, rodina si toho všimne a včasně vyhledá lékařskou pomoc. Pokud však jde o zneužívání v rodině, dítě často nemá nikoho, komu by se svěřilo a musí tedy zneužívání trpět dlouhodobě. Z toho si pak do budoucího života odnáší stigma, které se může projevit až v jeho dospělosti. Průzkumy prováděné autory sborníku Problematika dětské pornografie a její prevence na škole ukázaly, že při zneužívání v rodině by se 20% dětí nemělo komu svěřit (ve svých odpovědích udávaly například různá domácí zvířátka či hračky, komu by se s takovým problémem svěřovaly) (Braun, 2003).

Nesprávný přístup k sexuálně zneužitému dítěti může způsobit tzv. sekundární viktimizaci. Dítě je pak po samotném zneužití znovu psychicky zraňováno a znovu musí vyprávět o svém trápení. Osoby, kterým by se děti často svěřily, jsou jejich učitelé. Ti však bohužel nemají dost zkušeností a neví, jak mají situaci řešit. Ve své snaze dítěti pomoci ho pak mohou ještě více svým přístupem traumatizovat. Média jistou měrou také přispívají k sekundární viktimizaci. Jejich účelem je „informovat“ lidi o katastrofických, skandálních či senzačních zprávách. Bohužel zapomínají na to, jak se může cítit oběť. Ve svých reportážích

často uveřejňují fotografie i celá jména dětských obětí. Okolí je tak snáze pozná a změní své chování vůči nim.

Kazuistika: „*Ukázkovým příkladem nevhodné medializace týrání dětí je kauza zneužívaného Ondřeje z Brněnska (jaro 2007), kde byly v televizních reportážích opakovaně prezentovány záběry nahého chlapce zavřeného v malé komoře bez oken. Tato scéna byla stále znovu zařazována do dalších reportáží jako hlavní poutač pozornosti, ať už se v reportáži hovořilo o čemkoli*“ (Vymětal, Vitoušová, 2008). V účinnosti od 1. dubna 2009 byl však schválen tzv. náhubkový zákon, který zveřejňování jmen obětí a pachatelů, především získaných z policejních odposlechnů, zakazuje.<sup>16</sup> Otázkou je, zda tento zákon bude dodržován.

Ke stejným případům může docházet při neodborném vyslýchání dětí na policii či opakované výpovědi u soudu. Naštěstí se v současnosti objevují a rozvíjejí speciální techniky výslechů, kdy se dítě nemusí slovně vyjadřovat. Dětská oběť dostane hadrovou panenku, na kterou může kreslit a ukazovat, co se mu během zneužívání dělo. Tím se vyhne opakovanému vypovídání. Začíná se i upouštět od veřejných svědectví u soudů, děti jsou vyslýchány psychologem mimo soudní síň. Tato praxe by měla být ještě více rozvíjena, aby k sekundární viktimizaci docházelo co nejméně.

Dalším následkem sexuálního zneužívání je systémové týrání, které úzce souvisí se sekundární viktimizací. Jde o týrání systémem, který byl prvotně založen na ochranu a pomoc dětí a jejich rodin. Spadají do toho například situace, kdy:

- dítě je neprávem odděleno od svých rodičů
- je mu upřeno právo být slyšen
- je trauma způsobené necitlivými, případně zbytečnými lékařskými prohlídkami (i od odborníků často slyšíme: „vždyť se vlastně nic nestalo, při gynekologické prohlídce přece nic nezjistili!“)
- úzkost způsobená dítěti v rámci jeho kontaktu s policejním a soudním systémem (poškození dítěte zkušenostmi, které podstupuje jako svědek, opakování výslechu, přítomnost pachatele, dotazy pracovníků, kteří nejsou seznámeni se základy vývojové psychologie). To vše jsou silné stresující podněty.

---

<sup>16</sup> <http://domaci.eurozpravy.cz/politika/703-od-zitrka-plati-nahubkovy-zakon-mnoho-se-toho-jiz-nedozvite/>

- dítěti rozhodně nepomůže zvědavý postoj lidí kolem něj, když znovu vypovídá o svých zážitcích a opakovaně je tím zraňováno.
- dítě též zjišťuje, že budí zájem a může se stát, že i pozměňuje (přibarvuje) výpověď, která je pak pro další řešení situace bezcenná. Dojde-li ke znaleckému posuzování věrohodnosti, obhájce pachatele napadá právě tuto skutečnost v neprospěch oběti (Braun, 2003).

## **5.4 Vývoj sociální ochrany v ČR**

Sexuální zneužívání dětí je v České republice poměrně častým jevem, ale bohužel jen málo oznamovaným a obtížně kontrolovaným. O problematice sexuálního zneužívání dětí se více mluví a píše až v posledních letech. Společnost se stává otevřenější, přispívá k tomu i činnost jednotlivých médií. Mohlo by se zdát, že sexuální zneužívání dětí je fenoménem současnosti, ale bohužel existoval vždycky, jen se o něm nemluvílo. S pojmem sexuálního zneužívání dětí je neodmyslitelně spjat také pojem pedofilie. Pro začátek se pokusím alespoň zhruba vysvětlit, co termín pedofilie vlastně znamená a v čem chování pedofila spočívá. V dnešní době totiž dochází k zjednodušujícímu škatulkování, což potvrzuje například teorie labellingu, kdy za pedofila bývá označen kdokoli, kdo nějakým způsobem sexuálně zneužije dítě. To však není úplně správný postup. V některých zemích se problematikou ochrany dětí zabývají již mnoho let. Například Francie je známá svojí tradicí v péči o dítě již od Francouzské revoluce (Dunovský, 2005). Český systém péče o dítě naopak vychází ze společné rakousko-uherské zákonné úpravy. Jednalo se však jen o základní direktivy týkající se například hygieny apod.. Vlastní výkon ponechával stát na obcích či náboženských a charitativních organizacích. Ponechané volné pole působnosti tak poznamenalo praxi, kdy různé organizace postupovaly podle vlastních představ a norem. Až na přelomu 19. a 20. století vznikly organizace na vysoké odborné úrovni jako Zemská péče o mládež nebo České srdce. Teprve později vznikly i celostátní orgány pro péči o mládež a dá se konstatovat, že až v průběhu 20. století začal stát centralizovat řízení této péče. Takto vyvinutý systém péče o dítě byl však následně rozbit nastupujícím komunistickým režimem (Dunovský, 2005). Během komunistické éry v naší republice bylo sexuální zneužívání dětí trestné stejně, jako dnes, ale komunističtí představitelé se vždy podobné negativní společenské jevy snažili

zamést pod koberec, takže naše společnost tento problém příliš nevnímala a neměla dojem, že by se jí přímo týkal. Péče o děti byla rozvíjena jen ve zdravotnictví a školství a celý systém byl řízen totalitním státem. V 80. letech 20. století došlo k zrušení povinné lékařské mlčenlivosti v případech týrání dítěte prostřednictvím předpisu nejnižší právní síly - metodického opatření. Předtím lékař mohl porušit svou povinnost mlčenlivosti pouze v případech velezrady a ohrožení státu a jeho socialistického zřízení. Dále byl též zaveden nový systém preventivních prohlídek. Pohled na celý problém pouze z pediatrického a psychologického úhlu však vedl k jeho medicinizaci. Problém sexuálního zneužívání dětí je však také problémem sociálním. A současné trendy naštěstí ukazují, že se i kontext sociální začíná do celkového pohledu na řešení tohoto problému prosazovat (Šťastná, 1997). Po roce 1989 nastal zásadní obrat v pojetí péče o dítě. Přišla snaha o jeho demokratické uspořádání a snaha uvést systém na žádoucí úroveň. V té době také Československo přijalo mezinárodní Úmluvu o právech dítěte. Byla přijata řada legislativních opatření v souladu s evropskou jurisdikcí, začala být zdůrazňována role rodiny a rodičovství. Byla ustanovena řada komisí a poradních institucí, ale chybí zde jediný odpovědný orgán, který by se komplexně zabýval péčí o dítě a jejím rozvojem (Dunovský, 2005).

Zrušením cenzury a rozvojem médií si i veřejnost začala problematiku sexuálního zneužívání dětí a pedofilie více všímat. Pedofilii pocítuje jako sociálně patologický problém primárně sama společnost, protože se jí to bezprostředně týká. Není to proto, že by jej jako patologický určila vláda nebo jiná politická instituce, ale lidé jako takoví. S postupnou změnou v sociálním postavení občanů, se změnou v postavení rodiny jako základní společenské jednotky, s rozvíjením lidských práv a práv dětí, začala společnost vnímat pedofilii jako sociální problém ohrožující zdraví a život jejich dětí.

Podle současných vědeckých poznatků nelze přesně určit, co je příčinou pedofilních sklonů jednotlivců. Podle některých sexuologů je pedofilie vrozenou sexuální deviací. Jiní zase tvrdí, že může být pedofilie získaná a pedofilem se může stát člověk, který v dětství zažíval podobné zkušenosti, tzn. sexuální zneužívání apod. Předpokládá se, že z části jsou za pedofilii zodpovědné geny a zčásti rodina a společnost, která budoucího „pedofila“ obklopuje v jeho dětství a ovlivňuje vývoj jeho psychiky a zvláště jeho sexuality. Za hlavní oběti tohoto sociálního problému pokládáme samozřejmě děti, které jsou sexuálními objekty pedofilů a dalších sexuálních násilníků. Nesmíme však zapomenout na to, že za oběti můžeme pokládat i

samotné pedofily. Mnoho z nich své sklony a choutky nikdy ve svém životě navenek neprojeví, protože si uvědomují jejich společenskou neakceptovatelnost. Uzavírají se do sebe, což je pro ně velmi traumatizující. Vědí, že by pro ně společnost neměla pochopení, a že by je hned odsoudila. Proto se snaží vést „normální“ život. Často mají vlastní rodiny nebo dokonce pracují jako učitelé, vedoucí nebo instruktoři v dětském kolektivu, kde jsou leckdy velmi oblíbení.

Jiné to je u výrobců a distributorů dětské pornografie. Ti většinou ani nemusí být sami pedofily, ale vydělávají na jejich „handicapu“. Většina skutečných pedofilů není ani schopna dětem ublížit a se svou deviací žije ve „virtuální realitě“, kdežto výrobci dětské pornografie se nezastaví před ničím, co by jim jakkoli bránilo vydělávat peníze a z přetrvávajícího problému těžít. Nelze proto předpokládat, že by se podíleli na jeho řešení, natož pak na jeho úplném odstranění. Je v jejich zájmu, aby byly české zákony co nejděravější a aby bylo pořád dostatek lidí, kteří mají o jejich produkci zájem. Řešení problému pedofilie u nás proto nespočívá v samotných pedofilech, ale na okolní společnosti a politických představitelích České republiky.

Za poslední výrazný pokrok ve vnímání problematiky sexuálního zneužívání dětí u nás, můžeme považovat dokument vydaný ministerstvem vnitra v červenci 2006 s názvem **Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 – 2008**. Tento dokument přináší zejména plán úkolů boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání, které také definuje a vymezuje. Obsahuje mimo jiné popis současné situace v České republice, vyhodnocení plnění úkolů z předchozího Národního plánu a návrhy na opatření, která by měla být provedena v letech 2006 – 2008. Ve zkratce jsou to tato opatření:

- úprava legislativní ochrany dětí před sexuálním zneužíváním, úprava podmínek práce s dětmi, zavedení postihu za držení dětské pornografie.
- snížení počtu dětí, které jsou umístovány do institucionální péče.
- větší efektivita a koordinace ve spolupráci státní správy a samosprávy v péči o ohrožené děti, jak na národní, tak na lokální úrovni.
- zdokonalení systému monitoringu sociálně patologických jevů ve společnosti.

- větší nabídka volnočasových aktivit pro děti, zvláště ze sociálně vyloučených skupin.
- posílení povědomí o pojmu komerčního sexuálního zneužívání dětí ve společnosti (v médiích, v rodinách, odborníky atd.).
- zavedení tzv. přátelského prostředí při výsleších dětských obětí, aby nebyly dále traumatizovány, zavedení bezplatných asistenčních služeb, které by pomohly obětem překonat nástrahy trestního řízení.
- realizování mediálních kampaní, které budou informovat občany o zemích, ze kterých do české republiky přijíždějí sexuální turisté.
- zavedení nového efektivního stylu práce s pachateli ve věznicích, odsouzenými za sexuální zneužití dítěte a další násilí na dětech.
- navržení systému následné péče o osobu, která opustila ústavní výchovu.
- ustanovení specialisty na problematiku sociálně právní ochrany dítěte (především týraných a zneužívaných dětí) při obecních úradech obcí s rozšířenou působností.<sup>17</sup>

Některá z těchto opatření se již podařilo realizovat, jako například zavedení trestnosti pouhého držení dětské pornografie (o tom více hovořím v kapitole 5.5 a 5.6). Také při práci s policií se začínají využívat nové techniky a specialisté, aby nedocházeli k sekundární traumatizaci a viktimizaci obětí. Některá z opatření (jak o tom hovořím v průběhu práce) však dosud nebyla v takové míře, jak bylo deklarováno, realizována. Jedná se zejména o zlepšení povědomí obyvatel o komerčním sexuálním zneužívání a o sexuálním zneužívání dětí obecně, o zdokonalení systému monitoringu sociálně patologických jevů, o nichž dosud chybí dostatečné údaje. Nebyl také vytvořen systém efektivnější péče o pachatele ve věznicích, ani o děti v ústavní péči, na tom je stále potřeba pracovat.

## ***5.5 Kriminalita spojená se sexuálním zneužíváním dětí***

---

<sup>17</sup> Více viz Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 – 2008, MV ČR, červenec 2006

Sexuální zneužívání dětí je v České republice pokládáno za kriminální činnost v jakékoli podobě a míře. Existují různé kriminální delikty a jevy, které se sexuálním zneužíváním dětí souvisí. Nejzávažnější patří do kategorie komerčního sexuálního násilí na dětech, které se odehrává v naprosté většině případů za peníze nebo za odměnu v naturáliích.

Komerční sexuální zneužívání dětí je celospolečensky nebezpečný fenomén, který byl do roku 1990 v České republice do značné míry tabuizován. Přestože se nejedná o statisticky významný jev, je možno usuzovat, že jeho četnost z nejrůznějších příčin stoupá. Těmito příčinami je například vliv masmédií, nejasné kompetence orgánů činných v trestním řízení apod. (Vaníčková, Provazník, Hadj-Mouss, 1997). Fenomén Komerční sexuální zneužívání dětí, který se stává celospolečensky vzrůstajícím problémem, je často důsledkem chudoby rodiny (lichváři), závislosti jejich členů na návykových látkách (alkohol, drogy, léky) a herních automatech (gamblerství) a spojen s organizovaným zločinem (Milfait, 2008).

O vysoké míře závažnosti komerčního sexuálního zneužívání dětí svědčí i další charakteristiky tohoto jevu. Komerční sexuální zneužívání dětí má mezinárodní charakter, protože děti jsou prodávány a přemisťovány přes hranice států (Šimicová, 2000). Pokud hovoříme o komerčním sexuálním zneužívání dětí, máme na mysli opakovaný jev, ne jednorázový. Také se jedná většinou o čin několika pachatelů společně, kteří jsou pro tuto činnost cíleně organizováni. Dalším velmi negativním aspektem, který může, a často bývá s tímto jevem spojený, je nucený návyk dětí na drogu. Komerční sexuální zneužívání dětí může být stejně nebezpečné jak pro chlapce, tak i pro dívky.

Komerční sexuální zneužívání dětí je spolu se sexuálním zneužitím a incestem zařazováno do tzv. zvláštní formy syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Příčiny komerčního sexuálního zneužívání se dají hodnotit z různých hledisek:

- Geografického - problematika velkých měst, příhraničních obcí a měst
- Geopolitického - populace v pohraničí, uvolnění turistiky, migrace obyvatelstva, možnost tranzitů do zahraničí
- Celospolečenského - organizovaný zločin, existence sekt, narkomanie mladistvých, nedostatečná síť odborného poradenství, nedostatečná příprava pedagogů a dalších výchovných subjektů (sociální pracovníci, právníci, politici, a jiní).

- Politického - podpora tržní ekonomiky, nezaměstnanost, pocit nedostatku peněz, podceňování role humanitárních a neziskových organizací
- Sociálního - děti s chybnou výchovou, děti ulice, děti z nefunkčních rodin
- Socio-ekonomického - dítě jako zboží, dítě jako otrok (Vaníčková, Provazník, Hadj-Mousová, 1997).

Komerční sexuální zneužívání dětí se dělí na tři klasické formy. Je tím: přemísťování a prodej dětí pro sexuální účely (dále obchod s dětmi), dětská prostituce a dětská pornografie. V následujících kapitolách se na tyto fenomény podíváme o něco blíže.

### 5.5.1 Obchod s dětmi

Termínem obchodování s lidmi rozumíme jejich přemísťování prostřednictvím nějaké formy nátlaku včetně falešných slibů či podvodu s cílem tyto osoby vykořisťovat. V Palermském protokolu z roku 2000 lze najít také mezinárodně uznávanou definici obchodování s lidmi. OSN v tomto dokumentu definuje obchodování s lidmi takto: *„najímání, přepravování, převádění, přechovávání nebo přijímání osob na základě vyhrožování, použití síly či jiných forem nátlaku, pomocí únosu, podvodu. Lži či zneužití moci nebo bezmocnosti osoby, případně poskytování či přijímání finančních prostředků či jiných výhod k získání souhlasu osoby, která má v moci jinou osobu, s úmyslem tuto osobu zneužívat. Zneužíváním se mimo jiné rozumí využívání jiných osob k prostituci či jiným formám sexuálního zneužívání, nucená práce či služby, otroctví či praktiky podobné otroctví, útisk nebo odnímání orgánů“*. Co se týče obchodování s dětmi, hovoří tento dokument jen o najmutí, přepravě, převedení nebo přijetí osoby mladší 18 let za účelem zneužívání. Nemusí zde být tedy přítomna žádná forma nátlaku, podvodu apod. (Burčíková, Kutálková, Hůle, 2008).

Obchodování s dětmi nemusí nutně souviset se sexuálním zneužíváním, ale často tomu tak bohužel je. Motivem pro obchod mohou být dva různé druhy faktorů – push a pull. Mezi push faktory patří chudoba, rozpad rodiny či jiná dysfunkce, násilí, nedostatek možností k zaměstnání, nedostatečné vzdělání, tlaky ze strany rodiny, diskriminace a marginalizace. Mezi pull faktory zase patří především ekonomické rozdíly mezi regiony, kvůli kterým se relativně chudá města či obce zdají jako slibný zdroj živobytí (například pokud v místě, kde



jedinec žil, není dostatečná poptávka po sexuálních službách – kvůli rozvoji turismu apod.) (Milfait, 2008). Tyto faktory však samy o sobě nejsou jedinými příčinami obchodu s dětmi. Zvyšují však zranitelnost znevýhodněných a vytlačovaných skupin jedinců, kteří pak mohou snáze podlehnout a do obchodování s dětmi se zapojit. Tento fenomén je určován především poptávkou – a ta se zvýšila s rozvojem a expanzí sexuálního zábavního průmyslu a rozšiřováním komerčních intimních služeb (např. dohodnuté sňatky apod.) (Milfait, 2008). Obchod s dětmi má mnoho podob (pracovní vykořisťování, nezákonné adopce, vojenské povinnosti atd.), nás však v této chvíli zajímá obchodování, které má za cíl sexuální vykořisťování. To se děje za účelem naplnění různých nevěstinců, masážních salonů, striptýzových klubů, kde se o zákazníky „starají“ již řečené děti. Ty mohou být též využity k záznamům různých pornografických materiálů. Děti tak velmi trpí fyzickým, sexuálním i psychickým násilím, kdy je zneužívají kuplíři i zákazníci.

Od 90. let 20. století se obchod s lidmi začíná rozšiřovat po celé Evropě. Česká republika je však známá a v zahraničních médiích často prezentovaná jako oblíbená země původu, tranzitu i určení pro obchodování s dětmi, především za účelem sexuálního vykořisťování. Nejvíce jsou obchodovány ženy, až 5 – 10% z nich jsou nezletilé dívky (Milfait, 2008). Podle průzkumů prováděných v Praze a Chebu Českým výborem pro UNICEF, se většina dotazovaných dětí již setkala s nějakou formou zneužívání dětí pro sexuální účely – prostituce, pornografie, navádění k této činnosti apod.<sup>18</sup> I to je tedy pohnutka k tomu, proč tento problém řešit.

### **5.5.2 Dětská pornografie**

Jak již bylo řečeno v kapitole 5.3, dětská pornografie je definována jako jakýkoli zvukový nebo obrazový materiál, který používá děti v sexuálně implicitním kontextu. Může jít o dva hlavní druhy pornografie, a to obrazovou a zvukovou. Tato forma komerčního sexuálního zneužívání dětí představuje jednoznačné porušení práv dítěte, které se následně odrazí ve fyzickém i psychickém stavu dítěte. Může dojít k takovým potížím jako je zpomalení psychosociálního vývoje, uzavření se do sebe, náhlé změny nálady, protispolečenské chování, strach, úzkost, deprese, dezorientace, odcizení, zmatek apod. (Vaníčková, Provozník, Hadj-Mouss, Spilková, 1999).

---

<sup>18</sup> <http://www.adam.cz/clanek-2005060201-ne-komercnimu-sexualnimu-zneuzivani-deti.html>

Dětská pornografie je provozována v ilegalitě, je proto velmi těžké se k jejím původcům dostat. K vytvoření dětské pornografie je technologie všeobecně snáze dostupná v rozvinutých zemích, proto výroba pornografického materiálu probíhá zejména ve studiích financovaných ze zahraničí, v našem případě obzvláště ze SRN. Pornografické materiály se vytváří především na zakázku ze západoevropských zemí. Tamní poptávka je hlavně po mladých objektech (Vaničková, Provazník, Hadj-Mouss, 1995). Rychlost technologického pokroku, který nás provází každým rokem, má v případě dětské pornografie spíše negativní důsledky. Ještě před přibližně deseti lety se dětská pornografie šířila jen pomocí fotografie a filmu. Filmy byly vyvolávány v komerčních laboratořích, kde alespoň občas docházelo k odhalení pachatelů. S nástupem videotechniky a digitalizace je možné filmování dětí zcela nerušeně v jakémkoliv soukromém bytě. Další revoluci v šíření dětské pornografie přineslo užívání počítačů a především zavedení internetu, u kterého počet uživatelů stále stoupá a tím se zároveň rozšiřuje síť eventuálních „zákazníků“. Odhalení pachatelů je velmi obtížné, protože elektronický přenos maskuje identitu odesílatele a tím chrání jeho anonymitu, což znamená, že se dětská pornografie může šířit po celém světě. V této souvislosti je třeba si uvědomit některé aspekty, které jsou spojené s definováním problémů vycházejících z informačních technologií. Je to především rozhodnutí, zda je zločincem ten, kdo vysílá daný materiál přes Internet, nebo ten, kdo si materiál stáhne do svého počítače, nebo je to případně správce serveru, s jehož pomocí k přenosu dochází. Další okruh problémů, který znesnadňuje práci orgánům činným v trestním řízení, vychází ze situace, kdy je materiál vysílán ze země, kde tato činnost není trestná, ale přijímán v zemi, kde je tento jev trestným činem (Vaničková, Provazník, Hadj-Mouss, Spilková, 1999).

Dětská pornografie je velmi lukrativním zbožím, zejména pro tvůrce a distributory a je často vyvážena (distribována) až za hranice státu. Pedofilové, kteří se označují za „sběratele“, rozšiřují takto získaným materiálem svoje sbírky, které pro ně mají velikou emocionální hodnotu. Pornografické materiály s dětmi používají pro vlastní ukájení při onanování, případně směňují pornografické materiály s jinými pedofily. Na druhou stranu samotní tvůrci, resp. distributoři těchto materiálů mohou využít takovýchto záznamů s dětmi k vydírání jak dětí – objektů záznamů, aby například neprozradily ve škole či doma, co se s nimi děje, tak i odběratelů – pedofilů v případě, že držení dětské pornografie je v tom konkrétním státě trestné. Pornografický materiál může sloužit i jako přesvědčovací prostředek k nabírání nových adeptů pro tvorbu.

Největším polem působnosti tvůrců a distributorů dětské pornografie je internet. Klasickou možností, jak získat pornografické materiály jsou různé servery, ze kterých lze tyto materiály za peníze stahovat. Existují však i více skryté a nebezpečnější formy šíření, jako například výměnné sítě, tzv. „peer-to-peer connection“.<sup>19</sup> Jedná se o krátkodobé spojení dvou počítačů, kdy si jejich uživatelé mohou předat téměř jakákoli data. Aby k tomu došlo, domlouvají se tito uživatelé nejčastěji pomocí různých chat-roomů, diskusních serverů apod. Využívání dětí mladších 15 let pro pornografické účely vzrostlo v 90. letech 20. století. Nárůst je přímým důsledkem využívání internetu, který do celého problému přinesl nové prvky nejen v oblasti anonymního šíření obrazů a dat, ale i v jeho závažnosti a ohrožení (tzv. tvrdé porno) dobrého vývoje dětí. To je také jeden z důvodů, proč v roce 1999 Policie ČR zřídila, v kontextu se zahraničím, speciální útvar pro potírání počítačové kriminality, který se zabývá především bojem s výrobci a distributory dětské pornografie. Již byly zaznamenány některé příznivé výsledky, ale jak již bylo řečeno, dopadení tvůrců a distributorů na internetové síti není vždy snadné (Dunovský, 2005).

Rozšíření dětské pornografie nahrává i nedostatečná informovanost společnosti. Kolikrát ani rodiče nevědí, nebo je nezajímá, co dělají jejich děti ve svém volném čase a odkud berou peníze a dárky. Podle průzkumů agentury TNS AISA, provedených v 330 rodinách s dětmi ve věku od 9 do 17 let, sedí v každé školní třídě alespoň jedno dítě, které bylo někým cizím požádáno, aby mu přes mobilní telefon poslalo svojí nahou fotografii, obyčejnou fotku někdo chtěl po každém pátém dítěti. Problémem však je, že se na mobilní či internetovou komunikaci dětí v rodinách příliš nehledí. Čtyři z deseti rodičů nechávají věcem volný průběh a své děti v takové komunikaci nijak neomezuují a nechávají je, ať si vyhledávají na internetu, co chtějí. Rodiče spíše zajímá, jak dlouho je jejich dítě na internetu. Děti tráví na internetu průměrně 1,5 hodiny denně, ale jen tři rodiče z pěti hovoří se svými dětmi o rizicích a nástrahách internetu. 21% z dotázaných dětí využívá seznamky, pětinu někdo požádal o fotografii, 5% dokonce o fotografii bez oblečení. Byť mají děti právo na své soukromí, rodiče musí určit jasná pravidla. Měli by s dětmi mluvit o tom, co na internetu vyhledávají a proč. Rodič musí dát dítěti najevo, že mu důvěřuje, pak je pravděpodobné, že dítě nikomu nenaletí.

---

<sup>19</sup> Nejčastěji se o této formě spojení dvou či více počítačů mluví v souvislosti s nelegálním šířením hudby a filmů.

Bohužel z průzkumu je jasné, že 39% rodičů žádná pravidla používání internetu nestanovila.<sup>20</sup> Rodiče bohužel někdy sami dopustí, nebo v horším případě jsou sami iniciátory zneužívání vlastních dětí v honbě za slávou (Bambini di Praga: kazuistika: Slečna X, která si nepřála být jmenována, navštěvující tento sbor ve svých dětských letech, uvádí: „*Na zájezdech jsem často chodili do sauny, kde nebyl napuštěný bazén, sbormistr nás pak všechny nahé holky nahnal do prázdného bazénu a sprchoval nás tam studenou vodou. I v té době mně to přišlo divné, když tam byly i holky kolem 13 let.*“, ziskem (severní Čechy, kdy rodiče vlastní děti prodávají cizincům) a nebo jsou sami nezdrženliví. Pokud by se tento problém neřešil, docházelo by i nadále k porušování lidských práv u dětí, například porušováním práva na vedení důstojného života apod., a tím i k dalšímu rozkvětu dětské pornografie a dalšímu zneužívání dětí.

### 5.5.3 Dětská prostituce

Termín dětská prostituce představuje využívání dětí k sexuálním aktivitám za finanční úplatu nebo jinou odměnu. V České republice se tento fenomén rozšířil zejména po otevření hranic po roce 1989. Řešení problematiky dětská prostituce komplikuje skutečnost, že samotná prostituce u nás trestná není. Proto je tedy nutné hledat zároveň nějaké další jevy, které lze považovat za trestné činy (kuplířství, omezování osobní svobody atd.) (Dunovský, 2005). Podle odhadů vstupuje každoročně jeden milion dětí na nelegální trh sexu, jehož obrat se zvyšuje na několik miliard dolarů. Mnohé z těchto dětí přicházejí z donucení, poté co byly uneseny, prodány nebo podvedeny a přinuceny k sexuálnímu kontaktu (Vaníčková, Provazník, Hadj-Mouss, Spilková, 1999).

Prostituce dětí mladších 15 let se nevyskytuje příliš často. V Praze je největší počet prostitutek ve věku od 15 do 23 let. Prostitutky ve věku do 15 let jsou většinou dívky na útěku od rodičů a z výchovných ústavů, které prostituci provozují z existenčních důvodů. Policie během roku 1996 provedla bezpečnostní akci, po níž prostituce dívek do 15 let výrazně poklesla. Dalším důvodem poklesu tohoto jevu bylo to, že kuplíři jsou v těchto případech velmi tvrdě stíháni. Kuplíři jsou velmi dobře organizováni a jsou si vědomi většího rizika spojeného s prostitucí dívek mladších 15 let, a proto se raději zaměřují na dívky starší.

---

<sup>20</sup> [http://mobil.idnes.cz/deti-riskuji-s-mobilem-i-na-siti-cizi-lide-po-nich-chteji-jejich-fotky-1gs-/mob\\_tech.asp?c=A090407\\_232618\\_mob\\_tech\\_jm](http://mobil.idnes.cz/deti-riskuji-s-mobilem-i-na-siti-cizi-lide-po-nich-chteji-jejich-fotky-1gs-/mob_tech.asp?c=A090407_232618_mob_tech_jm)

V Praze se rovněž vyskytuje prostituce homosexuálních chlapců ve věku od 15 do 18 let, přičemž prostituce chlapců do 15 let je výjimkou (Vaníčková, Provazník, Hadj-Mouss, 1997).

Bohužel, někdy se do tohoto sexuálního průmyslu zapletou i samotné děti bez většího přičinění dospělých. Vede je k tomu často těžká finanční situace nebo problémy v rodině či jinde v kolektivu. Z průzkumů, prováděných v Praze a v Chebu mezi dětmi 2., 6. a 9. tříd agenturou UNICEF vyplývá, že 18 % dívek považuje prostituci za příležitost, jak vést luxusní život. Pro 24 % dívek je prostituce dobrá příležitost k výdělku pro lidi bez vzdělání<sup>21</sup> (Příznačné pro potvrzení příčin dětské prostituce je u této odpovědi i srovnání Prahy a Chebu: V Praze takto odpovědělo pouhých 5 %, ale v Chebu 43 % dětí). Co se týče chlapců, tak 25% z nich považuje prostituci za příležitost, jak si opatřit peníze na drogy. Obecně 9,5 % dětí v Chebu si dokáže představit, že by se živily prostitucí (v Praze „pouhých“ 6 %). Téměř 14 % dětí v Chebu již bylo osloveno dospělou osobou s nabídkou sexu za peníze (v Praze 10 %).<sup>22</sup> Tato čísla jsou alarmující a prokazují, že mladistvých, kteří se zapletou do dětské prostituce, není málo. Dvě třetiny pražských a tři čtvrtiny chebských dětí také ví, že dětská prostituce existuje a každé desáté dítě v Praze a každé třetí v Chebu uvádí, že někdy dětskou prostitutku nebo prostituta vidělo. Někdo dokonce i odpověděl, že takové dítě, které si prostitucí přivydělává nebo jednou přivydělalo, zná osobně (Dunovský, 2005). Tyto odpovědi dětí odrážejí různé vnímání rozdílů mezi klasickou pouliční prostitucí a možnostmi, které plynou z luxusnějších forem prostituce. Dostává se to až do situace, kdy si děti po škole hrají na prostitutky a pasáky v parku. Dětem totiž chybí možnost o tématu prostituce otevřeně hovořit, protože řada učitelů to odmítá a slovo „prostituce“ nikdy před dětmi nevysloví. Děti si pak nedokážou vytvořit žádný vlastní bezpečnostní plán, který by použily, kdyby se do takové situace dostaly, a nevědí tedy, jak by měly reagovat a na koho se obrátit.

#### **5.5.4 Sexuální turistika**

Sexuální turistika je poměrně nový jev, který částečně souvisí s rozvojem turismu (služebního či zahraničního), a to především v druhé polovině 20. století. Tento fenomén lze považovat za skutečný „obchod“ v mezinárodním měřítku, protože není omezen hranicemi zeměpisnými, kulturními ani sociálními. Sexuální vykořisťování dětí v rámci turistiky je

---

<sup>21</sup> Za vzdělání považujeme ukončenou střední školu

<sup>22</sup> <http://www.adam.cz/clanek-2005060201-ne-komercnimu-sexualnimu-zneuzivani-deti.html>

vysoce organizovaný a výnosným fenoménem, který je spojen často jen s malým rizikem stíhání a sankcí. V poslední době se stáváme svědky jak intenzifikace tohoto jevu, tak jeho geografického šíření. Počet dětí, využívaných k prostituci stoupá a jev se rozšiřuje. Příliv sexuálních turistů pochází především z ekonomicky rozvinutých zemí západní Evropy, Severní Ameriky, z oblastí Austrálie, Nového Zélandu a zaměřuje se na chudé země Asie, Jižní Ameriky, Karibské oblasti a Afriky. Podle současných odhadů se na celém světě milion dětí podílí na rozšíření řad obětí sexuální turistiky a organizované prostituce (Vaničková, Provazník, Hadj-Mouss, 1997).

Bereme-li v úvahu boj proti tomuto fenoménu, nejde o diskreditaci turismu jako takového a lidí v této oblasti zaměstnaných. Jde o podporu vypracování a aplikování norem chování, které by vedly k odstranění praktik neslučujících se s etikou cestovního ruchu. Sexuální turistika zaměřená na děti je „*v přímém rozporu s Chartou turistického ruchu a Kodexu turisty Světové organizace turistického ruchu přijatým Generálním shromážděním této organizace na jejím šestém zasedání v září 1985*“ (Vaničková, Provazník, Hadj-Mouss, 1997).

## **5.6 Legislativní úprava**

V současné době je u nás sociálně právní ochrana vykonávána státem prostřednictvím krajských úřadů a obcí, soudů, státního zastupitelství za pomoci policie. V řízení této činnosti se doplňují Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Současnou zákonnou úpravu sexuálního zneužívání dětí můžeme rozdělit do několika hlavních právních okruhů.

### *Ústavní právo*

Ústavní právo zajišťuje Listina základních práv a svobod, což je Ústavní zákon č.2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. Mezi základní lidská práva patří mimo jiné právo na život, nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, osobní svoboda. Každý má právo na to, aby byla chráněna jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno. V článku 32, v hlavě IV. se mimo jiné píše, že „*rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. Péče o děti a*

*jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu“.*<sup>23</sup> Na dodržování ústavního práva a tedy i Listiny základních práv a svobod by měl dohlížet Ústavní soud ČR.

#### *Občanské právo*

V Občanském zákoníku České republiky Zákona č.40/1964 Sb. V § 11, 12 a 13 o Ochráně osobnosti je psáno, že každá „*fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy*“.<sup>24</sup> Dále se tam píše, že jakékoli obrazové a zvukové materiály týkající se fyzické osoby týkajících se jí nebo jejích projevů osobní povahy, mohou být pořízeny pouze se svolením této osoby. Bez svolení této osoby je to možné pouze v případě určeném zákonem, nebo pokud se jedná o umělecké dílo.<sup>25</sup> Právě tyto paragrafy bývají při sexuálním zneužívání dětí porušovány a zneužívány. Je nutné totiž správně dokázat rozlišit, kdy se ještě jedná o umělecké dílo a kdy už například o pornografický materiál.

#### *Rodinné právo*

Zákon č.94/1963 Sb. nebo-li Zákon o rodině v II. části, upravuje mimo jiné vztahy mezi rodiči a dětmi, osvojení dítěte, pěstounskou péčí apod. Hned první § 31 vymezuje rodičovskou zodpovědnost, která je souhrnem práv a povinností, mezi které patří péče o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, rozumový, citový a mravní vývoj.<sup>26</sup> Rodiče tedy hrají hlavní roli při výchově dítěte, měli by dbát na to, aby bylo dítě dostatečně připravené a vědomostně vybavené na možnosti a nástrahy, které mohou v jeho životě přijít, a aby vědělo, jakým způsobem má reagovat na nastalou situaci. Rodiče mají být dítěti největší oporou, na kterou se mohou vždy spolehnout.

#### *Právo sociálního zabezpečení*

*„Právo sociálního zabezpečení je samostatná oblast práva s veřejnoprávními i soukromoprávními prvky, součástí veřejného práva. Je tvořena právními předpisy upravujícími hmotné zabezpečení a služby zabezpečované, regulované nebo poskytované státem občanům, kteří v důsledku sociální události nemohou být výdělečně činní a jejichž*

---

<sup>23</sup> <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

<sup>24</sup> <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcenzak/castI.aspx>

<sup>25</sup> tamtéž

<sup>26</sup> <http://www.zakonycr.cz/seznamy/094-1963-Sb-zakon-o-rodine.html>

*sociální práva zaručená ústavou jsou ohrožena. Upravuje soukromoprávní i veřejnoprávní vztahy vznikající v souvislosti se zajišťováním těchto práv, pokud v souvislosti s tím stát něco poskytuje, a také povinnost občanů zabezpečit se pro budoucnost a způsoby přerozdělování mezi lidmi pro krytí jejich státem uznaných sociálních potřeb“.*<sup>27</sup> Oblast ochrany dětí a mládeže upravuje právě i Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení. § 73 tohoto zákona vymezuje postavení státu v rámci sociální péče: „*v oblasti sociální péče stát zajišťuje poradenskou a výchovnou činnost, zejména výchovu k odpovědnému rodičovství, k upevňování rodinných vztahů a k vzájemné pomoci mezi občany, především pomoci občanům těžce zdravotně postiženým a starým občanům, a poskytuje další dávky a služby“.*<sup>28</sup> Toto by se tedy mělo vztahovat i na poradenskou a výchovnou činnost v rámci sexuální výchovy dětí a mládeže na školách či v zájmových centrech. § 74 v hlavě II., týkající se pomoci osobám ohroženým násilím byl zrušen zákonem č. 109/2006 Sb.<sup>29</sup>

Do této kategorie můžeme zařadit i zákon č. 114/1988 Sb. o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení. Orgány státní správy České republiky činné na úseku sociálního zabezpečení jsou Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR a okresní úřady. Tuto činnost vykonávají též obce a kraje. Dále zákon stanovuje, do jaké míry a jakým způsobem mají jednotlivé státní orgány provádět svojí činnost v tomto úseku. Vymezení, jak pečovat o rodinu a děti, je možno nalézt v druhém oddíle tohoto zákona.<sup>30</sup>

### *Trestní právo*

Trestní právo je v současnosti upraveno zákonem č.65/1994 Sb. Jednotlivými paragrafy jsou postiženy téměř všechny oblasti, které se mohou týkat sexuálního zneužívání dětí. Pro ucelený přehled, uvádím zde jednotlivé paragrafy:

**§ 204 Kuplířství** – odnětím svobody až na 3 roky se trestá přiměnění nebo svádění osoby k prostituci či kořistění z prostituce provozované jiným. Na 1 až 5 let půjde pachatel do věznění, pokud předchozí čin spáchá za pomoci násilí, výhrůzek či jiného donucení. 2 až 8 let ve věznění naopak čeká pachatele, který předchozí čin spáchal na osobě mladší 18 let. 5 až 12 let se týkají činu, spáchaném na osobě mladší 15 let.

---

<sup>27</sup> [http://cs.wikipedia.org/wiki/Právo\\_sociálního\\_zabezpečení](http://cs.wikipedia.org/wiki/Právo_sociálního_zabezpečení)

<sup>28</sup> <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/socialzab/cast3.aspx>

<sup>29</sup> tamtéž

<sup>30</sup> [http://i.iinfo.cz/urs-att/p\\_114-88-114816781133503.htm](http://i.iinfo.cz/urs-att/p_114-88-114816781133503.htm)



**§ 205 Ohrožování mravnosti** - za výrobu, šíření, dovážení pornografického jakéhokoli materiálu, obrazového či zvukového materiálu zobrazující jevy ohrožující mravnost, sexuální styk s dítětem a jiné sexuálně patologické praktiky hrozí odnětí svobody na 1 rok. Stejný trest hrozí pachateli, který tyto materiály zpřístupňuje osobě mladší 18 let.

**§ 215 Týrání svěřené osoby** - týrání osoby v péči nebo výchově se trestá odnětím svobody na 6 měsíců až 3 roky. Pokud je trestný čin spáchán velmi surově, na více osobách nebo opakovaně, pak hrozí odnětí svobody na 2 až 8 let.

**§ 216a Obchodování s dětmi** – až 3 roky nebo peněžitý trest hrozí osobě, která za úplatu přenechá dítě (myšlena osoba mladší 18 let) v cizí moci za účelem adopce, nucené práce, sexuálních praktik atd. 2 až 8 let ve vězení stráví ten, kdo takový čin spáchal organizovaně nebo měl z činu značný prospěch. 3 až 10 let hrozí tomu, kdo obchodovanému dítěti způsobil vážné zranění nebo smrt.

Česká republika je bohužel známá tímto fenoménem a stává se oblíbenou destinací sexuálních turistů. Prostituce dětí a mladistvých je soustředěna v česko-německém/česko-rakouském pohraničním území a v Praze, hlavním městě České republiky a turisticky nejnavštěvovanějším místě. Kuplířství a obchodování s dětmi je, jak jsem již uvedla, v současnosti postihováno zákonem. Problém spočívá ve struktuře české policie a v nedokonalém předávání informací a v nedostatku informací, jak již bylo řečeno v analýze aktérů. Po dost dlouhé době, kdy byla nedostatečná povědomost veřejnosti o problému dětské prostituce a obchodování s dětmi za účelem sexuálního vykořisťování, a díky stálému a rostoucímu tlaku mezinárodních a národních nevládních organizací, vládních organizací a médií, dokázala různá ministerstva v ČR překonat své právní spory a v roce 1999 spojila svá úsilí. Nato Ministerstvo vnitra předložilo koncept „Národní strategie boje proti obchodování s dětmi za účelem sexuálního vykořisťování“, která byla schválena vládním nařízením č. 698 v červenci 2000. Pro upřesnění se jednalo o Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo vnitra. V tomto prohlášení česká vláda otevřeně přiznala na 290 případů obchodování s lidmi v roce 1999, z nichž 15 bylo nezletilých a jedna dívka byla dokonce mladší 15 let. Současně s tím bylo právě rozhodnuto také o zdokonalování sbírání statistických údajů, což se však doposud více či méně mívá účinkem. Na ministerstvech dochází ke stálým změnám v personálu, což oslabuje implementaci této politiky. V roce 2001

také Ministerstvo vnitra ustavilo Poradní komisi dohlížející na problém obchodování se ženami a komerční sexualizované zneužívání dětí. Členy komise jsou policisté všech úrovní a regionů a představitelé z jiných důležitých ministerstev a nevládních organizací, kteří pracují v oblasti dětské prostituce a pomoci. Tato komise se schází jen nepravidelně a nevládní organizace a ostatní členové si nezávisle na sobě stěžují na její neefektivnost (Bell, Pickar, 2006).

**§ 217 Ohrožování mravní výchovy mládeže** - ten, kdo svádí k nemravnému či zahálčivému osobu mladší 18 let nebo ji vydá k takovému životu, bude potrestán odnětím svobody až na 2 roky.

**§ 241 Znásilnění** - znásilnění ženy mladší 15 let se trestá odnětím svobody na 5 až 12 let. Zajímavé v tomto bodě je, že zákon nezná znásilnění muže (chlapce), ke kterému bezpochyby také může dojít.

**§ 242, § 243 Pohlavní zneužívání** - týká se především vymezení toho, co sexuální zneužití dítěte je (trestně je stíhán každý intimní styk se sexuálním podtextem s osobou mladší patnácti let) a jakým způsobem se trestá, tedy 1 rok až 8 let za pohlavní zneužívání osoby mladší 15 let, 2 až 10 let za pohlavní zneužívání osoby mladší 15 let svěřené do péče nebo pokud byla využita její závislost na pachateli, 5 až 12 let za těžkou újmu na zdraví a 10 až 15 let za to, když došlo při činu ke smrti pohlavně zneužívané osoby. Pokud se však podíváme například na část zákona § 243: „*Kdo zneužívá závislosti osoby mladší než osmnáct let nebo osoby svěřené jeho doзору, přiměje ji k mimomanželské souloži, nebo kdo takové osoby, zneužívá její závislosti, jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.*“<sup>31</sup> zjistíme, což vyplynulo i z mého dotazníkového šetření mezi odborníky, že není příliš brána v potaz. Obecně se dá říci, že v ČR je o tomto fenoménu velmi slabé právní povědomí.

**§ 245 Soulož s příbuznými** - vykonání souloži na osobě v přímém příbuzenském vztahu se trestá odnětím svobody až na 2 roky.<sup>32</sup>

---

<sup>31</sup> Trestní zákon č.65/1994 Sb § 243

<sup>32</sup> Všechny předchozí paragrafy byly převzaty z Trestního zákon č.65/1994 Sb.

Trestní zákoník České republiky upravuje také postih tvorby a šíření pornografických materiálů jakýmkoli způsobem zneužívajících dítě. Ještě nedávno nebyla dětská pornografie postihována samostatným paragrafem, ale díky novelizaci zákona tomu tak dnes je. Je to zákon č. 271/2007 Sb. O dětské pornografii, kterým se mění zákon č.140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Pro lepší orientaci v zákoně uvádím jednotlivé paragrafy zde:

**§ 205 Šíření pornografie** - až 2 roky vězení hrozí tomu, kdo zpřístupňuje nebo nabízí jakékoli pornografické dílo dítěti. 6 měsíců až 3 roky za mřížemi hrozí pachateli, který bude jakýmkoli způsobem šířit pornografický materiál, na kterém je zobrazené dítě. 2 až 6 lety odnětí svobody se trestá organizované šíření pornografie nebo její šíření za značným prospěchem. Tento paragraf je již v dříve zmiňovaném zákoně, pouze byl upraven a byly k němu přidány další nové paragrafy.

**§ 205a Přechovávání dětské pornografie** - až 2 roky ve vězení stráví pachatel, který přechovával jakékoli pornografické dílo zobrazující dítě.

**§ 205b Zneužití dítěte k výrobě pornografie** - pachatel, který jakýmkoli způsobem svede dítě k výrobě pornografického materiálu nebo z takové výroby má prospěch bude odsouzen na 1 až 5 let. Na 2 až 6 let půjde do vězení ten, kdo tuto činnost páchal jako člen organizované skupiny nebo měl z výroby značný prospěch a 3 až 8 let za mřížemi hrozí pachateli, který tuto činnost prováděl organizovaně ve více zemích nebo z toho chtěl mít prospěch velkého rozsahu.<sup>33</sup>

Poslanecká sněmovna schválila tuto novelu trestního zákona č. 271/2007 Sb., s platností od 1. 12. 2007. Novela tedy zpřísňuje pravidla týkající se dětské pornografie. Novela říká, že trestné je nově již i samotné přechovávání dětské pornografie, na rozdíl od minulosti, kdy byla trestná jen její výroba a šíření (Kodriková, 2007). Je samozřejmé, že dětská pornografie, konkrétně její produkce a šíření, je odsouzeníhodným činem, současně však odsouhlasená novela se zákazem držení dětské pornografie výrazně zasahuje do soukromí a osobních svobod jednotlivce. Trestné je již to, když si někdo opatří cokoli do soukromého vlastnictví, aniž by prokazatelně došlo k nějaké újmě na cizí osobě a společenská nebezpečnost tak není průkazná. Novela o přechovávání dětské pornografie totiž dodává:

---

<sup>33</sup> Trestní zákon č. 271/2007 Sb.

*„Kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky.“<sup>34</sup>*

Tento fakt je velmi snadno zneužitelný. Policie a orgány činné v trestním řízení mají právo téměř neomezeně vstupovat do soukromí jednotlivých osob. Může tak například docházet ke kompromitacím nepohodlných osob a na základě anonymních udání může policie vniknout komukoli do domu, prohledat ho, zabavit počítač, do nějž následně může kompromitující pornografický materiál nahrát. Samotná novela o držení pornografického materiálu ani nijak zvlášť neřeší problém sexuálního zneužívání dětí. Ty totiž mohou být zneužívány, aniž by docházelo k pořizování nějakých pornografických záznamů s nimi.

Obchod s dětskou pornografií je nadnárodní záležitostí. Při jejím provozování je tvůrci a distributory využívána nejednotnost právních systémů, pokud hovoříme o definování dětské pornografie a určení věkové hranice oběti. Anglosaské právo například určuje hranici, kdy je dítě chráněno před zneužíváním v pornografickém průmyslu, na 18 let. Přísnější je i definice toho, co se dá za pornografický materiál považovat. Je to tedy jakékoli zobrazení nahého dítěte, které je možné podle postoje nebo úhlu záběru považovat za necudné, obscénní či jinak neslušné (Chmelík, 2003). Soud má tedy v tomto případě větší možnost se rozhodnout, zda se mu ten který materiál zdá již pornografického charakteru či nikoli. Nizozemí má naopak zákonem určené dvě věkové hranice. Jedna se týká dobrovolného pohlavního styku, která spadá na 12 let a druhá se týká právě ochrany dětí před zneužíváním při výrobě pornografických děl, a to je 16 let. Co se týče například Skandinávských zemí, ty přijaly velmi vágní definici toho, co je možné považovat za pornografický materiál. Je trestné jakékoli znázorňování sexuálních úkonů na osobách, jejichž tělesný vývoj ještě není nebo se nezdá být ukončen (Chmelík, 2003). Pokud se podíváme na Českou republiku, pak hranice pro možný zákonný pohlavní styk je 15 let, přičemž dítě (jako mladiství) je zákonem chráněno do 18 let. Definování pornografických materiálů uvádím v kapitole o legislativní úpravě. Z výše řečeného tedy jasně vyplývá, že ani v rámci Evropy nefungují stejná pravidla a zákony, a proto se hůře nachází vhodné řešení. Pachatelé také mohou v okruhu různých zemí zákony obcházet a páchat nadále trestnou činnost. Bylo by tedy nutné alespoň v rámci Evropské unie postup při potírání dětské pornografie a obecně komerčního sexuálního zneužívání více sjednotit.

---

<sup>34</sup> Trestní zákon č. 271/2007 Sb. §205a

Vedle skutečné dětské pornografie se například v Japonsku velmi rozšířil fenomén animované dětské pornografie, která si klade za cíl negativní vliv pedofilů ve společnosti trochu zmírnit. V Dánsku bylo výzkumem prokázáno, že možnost sledování pornografie snižuje počet skutečných útoků pedofilů na děti (Jílková, 2007). Český zákon však nově zakazuje i držení animované dětské pornografie.<sup>35</sup> K jejímu vzniku však žádné děti zneužívány nejsou a jedná se čistě o výplod šikovných animátorů a počítačových grafiků. Jak již bylo opakovaně potvrzeno mnoha odborníky a sexuology, pedofilie je vrozená porucha v sexuální orientaci, která trápí nejen oběti pedofilů, ale i je samotné. Mnoho pedofilů své sklony nikdy navenek neprojeví a sami se se svou poruchou obtížně vyrovnávají. U některých z nich naopak může dojít k vyústění jejich agresivních sklonů v aktivní zneužívání dětí (Weiss, 2000). Z pedofilie se pak stává veřejný společenský problém, kterým je třeba se zabývat. Pokud však společnost a stát bude stále odmítat situaci pedofilů otevřeně a aktivně řešit, může se stát, že sexuálního obtěžování dětí přibude. Vlastnictví pornografických materiálů, těch animovaných, totiž umožňuje pedofilům se samostatně uspokojovat doma a spolu s psychologickou nebo psychiatrickou léčbou to může být zajisté dobrou terapeutickou (léčebnou) metodou, která by neškodila ani jedné ze stran, ani pedofilům a především ani obětem - dětem.

Co se týče problematiky dětské prostituce, tak pro tu v právním řádu České republiky neexistuje žádné speciální ustanovení. Postihování některých kriminálních činů je vymezeno v paragrafech o kuplířství a obchodování s dětmi. Samotná prostituce dospělých osob není postihována vůbec. V roce 1993 byl vypracován vládní návrh zákona „*O některých opatřeních k regulaci prostituce*“, avšak návrh nebyl přijat a od té doby k podobným aktivitám nedošlo. Situace v oblasti prostituce se neustále zhoršuje a do budoucna se jeví jako neudržitelná. Jedno z možných systémových řešení, by bylo přijetí samostatného zákona o prostituci a zavedení organizačních, sociálně preventivních, zdravotních, bezpečnostních a správních opatření, která by umožnila aplikaci tohoto zákona v praxi. Přijetím tohoto zákona by se zároveň řešila situace dětí opuštěných jejich matkami-prostitutkami, dále zdravotní problémy prostitutek i jejich dětí a zvláště dětská prostituce jako taková (Šimicová, 2000).

### *Mezinárodní právo*

---

<sup>35</sup> Znění trestního zákona č. 271/2007 Sb. §205a Přechovávání dětské pornografie: viz v textu u předchozí poznámky

Problematika sexuálního zneužívání dětí je řešena i v rámci mezinárodního práva. Byly vydány různé dohody, úmluvy, doporučení, které tento problém vymezují a upravují přístup k řešení. Tyto kroky byly v naprosté většině iniciovány národními a mezinárodními organizacemi a institucemi zajímajícími se o lidská práva a tedy i práva dětí. Mezi první dohody o právech dítěte patří například ženevská **Deklarace o právech dítěte** z roku 1924. Ta zavazovala státy, které k ní přistoupily, k co nejlepší péči o děti, jejich ochranu a rozvoj. Dále v roce 1959 schválily Spojené národy **Chartu práv dítěte**, která se cíleně zaměřovala na prosazovaného optimálního vývoje dětí a jejich ochranu. Jednou z nejmodernějších takovýchto dohod je **Úmluva o právech dítěte** z roku 1989. Byla též přijata Spojenými národy a přiznává dětem na celém světě plná lidská práva a zavazuje členské státy k právnímu zakotvení dětských práv ve vlastních zákonodárstvích (Dunovský, 2005).

Co se týče čistě problematiky sexuálního zneužívání dětí, velmi důležité jsou protokoly a doporučení vydávané institucemi Evropské unie. Za všechny jich budu jmenovat jen několik:

**Opční protokol k Úmluvě OSN o právech dítěte, o obchodu s dětmi, dětské prostituci a dětské pornografii** z roku 2000 – tento dokument nabádá k zákazu tří projevů komerčního sexuálního zneužívání dětí – obchodu, prostituce a pornografie. Zároveň tyto jevy definuje. Česká republika ho však nepochopitelně podepsala až 26.1.2005.

**Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy 16 o ochraně dětí před sexuálním zneužíváním** z roku 2001 – hlavním cílem je ochrana blahobytu a nejlepších zájmů dítěte tak, aby mohlo vést život bez sexuálního zneužívání, násilí a vykořisťování.

**Rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy 1307 Sexuální zneužívání dětí: nulová tolerance** z roku 2002 – vyzývá členské státy, aby zařadily boj proti sexuálnímu zneužívání dětí na národní úroveň a přijaly proaktivní politiku. Ta má zaručit, že každý takový čin bude správně potrestán, a aby řízení nestály v cestě žádné procedurální či jiné překážky (Dunovský, 2005).

## ***5.7 Analýza zdrojů a financování systému a řešení problematiky***

K řešení jakékoli problematiky je potřeba vlastnit dostatek zdrojů, které k tomu mohou napomoci. Jedná se především o finanční zdroje, kde je důležité odkud a kam plynou peníze

na řešení dané problematiky a jak jsou tyto peníze využívány. Dále jsou též podstatné zdroje personální a zdroje materiální. U personálních zdrojů hledím na to, zda je jich dostatek k úspěšnému řešení problematiky či zda v některém sektoru chybí. Nakonec zařazuji zdroje materiální, kterých se dotýkám jen okrajově.

### 5.7.1 Finanční zdroje

O financování systému péče o děti a řešení problematiky sexuálního zneužívání se dělí stát a neziskové organizace. Je to však právě stát, který z velké části přispívá i neziskovým organizacím na jejich činnost. Problémem v našem prostředí je, že financování neprobíhá ve všech oblastech tak, aby bylo účinné. Například v roce 2008 Ministerstvo práce a sociálních věcí financovalo projekty na podporu zařízení služeb prevence sociálního vyloučení pro rodiče pečující o děti, na podporu zkvalitňování partnerských a manželských vztahů a posilování rodičovských kompetencí, na podporu náhradní rodinné péče a na podporu doprovázení dětí a mladých lidí v náhradní rodinné a výchovné péči. Projektů, které by mohly pomoci sexuálně zneužívaným dětem, bylo vybráno velmi málo.<sup>36</sup> Ministerstvo zdravotnictví naopak volilo pro rok 2008 program i na podporu prevence proti násilí na dětech a financovalo některé k tomu určené projekty.<sup>37</sup> Problém je také s financováním velkých, dlouhodobě fungujících nestátních organizací, protože často výdaje převyšují příjmy. V roce 2007 mělo Dětské krizové centrum celkové příjmy od sponzorů, jednotlivých městských částí atd. 8 522 500 Kč (z toho přes 3 mil. financovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí), ale poté veškeré výdaje tuto částku převýšily na 8 525 700 Kč (DKC, 2007). Nadace Naše dítě je organizace sponzorovaná především právníckými i soukromými osobami, známými osobnostmi nebo reklamními a mediálními partnery. V roce 2007 přišla s grantem Skládačka 2007, kde se mohla opět přihlásit občanská sdružení, asociace a další nestátní instituce pomáhající ohroženým, týraným, zneužívaným, handicapovaným a opuštěným dětem. Celková částka činila 1 149 340 Kč. Do grantového řízení se přihlásilo 45 projektů, schváleno však bylo jen 32.<sup>38</sup> Organizace se vždy snaží nepřesahovat příliš svůj roční rozpočet, ale z uvedeného je vidět, že dost peněz na řešení této problematiky ještě chybí. V současnosti se však začínají do financování řešení problematiky zapojovat i soukromé organizace. Například

---

<sup>36</sup> <http://www.mpsv.cz/cs/4480>

<sup>37</sup> <http://www.mzcr.cz/Pages/489-rozhodnuti-mz-o-prideleni-neinvesticnich-financnich-prostredku.html>

<sup>38</sup> [www.nasedite.cz](http://www.nasedite.cz)

Nadace O2<sup>39</sup> se snaží pomáhat šikanovaným a zneužívaným dětem a současně je generálním partnerem nadace Naše dítě. V tomto roce se chystá na nejlepší regionální projekty na podporu dětí vynaložit 10 mil. korun.<sup>40</sup> Díky tomu se problémy s financováním řešení problematiky mohou postupně odstraňovat.

Druhou stranou je financování zařízení pro pachatele, odborníků a lékařů a dalších souvisejících pracovníků. Na otázku, jak je financována činnost v tomto ohledu a jestli je zvýšení efektivnosti činnosti podmíněno výší financí nebo něčím jiným, jsem dostala od Doc.MUDr.Jaroslava Zvěřiny CSc. odpověď: *„Financování je problém. Znalci jsou poměrně dobře odměňováni za znalecké posudky. Kvalitu těch posudků však dnes žádná autorita ani nekontroluje, ani neusměrňuje. Léčení delikventů (nejen sexuálních) v rámci soudy nařízené ochranné léčby nemá specifické financování. Protože pacienti v ochranné léčbě jsou osvobozeni od regulačních poplatků, zdravotnická zařízení dnes na jejich léčení prodělávají, místo aby byli vyšší odměnou k jejich vedení motivováni. Soudy rozhodují hrozně pomalu, kurátorský dohled nad odsouzenými v ochranných léčbách prakticky neexistuje. Zdravotnická zařízení nemají kompetence ani odborné síly k sociální práci s klienty.... atd.“* Z toho tedy vyplývá, že je potřeba při navrhování vhodného řešení myslet také na rozložení financování. Jelikož pacienti internováni v léčebnách nemusejí platit regulační poplatky, zařízení pak nemají dostatek financí na hrazení veškeré jejich léčby. Mimo jiné, i v důsledku nedostatečného financování schází odborný personál a zvláště jeho motivace k vykonávání práce a k léčení sexuálních deviantů. Stejná situace je i ve zdravotnických zařízeních, kde též chybí odborné síly kompetentní k práci s problémovými klienty. Je tedy nutné zabývat se i otázkou financí, aby bylo možné začít problém komplexně řešit.

### **5.7.2 Personální zdroje**

Co se týče personálních zdrojů potřebných k řešení problematiky sexuálního zneužívání dětí, tak je to v každém sektoru trochu odlišné. Obecně však platí, že jich v České republice rozhodně nepřebývá. Ve vztahu k sexuálnímu zneužívání dětí je potřeba neustále zdůrazňovat odpovědnost lékařů, pedagogů, vychovatelů, trenérů a jiných ve vztahu ke včasnému odhalování těchto činů a jejich pachatelů. To je tedy prvotní fáze. Velmi důležitou

---

<sup>39</sup> Nadace založená telefonním operátorem Telefónica O2

<sup>40</sup> [http://www.nadaceo2.cz/jnp/cz/pro\\_media/tiskove\\_zpravy/\\_073.html](http://www.nadaceo2.cz/jnp/cz/pro_media/tiskove_zpravy/_073.html)



roli hrají zejména pedagogové, protože právě oni mají nejčastěji možnost nějaký čin odhalit díky každodennímu styku s dětmi. Bohužel v současné době nemáme dostatek natolik vzdělaných a připravených vyučujících, kteří by vedli s dětmi odborné diskuze, kteří by je připravili na možná úskalí intimního života, vedli sexuální výchovu a zároveň mohli dětem dělat kvalitní poradce, kterým by se v případě potřeby mohly a byly ochotny svěřit. Úroveň lékařů je sice vysoká, avšak jsou schopni zasáhnout, až když se objeví nějaké fyzické změny na dítěti (zranění, modřiny apod.).

Sekundární fáze je práce s oběťmi a pachateli následně po činu. Největší roli v této fázi hraje Policie ČR a soudy, případně lékaři a psychologové. Při vyšetřování sexuálních zneužití, je třeba dávat velký pozor na psychický stav dětí, proto se využívají speciální techniky. Nejen Policie ČR například při výsleších používá typické loutky známé jako Jája a Pája (Weiss, 2005). Děti pak mohou bez mluvení ukázat, co jim bylo prováděno. Odbourává se tím jejich další traumatizace z prožité události. Výslechy na policii a následně u soudu by měly být prováděny vyškolenými odborníky za účasti psychologů a lékařů a pokud možno v co nejkratším intervalu a s co nejmenším opakováním, aby nedocházelo k sekundární viktimizaci dítěte. Z dotazníkového šetření<sup>41</sup>, které jsem dělala se zástupcem ředitele úřadu na Policii ČR, vyplývá, že se Policie ČR při řešení sexuálního zneužívání dětí snaží zabývat prověřováním a vyšetřováním této trestné činnosti. Podle slov zástupce ředitele úřadu Jana Nogy, „*policejní útvary mají policisty se zvláštní přípravou pro práci s dětmi. Při objasňování trestných činů spáchaných na dětech se zabývají nejen dětskou obětí, ale též pachatelem*“. Kromě toho se zabývají i prevencí kriminality (zakládají různé preventivně informační skupiny apod.). Bohužel však takových vyškolených odborníků u Policie ČR není dostatek, a pokud narazí na jinou trestnou činnost, musejí se jí zabývat. Pak jim tedy nezbyvá dost času na to, aby řešili pouze sexuální zneužívání dětí. Z nedostatku času, možností, tak nemohou vykonávat svojí práci tak kvalitně, jak by to tato problematika vyžadovala a jak by sami vyšetřovatelé chtěli. Bylo by tedy nutné proškolit další pracovníky a vyšetřovatele, kteří by se mohli plně věnovat pouze této problematice a věnovali dětským obětem více času a zájmu.

---

<sup>41</sup> Viz dotazník v Příloze 1

### 5.7.3 Materiální zdroje

Materiálními zdroji se budu zabývat jen velmi okrajově, protože úzce souvisí s předchozími dvěma typy zdrojů. Pod takovými zdroji si můžeme představit například pomůcky využívané při výsleších a případné následné terapii dětských obětí. Jak již bylo řečeno, k tomu se využívají především panenky, se kterými si dítě hraje a zároveň tak popisuje, co se mu stalo. Tyto panenky jsou většinou vyráběny vězni, v rámci povinné pracovní činnosti při výkonu trestu. Pokud by však byla tato práce přidělována právě odsouzeným za sexuální zneužití dítěte, tito by si pak lépe uvědomovali důsledky svého chování. Do materiálních zdrojů bychom mohli zařadit i například učebnice sexuální výchovy a jiné pomůcky k výuce potřebné. Takové se zatím u nás příliš neobjevují, což souvisí s tím, že na školách není zaveden samostatný předmět sexuální výchovy, který by zajišťoval včasnou osvětu a vysvětlení jak pozitivních, tak negativních jevů intimního života. V takových materiálech by se také mělo objevovat, jak mohou samy děti rozpoznat, co je již sexuální zneužívání, např. kam jim mohou dospělí šahat a kam ne, jak se mají zachovat, pokud je zneužívá cizí člověk a jak se mají zachovat, když je zneužívá někdo známí apod.<sup>42</sup> Všechny tyto materiální zdroje jsou však podmíněny jak zdroji finančními, tak personálními, proto odkazují na předchozí dvě podkapitoly.

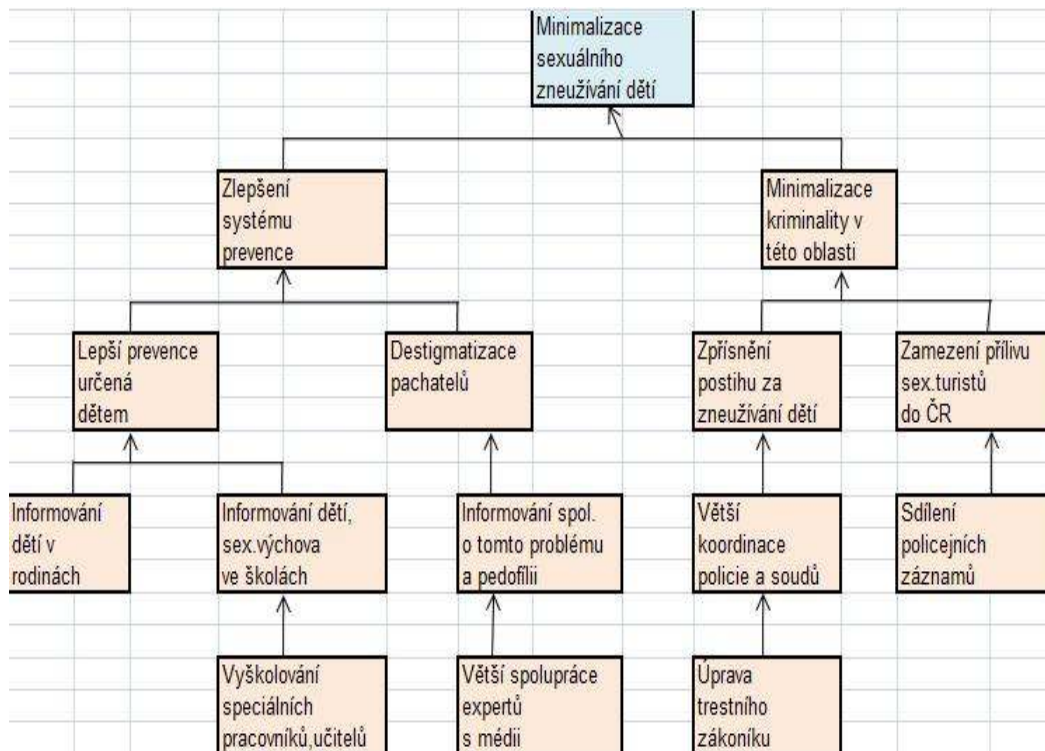
---

<sup>42</sup> Velmi dobře je takový popis dětských práv a obsah podobného materiálu popsán na: [http://www.detskaprava.cz/deti/deti\\_a\\_jejich\\_prava\\_zneuživani.htm](http://www.detskaprava.cz/deti/deti_a_jejich_prava_zneuživani.htm)

## **6. ANALÝZA MOŽNOSTÍ ŘEŠENÍ**

Abych mohla analyzovat jednotlivé možnosti řešení, musím nejdříve rozkrýt, jaké jsou základní, obecné a dílčí cíle politik, které tuto problematiku řeší. Základním cílem řešení problematiky je bezpochyby minimalizace sexuálního zneužívání dětí. Tento základní cíl je však podmíněn dalšími dílčími cíly, které znázorňuji ve stromu cílů.

### **6.1 Strom cílů**



Pro řešení problému sexuálního zneužívání dětí se přímo nabízí několik variant řešení, respektive tři zásadní. Popisuji je a hodnotím v jednotlivých scénářích A - zahrnující represivní opatření, B - zahrnující opatření preventivní a scénář C - předpokládající kombinaci obou přístupů z předchozích scénářů, ale v určitém poměru. Hodnocení jednotlivých variant je provedeno multicílovou analýzou podle jednotlivých cílů, stanovených ve stromu cílů a v počátku této práce. Jsou použita též i některá hodnotící kritéria:

- a) politická průchodnost – toto kritérium vypovídá o tom, nakolik je daná varianta legislativně uchopitelná, nakolik je možné ji mocensky prosadit a zda může být dostatečně právně zakotvená.
- b) společenská přijatelnost – toto kritérium vypovídá o tom, nakolik je daná varianta přijatelná pro jednotlivé aktéry, v tomto případě také, nakolik je přijatelná pro širokou společnost a i nakolik bude společnost schopná se s touto variantou ztotožnit.

c) nákladnost – toto kritérium vypovídá o tom, jaké by byly náklady na provedení dané varianty, do jaké míry bude finančně náročná.

d) účinnost – toto kritérium vypovídá o tom, do jaké míry by daná varianta naplňovala svůj záměr, do jaké míry splní daná varianta vytyčený cíl.

## **6.2 Varianty řešení**

### VARIANTA A – REPRESÉ

Represe, stejně jako následující varianty řešení, předpokládá eliminaci sexuálního zneužívání, jeho vytěsnění ze společnosti. Zásadní však je pro ni kriminalizace všech činů souvisejících se sexuálním zneužíváním. Primárními cíly této varianty by měly být péče o dítě, maximální ochrana dětských práv a maximální postih pachatelů sexuálních zneužití dětí. Co se týče úlohy státu, pak je jí přesná formulace a prosazení jednotného plánu činnosti v tomto ohledu. Významnou a aktivní roli by kromě státu měly sehrávat zvláště policie a soudy.

Politická průchodnost varianty represe, nebo chceme-li varianty zaměřené primárně na osobu pachatele a jeho postih, se zdá být vcelku vysoká. Pro stát je velmi jednoduché o mnoha postupech takové varianty rozhodnout. Podobná varianta řešení se v současnosti vyskytuje ve Francii. Ta je známá svým významným postavením v péči o dítě hluboko do historie. Již od roku 1793 má péči o dítě v rukou především stát. Spolu se státem se o tuto péči dělí departementy, komunální instituce a dobrovolné neziskové organizace. Dohromady tvoří jednotný plán, podle kterého se postupuje. Přímo garanci nad touto činností drží vláda. Nedávno byl též ustanovený zvláštní dětský ombudsman, který se svým Institutem ochrany dítěte řeší mimo jiné i problematiku sexuálního zneužívání dětí. Zástupci uvedených institucí tvoří mezioborovou komisi, která se stará o péči o děti. Vedením komise je pověřeno ministerstvo spravedlnosti. Systém je tak přímo kontrolován a usměrňován jedním rezortem (Dunovský, 2005). Výhodou této varianty je jednodušší rozhodování, pokud se moc soustředí do jednoho bodu. Právě toto v České republice chybí. Náš systém je vnitřně nejednotný, proto přijímané možnosti řešení nejsou často efektivní. U nás za bezprostřední péči o děti odpovídají dokonce tři rezorty – ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, ministerstvo

práce a sociálních věcí a ministerstvo zdravotnictví.<sup>43</sup> Tyto tři rezorty nejsou povětšinou schopny vyvinout jednotnou koncepci při řešení problematiky, často mají naopak protichůdné postupy. To se týká i postupů v řešení sexuálního zneužívání dětí. Stávající situace také poukazuje na nízkou míru státního zájmu o tuto problematiku a nedostatku politické vůle ho řešit (Dunovský, 2005).

Společenská přijatelnost je podle mého názoru stejně vysoká jako politická průchodnost. Naprostá většina společnosti se ztotožňuje s názorem, že je třeba maximálně ochránit zdraví a psychický vývoj dětí a maximálně postihovat narušitele tohoto pořádku. Represivní systém pachatele jako aktéry nebere a bez jakékoli výjimky jejich činnost kriminalizuje a tvrdě potírá. Již ve zmíněné Francii je trest za sexuální zneužití dítěte 20 let. Byla také prosazena účast soudů při sledování a rozhodování o dalším osudu zneužitého dítěte a přijat Opční protokol<sup>44</sup> v plném rozsahu do francouzské legislativy (Dunovský, 2005). Systém zaměřený na represii je tak silně pedocentrický, postihování trestné činnosti namířené vůči dětem je mnohem vyšší, než se v současnosti děje v České republice. Bohužel soud v takových případech nerozlišuje pedofilní jedince s vrozenou sexuální odchylkou od jakýchkoli násilníků z vlastní vůle. Všichni pachatelé nebo i jen možní pachatelé jsou stigmatizováni a se zavedeným systémem se nemohou nikdy ztotožnit. Nedochází k důležité resocializaci, převýchově apod. Strach z uvěznění však alespoň částečně zabraňuje projevování sexuální deviace navenek. Druhou stranou mince však je obrovské nebezpečí, že pachatel trestného činu následně dítě zabije, aby eliminoval potenciálního svědka. V České republice jsou tresty naopak příliš nízké a soudy jsou v rozhodování velmi pomalé. Nekoordinovanost policie a laxnost soudů tak přizívuje kriminalitu.

Ve Francii též zavedli účinnější a podrobnější systém monitoringu nepříznivých jevů v životě dětí. Tento systém zajišťuje, aby měly hlavně instituce, policie, soudy, lékaři atd. povědomí o počtu zneužívaných dětí, o pachatelích apod. Takový systém v České republice zatím chybí, monitoring je nedostatečný, chybí přesnější a celistvé údaje o zneužívaných dětech a zvláště pachatelích (Dunovský, 2005). Mezi další velmi represivní opatření ve Francii patří zákon o zákazu jakýchkoli tělesných trestů. O podobném zákoně se uvažuje i v České republice. Takový zákon však nemůže postihnout všechno, naopak zavazuje rodiče

---

<sup>43</sup> Co se týče čistě represe pachatelů, do té se pak zapojují MV ČR a MS ČR

<sup>44</sup> Viz výše v kapitole Legislativní úprava

k tomu, že budou muset řešit každý problém pouze ústně, což není vždy rychlým a účinným východiskem.

Nákladnost této varianty považuji za dosti vysokou, protože je třeba zřídit mnoho státních i nestátních organizací zabývajících se řešením tohoto problému. Je nutno vyškolit policisty i soudce, aby mohly mít děti zvláštní přístup. K dispozici musí být mnoho odborníků – ve Francii jich je na 750. Vyšetřování pachatelů od jejich obžalování zajišťuje policejní oddělení za přítomnosti a pod vedením vyšetřujícího soudce. Ten tak má absolutní přehled o průběhu vyšetřování. Během soudního řízení má za řešení celého případu odpovědnost samotný soudce, jemuž byl ten případ přidělen. Má tedy i značné pravomoci. Jak soudy, tak policie mají speciální oddělení, kde pracují vyškolení odborníci na problematiku dětí a mládeže. Francouzské soudy tak nemusejí žádat o znalecké posudky pachatelů zvenčí, což značně urychluje samotný proces. Dětské oběti pak nejsou tolik traumatizovány (Dunovský 2005). Financovat se musí i vývoj nových vyšetřovacích technik a postupů, aby se činnost policie zefektivnila. Nesmíme samozřejmě zapomenout ani náklady na vězeňství, protože se musí vytvořit dostatek míst, kam umístit odsouzené pachatele s velkými tresty. Naprostá většina výdajů tak jde ze strany státu.

Varianta represe však podle mého názoru těžko může zajistit úplnou minimalizaci sexuálního zneužívání dětí. Neexistují sice žádné světové statistiky, kde bychom vyčetli počty sexuálně zneužitých dětí v té které zemi, ale podle statistik obecné prostituce (v současnosti i dětské) ve Francii vyplývá, že se počet spíše zvyšuje nebo stagnuje (Dunovský, 2005). Represí nemůžeme například změnit sexuální orientaci člověka. V případě pedofilních jedinců tato varianta nic neřeší, může na ně vytvářet neadekvátní tlak.

### VARIANTA B - PREVENCE

Varianta s legislativou zaměřenou na prevenci klade především důraz na řešení problematiky ex ante. To znamená, že v první řadě chce, pokud možno, úplně předcházet sexuálnímu zneužívání dětí. Tento jev nebere primárně jako kriminální jev, ale v první řadě jako jev sociální. Od toho se odvíjí další přístup.

Preventivní opatření bychom mohli rozdělit do tří úrovní – primární, sekundární a terciární. Na primární úrovni stojí především propagace prostřednictvím různých veřejných

kampaní, např. pomocí médií, společenského uvědomění o právech dítěte, o škodlivých následcích zneužívání dětí a o pozitivních způsobech výchovy. Měly by být vytvořeny sociální a ekonomické podmínky pro sociální a zdravotní služby, čímž se posílí možnosti podpory rodin v péči o své děti. Na sekundární a terciární úrovni pak stojí realizace a monitoring těchto opatření, zajištění nestigmatizujících služeb na podporu a pomoc rodičům a dětem, realizace vzdělávacích programů pro děti týkajících se jejich práv, uvědomění si vlastního těla, asertivity a práva říci ne. V neposlední řadě k tomu patří i zavádění různých herních skupin či jiných sociálních služeb, které by uspokojily materiální, psychosociální a zdravotní potřeby dětí (DKC, 1995).

Příkladem pro tento typ by mohlo být Švédsko. To je známé svým vřelým přístupem k sexuální výchově dětí na školách od útlého věku. Plně preventivní systém Švédska je založen na životě ve svobodě a demokracii a dodržování lidských práv. Teze takového systému vychází z konstatování, že i pachatelé potřebují péči. Vycházejí z toho, že vysoké tresty nemají smysl a problém neřeší, účinnější jsou kratší tresty. Takové, které mají výchovný a resocializační charakter. I v České republice jsou tresty za sexuální zneužití poměrně nízké, maximálně 8 let (Dunovský, 2005). Tento model však podle mého názoru nelze generalizovat. U pachatelů, kteří spáchali čin z jiného důvodu než kvůli jejich vrozené sexuální odchylce či u pedofilů recidivistů, nejsou krátké a tzv. výchovné tresty účinné.

Politickou průchodnost varianty prevence pro Českou republiku hodnotím jako o něco nižší než u varianty represe už z toho důvodu, že lidé mají rádi jednoduchá řešení, jímž tato varianta se svým dlouhodobým a mnohvrstevnatým charakterem není. Jsme sice příklad země, která nestojí čistě o represivní opatření, ale většina politických představitelů má pocit, že lze problém řešit pouze následně, to znamená represí pachatelů. Bylo by tedy těžší přesvědčit politiky o problematice účinnosti tvrdých trestů. Společenská přijatelnost této varianty je opět nižší, a to z podobných důvodů jako u předchozího kritéria. Velmi to závisí na historickém vývoji společnosti jako takové. Pokud se podíváme podrobněji, tak plně sociální přístup funguje v Evropě prakticky jen ve Skandinávských zemích. Proto by bylo obtížnější zavádět takovou variantu u nás, kde byl historický vývoj společnosti jiný. Nákladnost varianty prevence odhaduji jako středně vysokou. Ubude nutnost financování represivních opatření, jako například pobyt pachatelů ve věznicích apod. Preventivní opatření jsou však také nákladná, musíme počítat s vyškolením specializovaných pracovníků a s financováním nevládních organizací. Ty samotné do řešení problematiky vkládají i své



finance, získané jinak než od státu. Prevence má také stále repetitivní charakter, jelikož se rodí stále nové děti, tedy noví lidé, které je nutno poučit.

Samotná prevence však není dokonale účinná. Pokud se podíváme na příklad Švédska, tak tam byl právě problémem zakořeněný vztah k lidským právům a ke svobodě projevu. Definice dětské pornografie byla uzákoněna teprve až v roce 1998. Její poskytování, šíření nebo jiný způsob dodávání je sice trestné, ale zákon se nevztahuje na služby chráněné Zákonem o základním právu na svobodu projevu a ani na elektronickou poštu (Dunovský, 2005). Ani příliš nízké tresty nemohou odradit například ty pachatele, kteří zneužívají děti pro zábavu, peníze či z jiných důvodů než jakým je vrozená sexuální odchylka či jednorázové chování.<sup>45</sup>

Celý švédský preventivní systém je rozložen do několika rezortů. Co se týče vládních aktivit, boj proti sexuálnímu zneužívání dětí mají v rukou ministerstvo zdraví a sociálních věcí, ministerstvo zahraničních věcí, ministerstvo spravedlnosti, ministerstvo školství a dva centrální instituty – Národní úřad pro zdraví a blahobyt a SIDA.<sup>46</sup> Nejdůležitější z výše jmenovaných je ministerstvo zdraví a sociálních věcí, které rozhoduje o rozdělování státního rozpočtu na boj se sexuálním zneužíváním dětí. Dále stojí ministerstvo zahraničních věcí, díky němuž se Švédsko zapojuje do aktivit Evropské unie v rámci této problematiky. Ministerstvo spravedlnosti klasicky zodpovídá za koncepci trestního práva a ministerstvo školství za vzdělání dětí s ohledem na problematiku. Velký zájem o prevenci a řešení problematiky má i parlament, který zřizuje různé výbory a komise – například Výbor pro sexuální trestné činy, Vyšetřovací výbor pro zneužívání dětí apod. (Dunovský, 2005). Spolupráce těchto rezortů a institutů je na vysoké úrovni, směřuje jedním směrem a není roztržštěná tak, jako v České republice. Švédsko je proto tedy schopné vyvinout dostatečné úsilí ve vytváření funkčního preventivního systému.

### VARIANTA C - KOMBINOVANÁ VARIANTA

Kombinovaná varianta je takovou, která obsahuje části z obou předchozích variant, dostatečně vyvážené natolik, aby systém fungoval. Je to tedy varianta s kombinací určitých

---

<sup>45</sup> Může nastat i případ, kdy člověk sexuálně zneužije dítě pod vlivem momentální nálady, frustrace, opilosti apod., poté toho lituje a znovu by to již neudělal

<sup>46</sup> Švédská mezinárodní rozvojová agentura – slouží pro mezinárodní rozvojovou spolupráci, pomáhá formulovat a realizuje rozvojovou politiku

prvků z represivního systému a jiných ze systému preventivního. V současnosti se ČR nachází přibližně mezi oběma předchozími variantami, ale je příliš vágní a nedůsledná a většina z postupů je velmi nedokonalá, nefunkční a neefektivní. Obě předchozí varianty jsou zaměřené pouze na jednu část řešení celé problematiky, což značně snižuje jejich účinnost. Kombinovaná varianta není tak rigidní. Předpokládá dostatečně vyvinutý systém prevence. To znamená větší informovanost společnosti o problému sexuálního zneužívání dětí, o pedofilii a její vrozenosti apod. Větší informovanost dětí ve školách a v rodinách, aby věděly o existenci a možnostech řešení tohoto problému a hlavně aby měly na koho se bez ostychu obrátit. Do škol, případně i do předškolních zařízení, by měl být do učebních osnov zaveden samostatný předmět zaměřující se na sexuální výchovu, který by informoval a vzdělával děti úměrně jejich věku. Jde také o vyškolování speciálních pracovníků, kteří budou následně jednat s dětmi, ale i takových, kteří budou jednat s pachateli nebo s potencionálními pachateli. Tato varianta předpokládá také dostatečně vyvinutý systém léčeben a institutů, aby plnily svou funkci bez stigmatizace jejich klientů, ať už se jedná o oběti - děti nebo o pachatele. Na to je potřeba změnit systém financování a ulevit léčebnám a institutům například zavedením regulačních poplatků pro jejich pacienty a dotacemi z ministerstev. Důležité je také omezení kriminality v tomto směru. Je třeba upravit trestní zákoník tak, aby maximálně postihoval pachatele zneužívající děti opakovaně, pokud se brání léčbě nebo obchodují s dětmi.

Politická průchodnost této varianty bude o něco lepší než u předchozích dvou variant, protože kombinuje dvě možné proveditelné věci, které samy o sobě politicky průchodné do větší míry jsou. Hlavně také proto, že v takovém podobném systému již jsme a není tedy nutné budovat systém nový. Stát se může ale i opačný problém, a to, že když se na úpravě budou podílet jak zastánci represe, tak zastánci prevence, nemusí se dojít ke konsenzu. Proto je nutné, aby s tím byli srozuměni, a aby přistoupili na to, že se bude budovat kombinovaný model řešení. Společenská přijatelnost oproti předchozím dvěma variantám mírně naroste, protože bude přijatelná alespoň částečně pro všechny aktéry. Z preventivního systému by tato varianta měla převzít důraz na informovanost a osvětu. To se týká i policejních složek. Dobrým příkladem by pro to bylo Švédsko, zmiňované v preventivní variantě. V čele práce tam stojí Národní policejní úřad, který ještě spolu s německou policií vypracoval digitalizovanou odkazovou knihovnu zadržené dětské pornografie. Další institucí zabývající se touto problematikou je Národní kriminální úřad vyšetřování, který plní dokumentační, metodologické a preventivní úkoly. Jsou shromažďovány pornografické materiály zobrazující děti a je vytvářena referenční knihovna, která obsahuje přes 360 000 obrázků či videí

(Dunovský, 2005). Je to velmi efektivní způsob, jak zajistit, aby policejní a vyšetřovací složky měly přehled o dětské pornografii a mohly ji potírat i v rámci příhraniční spolupráce. Nákladnost této varianty bude sice vcelku o něco vyšší, ale tím, že se o náklady podělí více aktérů (stát a jeho jednotlivá ministerstva, neziskové organizace...), nebude tolik pocíťována. Zavedením například regulačních poplatků se financování usnadní a otevřou se větší možnosti. Účinnost alternativní varianty podle mého názoru předčí předchozí dvě zvláště díky svojí pružnosti a komplexnosti. Snahou o resocializaci a destigmatizaci pedofilů se dosáhne jejich většímu začlenění se do společnosti, vzroste jejich vůle k uvědomění si a řešení vlastních problémů a tím pádem i ke snížení výpadů proti dětem. Co se týče recidivistů a pachatelů zneužívajících děti pro zábavu, peníze či z jiných důvodů, než jakým je vrozená sexuální odchylka, zpřísnění trestů naopak povede k jejich odstranění z dosahu potencionálních obětí.

### **6.3 Shrnutí variant – návrhy možných řešení**

Všechny tři popisované varianty jsou možné a proveditelné, avšak při výběru té které varianty se musíme zaměřit především na jejich účinnost a efektivnost. Z výše uvedeného vyplývá, že ani čistě represivní, ani čistě preventivní opatření nemohou komplexně zajistit řešení problematiky sexuálního zneužívání dětí. Zatímco represivní opatření jsou zaměřené na řešení problémů ex post a čekají na chvíli, kdy budou moci co nejtvrději potrestat pachatele, preventivní opatření jsou sice zaměřena na řešení ex ante, ale jsou příliš slabá například vůči recidivistům, kteří páchají své činy opakovaně. Ze tří uvedených možností bych tedy vybrala kombinovanou variantu, která kombinuje prvky jak represivní, tak preventivní. Řešení musí být průnikem obou směrů, aby bylo efektivní.

V rámci kombinované varianty můžeme vyjmenovat několik možných opatření, kterých by se Česká republika měla držet, a které by měla případně zdokonalit a přizpůsobit. S ohledem na provedenou analýzu problému a variant, bych navrhovala **následující opatření:**

- kompletní naplnění Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 – 2008.

- přijetí ucelené koncepce politiky, která se bude zabývat problematikou sexuálního zneužívání dětí též v návaznosti na mezinárodní dokumenty (např. OSN, Rady Evropy, institucí EU apod.), formulace základního plánu činnosti, definování jednotlivých pojmů a postupů péče o dítě, zpřesnit sociální, rodinnou a populační politiku s ohledem na dítě.
- zkvalitnění systému monitoringu sexuálního zneužívání dětí; je nutné zlepšit systém pořizování podrobných statistik týkajících se této problematiky; je nezbytné sledovat jednotlivé údaje jak o obětech, tak o pachatelích, aby bylo možné následně určit nejrizikovější skupiny, prostředí a tím zlepšit přístup a prevenci v těchto oblastech.
- zřízení jednoho speciálního koordinačního orgánu pracujícího na problematice sexuálního zneužívání dětí (např. jako dětský ombudsman ve Francii), případně se takový orgán může vytvořit z již existujících institucí vybráním několika vhodných odborníků.
- zvýšení maximální hranice trestu za sexuální zneužívání dětí z nynějších 8 let (zvláště pro pachatele komerčního sexuálního zneužívání).
- zřízení elektronického registru pachatelů sexuálního zneužívání dětí přístupného jak v rámci České republiky, tak ve spolupráci se zahraničím; prohloubení komunikace v rámci policejních a vyšetřovacích složek – možnost sledování i pachatelů-cizinců.
- vytvoření specializovaného soudnictví pro ohrožené děti, zaměření se na maximální ochranu obětí, svědků, ale i pachatelů.
- založení asociace nestátních organizací, které budou samy sebou i státem maximálně podporovány ve výkonu své práce při ochraně dětí a mládeže a při spolupráci s pachateli či sexuálními devianty jako potencionálními pachateli.
- zřízení komunitních center pro sexuální devianty s dobrou dostupností (nejlépe na více místech, Praha a Brno), kde by mohli nezávazně komunikovat, sdělovat si své pocity a zkušenosti a radit se s odborníky; stejná centra fungují například i pro drogově závislé jako Drop In, proto to vidím jako jistý krok kupředu.
- pedofilům by měla být umožněna nějaká náhradní činnost, aby alespoň vskrytu mohli ventilovat svoji sexualitu; je třeba ve spolupráci s odborníky najít náhradní ventil pro uspokojování pedofilní touhy, proto souhlasím se sexuologem Petrem Weissem a vidím jako vhodné například legalizovat možnost sledování animované pornografie; taková možnost již existuje v Japonsku a jejím cílem je negativní vliv

pedofilů ve společnosti trochu zmírnit; výzkumem bylo prokázáno, že možnost sledování pornografie snižuje počet uskutečněných útoků na děti (Jílková, 2007).

- změna systému financování, lepší rozložení finanční zátěže – například zavedením regulačních poplatků v psychiatrických léčebnách apod.
- zkvalitnění systému informování společnosti o sexuálním zneužívání dětí a pojmech s tím spojených, média by měla přestat mystifikovat společnost nesprávnými pojmy a zprávami (např. o pedofilii atd.).
- zavedení samostatného předmětu sexuální výchovy na školách, případně v jisté míře i v předškolních zařízeních; je nutné, aby byly děti dostatečně, v předstihu a kvalitně informovány o možnostech a problémech v intimním životě.

## ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo především analyzovat a komplexně popsat problematiku sexuálního zneužívání dětí v České republice. K vymezení problému a k ucelenějšímu pohledu mi posloužily především metody analýzy aktérů a stromu problémů. Jak bylo řečeno v těchto kapitolách, problematika sexuálního zneužívání dětí je velmi komplexní a zasahuje do ní mnoho aktérů. V České republice dosud chybí komplexní pohled na problematiku, která je pojímána vždy pouze z pohledu jednoho aktéra. Proto jsem se snažila různé možné pohledy shrnout do jedné práce, aby bylo možno se na sexuální zneužívání dětí podívat z několika možných úhlů najednou.

Na začátku diplomové práce jsem se snažila o vymezení důležitých pojmů v problematice sexuálního zneužívání dětí. Jedná se především o různé formy sexuálního zneužívání, pojem pedofilie jako sexuální deviace apod. Pro pochopení celé věci je důležité znát jednotlivé pojmy a umět si je představit. Následně jsem se snažila analyzovat problematiku z pohledů již řečených aktérů a podle teoretických konceptů stanovených pro tuto diplomovou práci. Jako zásadní nedostatky v řešení problematiky v České republice vidím zejména nedostatečný zájem o řešení na straně státu, ale i na straně společnosti. Je třeba se o problematiku více zajímat a vyvinout úsilí při tvorbě ucelené koncepce politiky v tomto ohledu. Dále vidím problém v roztržitosti a protichůdnosti některých postupů českých institucí – nejefektivnější by bylo vytvořit jeden orgán, který by se o celou problematiku staral. Velmi nedostatečný je systém prevence v České republice. Chybí informovanost společnosti, zejména dětí o sexuálním zneužívání. Proto vidím jako vhodné jednoznačně podpořit zavedení samostatného předmětu sexuální výchovy, který by tolik důležitou osvětu zajišťoval. V neposlední řadě jsem zkoumala i legislativní ukotvení problematiky sexuálního zneužívání dětí jak čistě v českém zákonodárství, tak z pohledu mezinárodního práva. V dnešní době existuje několik mezinárodních dokumentů stanovujících, jak má vypadat systém ochrany a péče o děti a přístupu k pachatelům sexuálních zneužití. Česká republika je však často k takovým iniciativám zdrženlivá. V české legislativě je sice sexuální zneužívání dětí vymezeno a postihováno, ale ne dostatečně, některé formulace jsou vágní (viz dětská prostituce apod.). Bylo by tedy nutné na legislativní úpravě více zapracovat a například zpřísnit tresty pro recidivisty a komerční sexuální zneužívání a zajistit kvalitní odbornou péči pedofilním osobám, aby se mohly začlenit do společnosti bez apriorní stigmatizace.

V závěru diplomové práce jsem pomocí stromu cílů a multicílové analýzy zhodnotila tři možné varianty řešení – represi, prevenci a kombinovanou variantu, která předpokládá vyrovnaný, funkční a efektivní mix předchozích dvou přístupů. Z analýzy problému, uvedených variant řešení a jejich následném hodnocení vyplývá, že nejlépe je kombinovat v jisté míře preventivní i represivní opatření. A to také vzhledem k současnému stavu české společnosti (prosociálnost, artikulovaná liberalita, ovšem inklinace k represivním řešením) a jejímu historickému vývoji. V návaznosti na to, jsem navrhla některá možná opatření, která by bylo vhodné v České republice zavést.

Řešení problému pedofilie a sexuálního zneužívání dětí bych viděla ve větší integraci pedofilů do „normální“ společnosti, odtabuizováním, ale také odmytizováním tohoto jevu a zlepšením vzájemné komunikace a informovanosti společnosti. Jak bylo uvedeno v rámci kombinované varianty, je důležitý systém prevence a informovanosti společnosti a především dětí. K tomu by měly být zavedeny na školách předměty zaměřující se na sexuální výchovu, které by informovaly a vzdělávaly děti úměrně jejich věku. U pedofilů je nutné, aby si svou sexuální odchylku uvědomili a neměli zábrany svou situaci řešit tím, že se sami aktivně obrátí o pomoc na odborníky, místo toho, aby ji řešili např. sexuálně motivovanou agresivitou vůči dětem. Dále je nutné přesvědčit společnost, že pouze represe sexuální zneužívání dětí ze společnosti neodstraní. Společnost se musí naučit koexistovat s pedofily a pedofilové se společností. Společnost by se měla snažit důsledkům projevů pedofilie předcházet, nejen se soustředit pouze na jejich trestání. Ovšem recidivní či komerční sexuální zneužívání dětí by mělo být tvrdě trestáno a potíráno.

## **SOUHRN**

Tato diplomová práce je rozdělena do tří částí. První je část teoretická, kde vymezují pojem sexuálního zneužívání dětí, formy sexuálního zneužívání a pojem pedofilie jako sexuální deviace. V české společnosti je tento pojem silně tabuizován a jen málo lidí má

představu o tom, co termín pedofilie vlastně znamená a jaké to má pro deviací postiženého člověka důsledky. Ve druhé, analytické části, se snažím analyzovat problematiku sexuálního zneužívání dětí v České republice. Za pomoci analýzy aktérů a stromu problémů odpovídám na otázky postulované na začátku práce a dokazuji stanovené hypotézy. Jednotlivé kapitoly se týkají různých problémů spojených se sexuálním zneužíváním dětí, jako jeho následky, kriminalita spojená s tímto jevem, systém sociální ochrany dětí v České republice nebo legislativní úprava. V poslední části se věnuji praxi, tedy možnostem řešení problematiky sexuálního zneužívání dětí. Pomocí stromu cílů a multicílové analýzy se snažím zhodnotit tři možné varianty řešení – represí, prevenci a kombinovanou variantu obsahující prvky předchozích dvou přístupů. Po evaluaci jednotlivých variant, navrhuji několik možných opatření, která by v České republice měla být zavedena pro úspěšnější řešení problematiky.

## **SUMMARY**

This thesis is composed of three parts. First one is theoretical, where I'm defining the concept of child sexual abuse, the forms of sexual abuse and the concept of paedophilia as a sexual deviation. In the czech society, this concept is almost put under taboo and only a few people have an idea about what does paedophilia means and which effects it has for a human. In the second part, the analytical one, I'm trying to analyse the issue of child sexual abuse in Czech republic. With the help of analysis of participants and the problem tree, I'm answering



the questions determined on the beginning of the thesis and I'm proving the determined hypothesis. Single chapters are related to the different problems connected with the child sexual abuse, as it's consequences, the criminality connected with this phenomenon, the system of social protection of children in Czech republic or the legislative regulation. In the last part I'm putting brain to the practices, so to the possibilities of solution of the issue of child sexual abuse. With the help of the goal tree and multi-goal analysis I'm trying to evaluate three possible options of solution – repression, prevention and the combined option containing the elements of the previous two. After the evaluation of the single options, I'm proposing some possible actions, which should be established in Czech republic for more effectual solution of the issue.

## **POUŽITÁ LITERATURA**

### **Neperiodická literatura**

ALEXA J. (2002), *Žil jsem jako pedofil*, ISBN: 80-7178-675-6, Praha: Portál.

*Annual editions – Human sexuality* (1996/1997), Connecticut: Dushkin Publishing Group/Brown & Benchmark Publisher.

BENTOVIM A. (1998), *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*, ISBN: 8071696293, Praha: Grada Publishing.

BLISSETT L. (1997), *Lasciate che i bimbi...*, ISBN: 8882100332, Roma: Castelvechi.

- BRAUN R. (2003), *Problematika dětské pornografie a její prevence na škole (sborník)*, Praha: VÚP.
- BRICHČIN S. (1996), *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, ISBN: 80-85121-16-6, Praha: Psychiatrické centrum.
- DKC Praha (1995), *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*, Bulletin č.1, Praha: Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR.
- DUNOVSKÝ J. (2005), *Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání u nás a ve světě*, ISBN: 80-247-1201-6, Praha: Grada Publishing.
- HALFAROVÁ H. (2002), *Sexuální zneužívání dětí a jeho následky In: Rizikové chování dospívajících a jeho prevence, 3.odborný seminář, SZÚ 9.-11.9.2002*, RIAPS.
- CHMELÍK J. a kol. (2003), *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*, ISBN 80-7178-739-6, Praha: Portál.
- KOMENDA A. (1999), *Sociální deviace*, ISBN: 80-244-0019-7, Olomouc: Univerzita Palackého.
- MILFAIT R. (2008), *Komerční sexualizované násilí na dětech*, ISBN: 978-80-7367-320-8, Praha: Portál.
- MUNKOVÁ G. (2001), *Sociální deviace*, ISBN: 80-246-0279-2, Praha: Karolinum.
- NEČAS P. RNDr. (2007), *Práva dětí a jejich ochrana v ČR*, Ministerstvo práce a sociálních věcí.
- POTŮČEK M. a kol. (2005), *Veřejná politika*, ISBN: 80-86429-50-4, Praha: SLON.
- STORR A. (1970), *Sexual deviation*, ISBN: 0140206493, Penguin Books.
- VANÍČKOVÁ E., PROVAZNÍK K., HADJ-MOUSS Z. (1997), *Sexuální zneužívání dětí. 1. díl*, ISBN: 80-7184-479-9, Praha: Karolinum.
- VANÍČKOVÁ E., PROVAZNÍK K., HADJ-MOUSS Z. (1999), *Sexuální zneužívání dětí. 2. díl*, ISBN: 80-7184-878-6, Praha: Karolinum.
- VONDRÁČEK V., HOLUB F. (1972), *Fantastické a magické z hlediska psychiatrie*, ISBN: 80-7249-139-3, Praha: Avicenum – Zdravotnické nakladatelství.
- VYMĚTAL Š., VITOUŠOVÁ P. a kol. (2008), *Novináři a oběti trestných činů*, ISBN: 80-7312-052-6, Praha: Ministerstvo vnitra ČR.
- WEISS P., ZVĚŘINA J. (2002), *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*, ISBN: 80-7178-558-X, Praha: Portál.

WEISS P. (2002), *Sexuální deviace*, ISBN: 80-7178-634-9, Praha: Portál.

WEISS P. A KOL. (2000), *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*, ISBN: 80-7169-795-8, Praha: Grada.

WEISS P. A KOL. (2005), *Sexuální zneužívání dětí*, ISBN: 80-2470-929-5, Praha: Grada.

### **Periodická literatura**

DRAŽAN J., PERGLER J. (1996), Nevyléčitelná pedofilie, *Týden*, Roč. 3, č. 38 (19960916), s. 24-25.

JÍLKOVÁ M. (2007), Povolme animované dětské porno, říká sexuolog Weiss, *MF DNES*, Roč. 18, č. 236 (20071010), s. A/10.

KODRIKOVÁ Z. JUDr. (2007), Držení dětské pornografie trestným činem, *Právo a rodina*, Roč. 9, č. 12.

KOLOMAZNÍKOVÁ J., BRICHČIN S. (1997), Každý pedofil používá svoji osvědčenou metodu : Samo vězení nemůže nikoho vyléčit, říká sexuolog, *Mladá fronta Dnes*, Roč. 8, č. 294 (19971216), s. 6.

NOVOTNÁ V. (1999), Zvýšit sociálně právní ochranu dětí, *Sociální politika*, roč. 25, č. 7-8, str. 8-9.

POKORNÝ J. (2007), Dětské porno jen jako, *Mladá fronta Dnes* Roč. 18, č. 233 (20071011), s. 4.

RADVANOVÁ S. (1996), K sociálněprávní ochraně dětí, *Sociální politika*, roč. 22, č. 3, str. 9-11.

SUCHOMEL P. (2009) Děti riskují na síti. 4 z 10 rodičů to nezajímá, *MF DNES*, 8.4.2009: [http://mobil.idnes.cz/deti-riskuji-s-mobilem-i-na-siti-cizi-lide-po-nich-chteji-jejich-fotky-1gs-/mob\\_tech.asp?c=A090407\\_232618\\_mob\\_tech\\_jm](http://mobil.idnes.cz/deti-riskuji-s-mobilem-i-na-siti-cizi-lide-po-nich-chteji-jejich-fotky-1gs-/mob_tech.asp?c=A090407_232618_mob_tech_jm)

### **Zákony, ustanovení, mezinárodní dohody**

Listina základních práv a svobod <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 – 2008, MV ČR, červenec 2006.

Občanský zákoník:

<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcanzak/cast1.aspx>

Trestní zákon č.65/1994 Sb.

Trestní zákon č. 271/2007 Sb.

Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení

<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/socialzab/cast3.aspx>

Zákon č. 114/1988 Sb.: [http://i.iinfo.cz/urs-att/p\\_114-88-114816781133503.htm](http://i.iinfo.cz/urs-att/p_114-88-114816781133503.htm)

Zákon o rodině: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/094-1963-Sb-zakon-o-rodine.html>

Úmluva o právech dítěte

[www.stopdetskepraci.cz/download/pdf/documents\\_2.pdf](http://www.stopdetskepraci.cz/download/pdf/documents_2.pdf)

### **Internetové zdroje**

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Pedofilie>

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Právo\\_sociálního\\_zabezpečení](http://cs.wikipedia.org/wiki/Právo_sociálního_zabezpečení)

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Veřejný\\_zájem](http://cs.wikipedia.org/wiki/Veřejný_zájem)

<http://www.dkc.cz>

Český výbor pro UNICEF <http://www.adam.cz/clanek-2005060201-ne-komercnimu-sexualnimu-zneuzivani-deti.html>

Dětská práva [http://www.detskaprava.cz/deti/deti\\_a\\_jejich\\_prava\\_zneuzivani.htm](http://www.detskaprava.cz/deti/deti_a_jejich_prava_zneuzivani.htm)

Investice MZ ČR <http://www.mzcr.cz/Pages/489-rozhodnuti-mz-o-prideleni-neinvesticnich-financnich-prostredku.html>

Nadace Bílý kruh bezpečí

[http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id\\_categoryNode=240](http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=240)

Nadace O2 a její financování

[http://www.nadaceo2.cz/jnp/cz/pro\\_media/tiskove\\_zpravy/\\_073.html](http://www.nadaceo2.cz/jnp/cz/pro_media/tiskove_zpravy/_073.html)

Náhubkový zákon: <http://domaci.eurozpravy.cz/politika/703-od-zitrka-plati-nahubkovy-zakon-mnoho-se-toho-jiz-nedozvite/>

Nevládní zpráva 2002 část 3. <http://www.iustin.cz/art.asp?art=148>

Prevence <http://www.strada.cz/cz/prevence/>

Sexuální delikvence očima odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody

[http://www.vscr.cz/clanky/?cl\\_id=264](http://www.vscr.cz/clanky/?cl_id=264)

Sexuální výchova na školách

<http://ceskaskola.cz/Ceskaskola/AR.asp?ARI=101427&CAI=2123>

Statistiky Bílého kruhu bezpečí

[http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id\\_categoryNode=246](http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=246)

Statistiky týraných a zneužívaných dětí od MPSV ČR <http://www.mpsv.cz/cs/4306>

Výroční zpráva 2007 Nadace Naše dítě

<http://www.nasedite.cz/webmagazine/kategorie.asp?idk=435>

### **Další zdroje**

BELL I., PICKAR A. (2006), *Zpráva o obchodování s dětmi v České republice*, analýza.

BURČÍKOVÁ P., KUTÁLKOVÁ P., HŮLE D. (2008), *Cool je...vědět víc, ústavní výchova a rizika komerčního sexuálního zneužívání*, Brožura Daphne II. při EK.

ČÍŽKOVÁ L. (1997), *Týrání a sexuální zneužívání dětí*, dipl. práce Akademie tělesné výchovy a sportu Palestra, konzultantka: PhDr. Jarmila Mojžíšová, PhD.

DKC (2007), *Výroční zpráva*.

ŠIMICOVÁ Š. (2000), *Sexuální zneužívání dětí a možnosti sociální intervence*, dipl. práce FSV UK, konzultantka: PhDr. Gabriela Munková CSc.

ŠŤASTNÁ J. (1997), *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*, dipl. práce FSV UK, konzultantka: PhDr. Gabriela Munková CSc.

## **Seznam příloh**

**Příloha č. 1: Dotazník na téma sexuální zneužívání dětí v ČR a jednotlivé odpovědi**

# PŘÍLOHY

## Příloha č. 1: Dotazník na téma sexuální zneužívání dětí v ČR a jednotlivé odpovědi

Elektronický dotazník, zasílaný expertům, politikům a dalším zainteresovaným osobám k problematice sexuálního zneužívání dětí:

1. Je zaměření vaší činnosti spíše na oběti – děti nebo na původce – pedofily a další devianty?
2. Z jaké pozice se zabýváte problémem pedofilie a s ním souvisejícího sexuálního zneužívání dětí? (prevence – léčba – represe...)
3. Jaký je váš názor na současný stav v České republice, jak se řeší tato problematika?
4. Jak je financována vaše činnost v tomto ohledu a je zvýšení efektivity vaší činnosti podmíněno výší financí nebo něčím jiným? (např. Legislativa atd.)
5. Jaká je váš názor na věc, že v různých dobách a na různých místech je (byl) postoj k intimním vztahům mezi dětmi a dospělými jiný? (viz Antika nebo dnešní státy Melanésie)
6. Co jste schopni ze své pozice učinit pro předcházení tohoto problému a jaký je váš návrh na řešení této problematiky?

Autorka: Kristýna Aichingerová

Odpovědi:

**Ing. René Milfait Th.D.**

*Ad 1) V rámci svého oboru, který pracuje multidisciplinárně a zdůrazňuje potřebnou interdisciplinární spolupráci a působení, a vůbec z hlediska potřeb dané problematiky se zaměřuji na všechny aktéry, tzn. v tomto případě na děti jako oběti a na pachatele jako původce.*

Ad 2) *Opět se snažím zahrnovat všechny pozice najednou (odůvodnění viz výše). Současně se snažím si u pachatelů – zejména pak těch u komerčního sexuálního zneužívání dětí – připomínat skutečnost, že ne všichni – a dokonce většina není takto orientována - jsou pedofilně orientovaní. Proto také raději používám pojem pedosexuálové či pachatelé sexuálního vykořisťování dětí, kde pak důležitou skupinu představují pedofilové (srov. např. René Milfait: Komerční sexualizované násilí na dětech. Prostituce, pornografie, obchod, Praha: Portál, 2008) Také by mohl pojem pedofil v této souvislosti zavádět, jestliže jej přeložíme z původního jazyka.*

Ad 3) *O problematice se více hovoří a obecně ví. Stává se často námětem mediálních zpráv (pak je samozřejmě otázkou, jakým způsobem), programů prevence, častým tématem kvalifikačních prací na VOŠ a VŠ. Jsou známy určité studie, i když čísla v této oblasti znamenají jen asi špičku ledovce. Jsou informace, kam se mohou děti a rodiče (nejsou sami pachateli) obrátit v případě ohrožení či již proběhlého či probíhajícího zneužití. Více se už uznává výskyt komerčních forem a role NGO's. Došlo, resp. dochází k rekodifikaci trestního zákoníku, kde návrh zdařile mění pořadí hlav zvláštní části trestního zákona, s čím souvisí i zařazení trestných činů souvisejících s CSA a CSEC zejména do hlavy tr. č. proti důstojnosti v sexuální oblasti. Což je posun vzhledem k dřívější úpravě. Upravily se i názvy některých trestných činů. Nicméně si myslím, že by byla možná ještě lepší trestněprávní úpravy těchto činů (bylo ale možno připomínkovat, čehož jsem ale z pracovních důvodů nestačil využít...).*

*To už může tvořit určitý most k další poznámce, která se týká postojů společnosti: je asi vyšší informovanost, nicméně je stále častý výskyt postoje dívání se stranou či lhostejnosti. Větší citlivost v oblasti rozpoznání a řešení by potřebovali učitelé a sociální pracovníci, dále všichni ti, kdo se dětem nějak věnují. Lepší se situace v rámci vytěžování, výslechů. Je třeba, aby i soudci a státní zástupci měli potřebné znalosti o fenoménu celostně, nejen dle paragrafů. Aby dále hrála větší roli oběť v trestním procesu. Problematika by asi potřebovala ještě určitou etickou, resp. eticko-právní reflexi, reflexi individuální i sociální etiky.*



*Stejně tak by stálo za to zkoumat související postoje a znalosti ohledně sexuality ve společnosti v souvislosti právě s CSA a CSEC. Potřebovali bychom taky hlubší studii*

*o pachatelích (proč, jak atd.) a v kontextu toho o návštěvnicích erotických klubů.*

*Bolestí zůstává, že se např. obětem CSEC věnuje vlastně jen jedna česká organizace (Šance v Praze, a to není hlavní vedoucí ještě české národnosti), která ale naráží stále na překážky (viz Dům Šance). Pak je zde KARO (částečně v Chebu bez dostatečných prostředků). Je otázkou, zda jsou poskytovatelé pomoci obětem schopni odpovídat na specifické následky a prožitky např. pornografie či obchodu do sexuálního průmyslu.*

*Pak zůstává výzvou zodpovědná sexuální a mravní výchova v pluralitní a multikultikurní společnosti (v rodině, škole...).*

*Smutným faktem je, že ČR dosud neratifikovala Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte, který se týká CSEC. Pravděpodobně je daná problematika na dolním žebříčku priorit politických zájmů.*

*Svou roli by mohly sehrát církve, ale musejí samy nejprve správně zacházet s CSA a CSEC ve vlastních řadách a mít na to připravené lidi.*

*Ad 4) Za svou činnost jsem financován, jen když jsem byl pozván do středních škol na besedu, či vystoupil v rámci přednášky České křesťanské akademie. Seminář s názvem problematika CSEC spadá do mého úvazku. Za knihu jsem dostal autorský honorář. V rozhlase myslím pozvali na večeri a snad zaplatili benzín. Jinak nejsem financován.*

*Ad 5) Jednak to neospravedlňuje CSA ani CSEC. To, že se něco dělo či děje, neznamená, že je to hned dobré a správné (z etického hlediska bychom se dopustili naturalistického chybného závěru). Zde bude několik souvislostí a témat k diskusi: např. pohled na dítě a dětství v dějinách, práva dítěte, práva dítěte a základní životní (existenciální) potřeby dítěte; vztah kultury a lidských práv; sexualita a zralost osobnosti a vztahů...*

Ad 6) *Na něco odkázu viz Ad 3. Důležitým aspektem je kompetentní, srozumitelná a pravdivá informovanost, tzn. zařazují do výuky, mohu jít do školy na besedu, promluvit v rozhlase, v církevním prostředí, doporučit knihu, napsat článek, pojednat o problematice celostně, tzn. včetně etické či dokonce teologicko-etické reflexe. Ve svém okolí o tom mluvit. Spolupracovat s organizacemi, které se věnují obětem.*

*Bylo by ještě potřeba větších možností, jak integrovat osoby s pedofilní orientací a pachatele po výkonu trestu do společnosti tak, aby mohli žít svůj život a nerecidivovat. Stejně tak podpořit znovuzacheňování dětí jako obětí do společnosti (bezpečné podpůrné vztahy). Tady by mohly sehrát svou roli právě církve. Otázkou zůstává počet dětí v ústavní výchově a počet prověřených vhodných pěstounských rodin, adopcí. Věnovat čas rizikovým skupinám dětí. Vytvořit klima, které nediskriminuje osoby s pedofilní orientací, ale umožňuje jim se bez pocitů ostudy a strachu neskryvat a léčit; zároveň jim tak zabraňovat v působení u dětí, které by nezvládly. Vidět problematiku v souvislostech a tak i působit při prevenci a potírání. Nezapomínat na sociálně-ekonomicko-politický rámec, genderovou problematiku, právní vědomí a způsobilost etické reflexe a výchovy, naplňování základních životních potřeb dítěte a jeho souvisejících práv, zodpovědně zacházet se sexualitou a prezentovat ji. Provádět sanaci rodin, dostávat se s intervencí do rodin.*

**plk. JUDr. Jan NOGA v.r., zástupce ředitele úřadu Policie ČR**

*Na základě Vaší žádosti o vypracování odpovědi na Vámi zadané otázky k tématu Sexuální zneužívání dětí v ČR bude odpovězeno z pohledu Policie ČR. Trestné činy, u kterých dochází k sexuálnímu zneužívání dětí, rozumíme trestné činy mravnostního charakteru (pohlavní zneužívání, znásilnění), dále kuplířství, obchodování s lidmi, zneužití dítěte k výrobě pornografie, svádění k pohlavnímu styku či ohrožování výchovy mládeže. Pedofilů a dalších deviantů, kteří se dopouští této trestné činnosti, je malé procento, ve většině případů je rozhodující příležitost, ovlivnění omamnými a psychotropními látkami a alkoholem a existence nabídky a poptávky trhu.*

*Policie ČR se při řešení trestné činnosti páchané na dětech zabývá prevencí kriminality (preventivně informační skupiny) a samotným prověřováním a vyšetřováním této trestné činnosti. Policejní útvary mají policisty se zvláštní přípravou pro práci s dětmi. Při objasňování trestných činů spáchaných na dětech se zabývají nejen dětskou obětí, ale též pachatelem. V současné době dochází nejčastěji k sexuálnímu zneužívání dětí do 15 let, v období dospívání, tedy 15 – 18 let, počet zneužitých dětí výrazně klesá. Trestný čin pohlavního zneužívání je páchán ve většině případů na dívkách.*

*Sexuální zneužívání dětí je celosvětovým problémem. Je podmíněn ekonomickou, kulturní a sociální vyspělostí zemí. Z historického hlediska byl postoj společnosti k intimním vztahům mezi dětmi a dospělými vstřícnější, což souviselo i s průměrnou délkou života. U tzv. přírodních národů je nástup sexuality spojen s biologickou dospělostí, nelze však hovořit o sexuální zneužívání. To se vyvinulo jako problém až ve vyspělých zemích. Zkušenosti s jeho řešením, které si jednotlivé státy předávají mezi sebou, pomáhají vybudovat síť preventivních programů, kterých se účastní všechny resorty, tedy ministerstvo vnitra, spravedlnosti, školství, práce a sociálních věcí, zdravotnictví. Z hlediska represivního je v trestním zákoně, který by měl nabýt účinnosti k 1. lednu 2010, zvýšen trestní postih pachatele výše zmíněných trestných činů.*

*Efektivnost činnosti policie ČR je podmíněna snahou co nejlépe a nejúčinněji působit na veřejnost a odhalit a usvědčit pachatele, kteří se dopouští trestné činnosti páchané na dětech.*

### **Mgr. Marcel Wohlgemut, odbor bezpečnostní politiky MV**

*Ad 1) Smysluplná vládní politika se musí zabývat všemi aspekty dané problematiky, proto v koncepční rovině byla naše pozornost zaměřena jak na oběti, tak na pachatele (včetně odstraňování příčin, represe, resocializace, odstraňování následků ...).*

Ad 2) *Jak již bylo uvedeno v odpovědi k předchozímu bodu - tedy všemi aspekty.*

Ad 3) *V koncepční rovině je tato problematika uchopena správně, tedy řešena spolu se všemi formami interpersonálního násilí na dětech. Nicméně již několik existuje několik základních nedostatků, jejichž (ne-)řešení brání dalšímu efektivnímu postupu proti zneužívání dětí.*

Ad 4) *Nejde o financování konkrétních osob, které se mají touto problematikou zabývat, ale o financování změny celého systému sociálně právní ochrany dětí, jehož funkčnost je úplným základem pro ochranu dětí před všemi formami násilí na nich páchanými.*

Ad 5) *Pro řešení současného problému zneužívání dětí je tato otázka naprosto nepodstatná.*

Ad 6) *Na tuto otázku není a ani nemůže být krátká a jednoduchá odpověď. Odkazují na výše uvedený Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 - 2008. V obecné rovině je ale možné říci, že pokud se téma násilí páchaného na dětech nestane reálnou politickou prioritou - s tím související politická odvaha k řešení dlouhodobě identifikovaných problémů a zajištění dostatečného množství finančních prostředků, není možné s tímto jevem úspěšně bojovat.*

**Doc. MUDr. Jaroslav Zvěřina, CSc.**

Ad 1) *Sexuologové se zabývají jak pachatelé, tak oběťmi sexuálních deliktů.*

Ad 2) *V rámci ochranného léčební a soudně znaleckého zkoumání jde o diagnostiku a terapii. Součástí sexuální výchovy je samozřejmě také prevence.*

Ad 3) *Ve vztahu k pohlavnímu zneužívání dětí je třeba neustále zdůrazňovat odpovědnost lékařů, pedagogů, vychovatelů, trenérů a jiných ve vztahu ke včasnému odhalování těchto činů a jejich pachatelů.*

*V Česku je slabé právní povědomí zejména ve vztahu k pohlavnímu zneužívání mládeže ( §243 t.r.z. jakoby neexistoval). Nový Trestní zákoník konečně snížil hranici pro pohlavní zneužívání z 15 na 14 let a naše veřejnost mlčí, jakoby se nic nedělo.... Tentyž Trestní zákoník konečně neobsahuje nic, co by nahradilo dikci stávajícího §243 tr.z.....*

*Ad 4) Financování je problém. Znalci jsou poměrně dobře odměňováni za znalecké posudky. Kvalitu těch posudků však dnes žádná autorita ani nekontroluje, ani neusměrňuje.*

*Léčení delikventů (nejen sexuálních) v rámci soudu nařízené ochranné léčby nemá specifické financování. Protože pacienti v ochranné léčbě jsou osvobozeni od regulačních poplatků, zdravotnická zařízení dnes na jejich léčení prodělávají, místo aby byli vyšší odměnou k jejich vedení motivováni. Soudy rozhodují hrozně pomalu, kurátorský dohled nad odsouzenými v ochranných léčbách prakticky neexistuje. Zdravotnická zařízení nemají kompetence ani odborné síly k sociální práci s klienty.... atd.*

*Ad 5) Každá kulturní formace si své vztahy k lidské sexualitě nějak definuje. Rozdíly nejsou však veliké a při podrobnějším zkoumání ani podstatné.*

*Ad 6) Provádíme soudně znaleckou expertízu, publikujeme, klinicky pracujeme s pachateli sexuálních deliktů a někdy i s oběťmi. Sexuologové se podílejí na sexuální výchově a jistě také na veřejném diskursu o tomto tématu. V současné době bych uvítal, kdyby se nesnižovala patnáctiletá hranice v definici pohlavního zneužívání dětí a kdyby se právo zabývalo ochranou mládeže před dospělými (něco ve smyslu stávajícího §243 tr.z.)*

*Potřebujeme také soustavné sledování soudně znaleckých expertíz a jejich odbornou supervizi nějakým státem pověřeným orgánem...*